

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА»**

Миколаїв 2019

Укладачі : Адаменко О.О., Литвиненко О.М

Рецензенти:

К.Г.Трибулькевич доктор педагогічних наук, професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова;

Т.В. Тихонова доктор педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти МОППО.

Навчально-методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Педагогіка». Укладачі: О.О.Адаменко, О.М. Литвиненко. МНУ імені В.О.Сухомлинського. : Миколаїв, с

Дана робота містить методичні вказівки і рекомендації щодо самостійної підготовки до лекцій, практичних занять, організації самостійної роботи студентів, проведення контролю та оцінювання знань, умінь та навичок студентів з дисципліни. Науково-методичний матеріал посібника спрямований на формування у студентів уявлення про основи педагогічної науки як необхідної складової професійної підготовки. Розвиток педагогічного мислення, здатності до аналітичного розуміння педагогічної діяльності, навчання творчим підходам до визначення педагогічних дій у нестандартних педагогічних ситуаціях, вміння приймати оптимальні рішення відповідно до педагогічних закономірностей, принципів виховання та навчання.

Матеріали і висновки даної роботи можуть бути використані науково-педагогічними працівниками, аспірантами, студентами педагогічних навчальних закладів, науковцями та практиками, які досліджують проблеми педагогічної підготовки вчителів.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ЗВО.....	8
1.1. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів.....	8
1.2. Рекомендації до виконання самостійної роботи.....	14
2. ТЕМИ ТА ПОГОДИННИЙ РОЗКЛАД ЛЕКЦІЙ , ПРАКТИЧНИХ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	15
2.1. Картка самостійної роботи студента.....	18
2.2. Самостійна робота при підготовці до лекцій.....	20
2.3. Зміст практичних занять.....	84
2.4. Зміст самостійної роботи.....	106
2.5. Тематика індивідуальних науково-дослідних робіт.....	162
3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	171
3.1. Тестові завданн.....	171
3.2. Контрольні роботи.....	198
3.3. Питання до комплексного іспиту підсумкової атестації.....	209
4. ДОДАТКИ.....	213
4.1. ВИДАТНІ ПОСТАТІ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ	213
4.2. ГЛОСАРІЙ.....	224
5. ЛІТЕРАТУРА.....	234

ВСТУП

Актуальність навчально-методичних рекомендацій до самостійної роботи студентів зумовлена зростаючим інтересом до якісної професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів, що здійснюється в умовах освітньо-виховного середовища університету. Винятково важливе місце в загальній системі вищої освіти належить курсу «Педагогіка», що відноситься до циклу психолого-педагогічних дисциплін. Ефективна організація самостійної роботи студентів сприяє розв'язанню завдань підготовки фахівців, здатних самостійно і творчо працювати в нових умовах, постійно підвищувати свій професійний рівень.

У сучасних умовах самостійність стає професійно необхідною якістю майбутнього педагога. Вчитель повинен оперативно приймати нешаблонні рішення та діяти самостійно. Саме там, де здійснюється самостійний пошук принципів, способів дій, починається творчість, що є вищим ступенем розвитку особистості. Виховання у студентів навичок самостійної роботи з навчальним матеріалом, науковою і навчально-методичною літературою належить до першочергових завдань вищої школи. Особливо актуальною стає розробка теоретичних положень та практичних рекомендацій до організації і здійснення самостійної роботи.

Отже, метою навчально-методичних рекомендацій до самостійної роботи студентів з дисципліни «Педагогіка» є сприяння усвідомленому засвоєнню студентами знань про предмет, мету і завдання педагогіки та історії педагогіки, про методи науково-педагогічного дослідження, про сутність педагогічної діяльності і майстерності вчителя та її значення для навчання і виховання дітей. А також вироблення у майбутніх педагогів умінь і навичок самостійного аналізу педагогічних явищ і фактів.

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Педагогіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми та освітньо-кваліфікаційної характеристики підготовки здобувачів вищої освіти за ступенем «бакалавр» галузі знань 01 Освіта спеціальності (спеціалізації) 014.11 Середня освіта (Фізична культура) та спеціальності 017 Фізична культура і спорт.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасний педагогічний процес, що здійснюється у вітчизняних закладах освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: «Педагогіка» тісно пов'язана з науками, причетними до розв'язання проблем навчання і виховання особистості: психологією, філософією, соціологією, естетикою, анатомією, фізіологією, гігієною людини та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **кредитів**:

Кредит I. Загальні засади педагогіки.

Кредит II. Дидактика - теорія освіти і навчання

Кредит III. Теоретичні основи педагогічного процесу виховання особистості

Кредит IV. Історія зарубіжної класичної школи і педагогіки

Кредит V. Розвиток освіти й педагогічної думки в Україні

Мета дисципліни «Педагогіка» є: ознайомлення студентів з системою педагогічних знань, підготовка майбутніх вчителів фізичної культури та спортивних педагогів до роботи у освітніх закладах.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

1. Оволодіння теоретичними основами педагогічної науки як необхідної складової професійної підготовки.

2. Розвиток педагогічного мислення, здатності до аналітичного розуміння педагогічної діяльності, навчання творчим підходам до визначення педагогічних дій у нестандартних педагогічних ситуаціях, вміння приймати оптимальні рішення відповідно до педагогічних закономірностей, принципів виховання та навчання.

3. Формування потреби професійного розвитку. Орієнтація студентів на нове педагогічне мислення, основою якого є гуманістична педагогіка.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні мати:

загальні компетенції (ЗК):

- Здатність діяти етично, соціально відповідально та свідомо (ЗК 1.)
- Здатність працювати в команді та автономно (ЗК 2.)
- Здатність до самовдосконалення та саморозвитку (ЗК 6.)
- Здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі креативності (ЗК 9.)

фахові компетенції (ФК):

- Здатність формувати в учнів предметні компетентності з педагогіки, фізичного виховання, медико-біологічних та психологічних основ і технологій розвитку рухових умінь і навичок та фізичних якостей, санітарно-гігієнічних основ діяльності у сфері фізичної культури (ФК 1.)
- Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології навчання у фізичному вихованні (ФК 2.)
- Здатність аналізувати особливості сприйняття та засвоєння учнями навчальної інформації з метою прогнозу ефективності та корекції навчально-виховного процесу з фізичного виховання (ФК 4.)

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- загальні засади педагогіки;
- поняття методів науково-педагогічного дослідження;
- фактори, що впливають на формування та розвиток особистості;
- вікові особливості школярів; сутність процесу навчання, його рушійні сили та закономірності, принципи і методи;
- зміст освіти;
- форми організації навчання;
- поняття уроку, етапів його проведення, підготовки вчителя до уроку;
- систему оцінювання;
- сутність, функції та види контролю знань учнів;
- сутність процесу виховання, його закономірності, принципи та методи;
- основи національного виховання;
- напрями всебічного розвитку особистості;
- сутність понять “особистість” і “колектив”, види колективів та етапи їх розвитку;

- усвідомлювати взаємовплив народної та наукової педагогіки, джерела історії педагогіки;
- історію становлення та освіти на різних історичних етапах в Україні та в Східній і Західній педагогічній думці;
- історію виховання і педагогіки рідного народу;
- педагогічну діяльність і погляди видатних просвітителів, освітніх діячів, учених;
- історико-педагогічні факти, відомості, що стосуються рідного краю, різних регіонів України.

вміти:

- складати програму психолого-педагогічного дослідження учня;
- визначати триєдину мету уроку; з
- знаходити індивідуальний підхід до особистості школяра на основі розуміння його вікових та індивідуальних особливостей;
- визначати рівень розвитку учнівського колективу та складати програму заходів по його розвитку;
- аналізувати одержані результати і визначити наступну педагогічну діяльність по формуванню особистості учня;
- працювати з першоджерелами, аналізувати педагогічну літературу, оперувати поняттями педагогіки, розкривати гуманістичні та демократичні засади розвитку національної школи і педагогіки у різні епохи розвитку української держави;
- співвідносити історичний досвід виховання з потребами сучасної освіти;
- виділяти найоптимальніші ідеї виховання зі спадщини минулого та творчо застосовувати їх у шкільній практиці сучасних шкіл.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ЄКТС.

РОЗДІЛ 1.

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ЗВО

1.1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Крім аудиторних занять, навчальна програма з дисципліни «Педагогіка» передбачає самостійну роботу студентів, яка має на меті формування пізнавальної активності студентів, засвоєння ними основних умінь та навичок роботи з навчальними матеріалами, поглиблення та розширення вже набутих знань, підвищення рівня організованості студентів тощо.

Головною формою роботи студентів є самостійна робота. Адже будь-яка освіта є перш за все самоосвітою. Якою б плідною не була б робота викладача, але без відповідної самостійної роботи студента вона не дасть якісних результатів. Оскільки лише сам студент, отримавши від викладача відповідні рекомендації, консультації тощо, може переосмислити отриману інформацію, виробити критичне бачення, поглибити власні знання й, в решті решт, напрацювати власну точку зору та власну позицію щодо обговорюваних проблем.

У процесі самостійної роботи студенти мають оволодіти вміннями та навичками:

- організації самостійної навчальної діяльності;
- самостійної роботи в бібліотеці з каталогами;
- роботи з навчальною, навчально-методичною, науковою, науково-популярною літературою;
- конспектування літературних джерел;
- роботи з довідковою літературою;

- опрацювання першоджерел.

Кожний студент повинен уміти раціонально організовувати свою навчальну самостійну діяльність. Важливим є уміння скласти план своєї роботи, чітко визначити її послідовність. Необхідно, щоб план самостійного навчання був реальним і його виконання приводило до плідних наслідків у навчальному процесі.

Відібрана для самостійного опрацювання література може бути різною як за обсягом наукових даних, так і за характером їх викладу. Потрібно відібрати необхідний для опрацювання матеріал (розділи, підрозділи тощо), а також розсортувати його за важливістю (що для детального вивчення, а що для ознайомчого читання). Процес читання має відбуватися повільно, вдумливо, до незрозумілих питань слід обов'язково повертатися, наводити додаткові довідки, щоб зрозуміти суть думки автора. Знання незнайомих термінів слід одразу ж з'ясовувати за тлумачними словниками або енциклопедіями. У процесі роботи з літературою корисно робити виписки найважливіших думок, формулювань, окремих висловів на аркушах паперу із зазначенням автора, джерела, сторінок і абзаців. Для кращого засвоєння матеріалу, розвитку творчого мислення основний зміст прочитаного доцільно формулювати у вигляді тез.

Конспект є стислим викладом основної сутності опрацьованого літературного матеріалу. Конспект має бути стислим, змістовним і записаним своїми словами і формулюваннями. Класичні визначення, оригінальні думки, вислови слід записувати до конспекту повністю з посиланням на автора, джерело і сторінку. У процесі конспектування важливо витримувати логічний зв'язок між окремими складовими тексту. У тексті конспекту корисно підкреслювати найважливіші теоретичні положення, визначення, висновки і робити помітки на полях. Систематичне конспектування опрацьованого матеріалу дисциплінує розум, відпрацьовує вміння формулювати свої думки в короткій змістовній формі, сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу.

Вивчення курсу «Педагогіка» супроводжується складанням схем, таблиць та їхнім подальшим аналізом. Схеми, які складаються студентами, повинні бути

наочними, змістовними, логічно обґрунтованими. Великий обсяг інформації доцільно зводити в таблиці, це впорядковує дані, робить їх зручнішими для сприйняття.

Для глибокого та якісного засвоєння навчального матеріалу перш за все рекомендується детально ознайомитися з робочою навчальною програмою дисципліни, переліком літератури, змістом та методичними рекомендаціями щодо підготовки до лекційних, семінарських занять, а також завданнями самостійної роботи, питаннями, що винесені на іспит, а також – критеріями оцінювання роботи. Це допоможе на початковому етапі зорієнтуватися у новому предметі, уявити його внутрішню логіку, послідовність розгляду тем та накреслити загальний план роботи протягом часу, відведеного на вивчення дисципліни.

Також, студентам варто відвідувати лекційні заняття через їх інформативно-консультаційний характер. На лекційних заняттях студент засвоює базову інформацію щодо конкретної теми, у відповідності до навчальної програми, отримує певні орієнтири у науковій літературі (необхідні для подальшого самостійного наукового пошуку) та мають змогу під час заняття отримати відповіді на незрозумілі або спірні питання. Елементом самостійної роботи студентів у цьому відношенні може бути робота із власним конспектом лекцій для повторювання матеріалу, формулювання коментарів, питань, виявлення моментів, що потребують уточнення або у науковій літературі, або завдяки консультаціям з викладачем. Робота з конспектом також є корисною перед наступною лекцією (для пригадування попереднього матеріалу), або перед семінаром.

Нами також запропоновані *опорні конспекти лекцій*, якщо студент, в разі певних обставин, не зміг бути присутнім на лекції, він може попрацювати самостійно з опорним конспектом і опанувати теоретичний матеріал. Є теми, які під час лекцій не розглядаються. Вони вивчаються студентами самостійно і конспектуються.

Важливою частиною процесу навчання є семінарські та практичні заняття, які можуть бути як академічними так і інноваційними. Але проведені у будь якій формі, вони потребують попередньої самостійної роботи студентів. У процесі підготовки до семінарських/практичних занять студентам варто слідувати методичним порадам щодо підготовки до занять, а також використовувати різні види самостійної роботи, такі, як зокрема, підготовка розгорнутого плану відповіді на питання, підготовка тез виступу, конспект джерел (наукової літератури або навчальної літератури, джерел), підготовка схем, таблиць, написання есе.

Вагомою складовою самостійної роботи студентів є виконання індивідуальних науково-дослідних завдань. У другому розділі запропоновані методичні рекомендації до підготовки і захисту ІНДЗ, а також тематику рефератів, курсових і індивідуальних науково-дослідних завдань.

Навчальні завдання кожного кредиту складені таким чином, що дозволяють реалізувати основні компоненти сучасної парадигми освіти: когнітивний дає знання про класичні і сучасні підходи до організації освітньої роботи з учнями; діяльно-творчий або поведінковий озброює вміннями та навичками планування та проектування діяльності майбутніх педагогів; аксіологічний або оцінний, вводить студента у світ загальноприйнятих цінностей; особистісний забезпечує самовдосконалення.

На що слід звернути увагу студентам у процесі підготовки до кожної окремої теми.

Щоб підготувати тему ви маєте прослухати і тезово законспектувати лекцію викладача з теми. Самостійну роботу слід розпочати з відтворення у пам'яті прослуханої лекції, звернувшись до власного конспекту. Наступним кроком є ознайомлення з літературою, рекомендованою викладачем, та у списку літератури до кожної теми. Не слід обмежуватися одним підручником. Викладач, як правило, рекомендує кілька джерел, де тема висвітлена найкраще. Опрацювавши літературу, переходьте до роботи над дидактичними завданнями, які пропонуються до окремих

тем. Якщо студент претендує на високу оцінку він виконує усі завдання самостійної роботи.

Усі зазначені види завдань мають бути виконані у письмовому вигляді в зошиті для семінарських занять, а також окремому зошиті для самостійної роботи. Виконані завдання здаються в індивідуальному порядку під час консультацій або часу відведеному на захист самостійних робіт.

При вивченні даного курсу передбачаються такі види самостійної роботи:

- Підготовка доповіді на семінарське заняття;
- Виконання самостійних завдань;
- Виконання індивідуального науково-дослідного завдання;
- Опрацювання тестових завдань для контролю знань і підготовки до іспиту.

Методичні рекомендації до лекційних занять включають наступні розділи: тему, мету, опорні поняття теми, методичні рекомендації до самостійної підготовки до лекції, план заняття, рекомендована література, опорна схема лекції, завдання для самоперевірки знань студентів.

Методичні рекомендації до практичних занять складаються з наступних розділів: актуальність теми; навчальні цілі заняття; зміст теми, який висвітлює основні питання програми; основна і додаткова література для самопідготовки; завдання для самостійної роботи студентів (контрольні питання, тести); навчальні практичні завдання; матеріали контролю рівня засвоєння практичних вмінь та навиків.

Методичні рекомендації до самостійних робіт – тем, які не входять до аудиторних занять складаються з розділів: актуальність теми, навчальні цілі, базові знання та вміння, зміст теми, рекомендована література, матеріали для виконання та контролю самостійної роботи студентів (контрольні питання, контрольні тести, завдання). Для виконання самостійної роботи необхідно дати письмові відповіді на контрольні питання, тести, розв'язати задачі. В академічному журналі викладачем робиться відмітка про зарахування відповідної теми самостійної роботи.

Форми контролю та система оцінювання здійснюються відповідно до вимог програми дисципліни та за карткою самостійної роботи яка міститься у другому розділі.

Поточна навчальна діяльність студентів контролюється на практичному занятті відповідно до конкретних цілей. (Рекомендується тестовий контроль, розв'язування ситуаційних задач, складання структурно-логічних схем). Підготовка до практичних занять передбачає обов'язкову попередню самостійну роботу за теоретичними питаннями, визначеними у змісті теми та розділі до самостійної роботи з кожної теми. Оволодіння темою є успішним у випадку засвоєння студентом сутності ключових понять, категорій та можливості відповісти на поставлені до кожної теми питання. До вирішення практичних завдань слід переходити тільки за умови первинного вивчення теоретичного матеріалу.

Мета виконання тестових завдань:

- поглибити і закріпити отримані знання в ході теоретичних і практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Педагогіка»;
- прищепити навички самостійного вивчення матеріалів, що характеризують педагогічну діяльність;
- навчити майбутніх педагогів користуватися нормативною і звітною документацією, науковою і навчально-методичною літературою;
- забезпечити в перспективі можливості для вирішення конкретних навчальних і виховних завдань і ситуацій.

Для успішної підготовки до занять нами запропоновано додаткові матеріали, що увійшли у розділ «Додатки». Біографічні дані про видатних постатей, їх провідні педагогічні погляди і основні праці. А також глосарій, що допоможе опанувати основні категорії терміни і положення дидактики та теорії виховання.

1. 2. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Мета і завдання самостійної роботи

Розвивати навички роботи з науковою літературою, розширювати філологічний світогляд студентів, продовжувати формувати пізнавальну діяльність студентів, удосконалювати теоретичні та практичні вміння.

Види самостійної роботи

Відповіді на запитання, виконання письмових завдань, доповіді за темами.

Система забезпечення самостійної роботи навчально-методичними засобами

Конспект курсу лекцій викладача, методичні вказівки, навчальні посібники, підручники.

Пояснення щодо користування методичними вказівками

Методичні матеріали передбачають можливість проведення самоконтролю з боку студента.

Час та місце виконання самостійної роботи студентами

Самостійну роботу студент може виконувати у вільний від занять час у бібліотеці університету, в міських бібліотеках, навчальному кабінеті та в домашніх умовах.

Проведення консультацій викладачів

Самостійна робота студента проводиться відповідно до заздалегідь складеного графіка, що гарантує можливість отримання необхідної консультації або допомоги викладача. Графік консультацій викладачів доводиться до відома студентів на початку семестру.

Контроль самостійної роботи студентів включає:

1. відповідь на контрольні або тестові питання;
2. перевірку конспекту;
3. перевірку рефератів;

Розділ 2. Теми та погодинний розклад лекцій і самостійної роботи

Назви кредитів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі:					Усього	у тому числі:				
		лекції	практ.	ат	інд	б		лекції	практ.	ат	інд	б
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Кредит І. Загальні засади педагогіки.												
Тема 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу.	10	2	2	-	-	6	10	2	2	-	-	6
Тема 2. Методи науково – педагогічного дослідження	10	-	2	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 3. Розвиток, формування та виховання особистості	10	-	2	-	-	8	10	-	-	-	-	10
за І кредит	30	2	6	-	-	22	30	2	2	-	-	26
Кредит ІІ. Дидактика - теорія освіти і навчання												
Тема 4. Поняття про дидактику, основні її категорії, проблеми.	6	1	2	-	-	3	6	-	-	-	-	6
Тема 5. Зміст освіти в сучасній школі, тенденції його вдосконалення.	6	1	2	-	-	3	6	-	-	-	-	6

Тема 6. Процес навчання. Співвідношення закономірностей, принципів і правил дидактики.	6	-	2	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 7. Методи навчання, їх характеристика.	6	2	2	-	-	2	6	2	-	-	-	4
Тема 8. Організаційні форми навчання. Урок як основна форма навчання. Нетрадиційні форми організації навчання.	6	2	2	-	-	2	6	-	2	-	-	4
за II кредит	30	6	10	-	-	14	30	2	2	-	-	26
Кредит III. Теоретичні основи педагогічного процесу виховання особистості												
Тема 9. Сутність виховання як педагогічного процесу.	6	-	2	-	-	4	6	2	-	-	-	4
Тема 10. Закономірності та принципи виховання.	6	1	-	-	-	5	6	-	-	-	-	6
Тема 11. Загальні методи виховання.	6	1	2	-	-	3	6	-	2	-	-	4
Тема 12. Особистість і колектив. Виховання особистості в системі учнівського самоврядування.	6	-	2	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 13. Основи сімейного виховання.	6	-	2	-	-	4	6	-	-	-	-	6

Взаємодія школи і сім'ї.												
за III кредит	30	2	8	-	-	20	30	2	2	-	-	26
Кредит IV. Історія зарубіжної класичної школи і педагогіки.												
Тема 14. Виникнення виховання. Виховання в первісному суспільстві.	6	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	6
Тема 15. Виховання і школа в Давній Греції та Давньому Римі.	6	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	6
Тема 16. Педагогічна система Я. А. Коменського - засновника педагогічної науки та реформатора школи.	6	2	2			2	6	-	-	-	-	6
Тема 17. Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII-XVIII ст.	6	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	6
Тема 18. Виховання, освіта та педагогічна думка у Західній Європі у XIX ст. (Й.Г.Песталоцці, Ф.-А.В.Дістервег, Й.Ф.Герbart).	6	2	2	-	-	2	6	-	-	-	-	6
за IV кредит	30	4	4	-	-	22	30	-	-	-	-	30
Кредит V. Розвиток освіти й педагогічної думки в Україні												

Тема 19. Становлення виховання та освіти в Україні з найдавніших часів до XV ст.	6	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	6
Тема 20. Становлення і розвиток національної системи виховання та освіти в епоху Українського Відродження (XVI - XVIII ст.)	6	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	6
Тема 21. Розвиток пед. думки в Україні у др. пол. XIX на поч. XX ст. Видатний вітчизняний педагог К. Д. Ушинський	6	-	2	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 22. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках XX ст. Педагогічна теорія та практика А. С. Макаренка.	6	-	2	-	-	4	6	-	-	-	-	6
Тема 23. Стан розвитку школи, освіти і педагогічної думки в Україні у другій половині XX – на початку XXI ст. Видатний український педагог В.О.Сухомлинський	6	2	2	-	-	2	6	-	2	-	-	4
за V кредит	30	2	6	-	-	22	30	-	2	-	-	28
Разом:	150	16	34	0	0	100	150	6	8	0	0	136

2.1. Карта самостійної роботи студента

з дисципліни «Педагогіка» (іспит)

Кредит та тема	Практичні	Кількість балів в на семінарах	Самостійна робота	Кількість балів (за видами роботи) **	Кількість балів всього за кредит	Термін виконання (тижні)***	Викладач (підпис)
Кредит № 1 Загальні засади педагогіки	Тема 1.	10	См.р. 1	7	60	14.09.2018	
	Тема 2.	10	См.р. 2	7		21.09.2018	
	Тема 3.	10	См.р. 3	6		28.09.2018	
	Реферат або презентація			10		28.09.2018	
Кредит № 2 Дидактика - теорія освіти і навчання	Тема 4.	5	См.р. 4	3	60	05.10.2018	
	Тема 5.	5	См.р. 5	3		12.10.2018	
	Тема 6	5	См.р. 6	3		19.10.2018	
	Тема 7.	5	См.р. 7	3		26.10.2018	
	Тема 8	5	См.р. 8	3		2.11.2018	
	Реферат або презентація			10		2.11.2018	
	Контрольна робота			10		2.11.2018	
Кредит № 3 Теоретичні основи педагогічного процесу виховання особистості	Тема 9	5	См.р.9	5	60	09.11.2018	
	Тема 10	5	См.р.10	5		16.11.2018	
	Тема 11	5	См.р.11	5		23.11.2018	
	Тема 12	5	См.р.12	5		30.11.2018	
			См.р.13	5		30.11.2018	
	Реферат або презентація			5		30.11.2018	
	Контрольна робота			10		30.11.2018	
Кредит №	Тема	5	См.р.1	8	60	07.12.2	

4 Історія зарубіжної класичної школи і педагогіки	13		4			018	
	Тема 14	5	См.р.15	8		11.12.2 012	
			См.р.16	8		11.12.2 012	
			См.р.1 7	8		11.12.2 012	
			См.р.1 8	8		11.12.2 012	
	Тести			10		11.12.2 012	
Кредит № 5 Розвиток освіти й педагогічної думки в Україні	Тема 15	5	См.р. 19	5	60	14.12.2 018	
	Тема 16	5	См.р.20	5		18.12.2 018	
	Тема 17	5	См.р.21	5		21.12.2 018	
			См.р.22	5		21.12.2 018	
			См.р.23	5		21.12.2 018	
	Реферат або презентація			10		21.12.2 018	
	Контрольна робота			10		21.12.2 018	
Загальна кількість балів за семестр					300		
Кількість балів на іспиті					200		
Загальна кількість					500		

Карту отримав

(ПІБ студента)

60% балів студенти накопичують на заняттях та під час поточного контролю, 40% балів студенти набирають на іспиті.

2.2.САМОСТІЙНА РОБОТА ПРИ ПІДГОТОВЦІ ДО ЛЕКЦІЙ

ЛЕКЦІЯ № 1

з дисципліни ПЕДАГОГІКА

тема: Предмет і завдання педагогіки

для студентів II курсу

СТУПІНЬ БАКАЛАВРА

Галузь знань 01 Освіта

Код та найменування спеціальності 014 Середня освіта

Предметна спеціалізація 014.11 Середня освіта (Фізична культура)

**Освітні програми Середня освіта: Фізична культура, спортивно-масова
робота та туризм,**

Середня освіта: Фізична культура та Захист Вітчизни

Галузь знань 01 Освіта

Код та найменування спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Освітня програма Фізична культура і спорт: Тренер з видів спорту

Лекція № 1. ПРЕДМЕТ та ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІКИ.

Мета: сприяти засвоєнню студентами теоретико-методологічних підходів до вивчення педагогічних наук предмета, основних понять та категорій педагогіки; навчити їх здійснювати категорійний аналіз базових понять; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх учителів.

Обладнання: логічна опорна схема основних понять курсу педагогіки.

Основні поняття теми: педагогіка, народна педагогіка, духовна педагогіка, світська педагогіка, предмет педагогіки, виховання, навчання, освіта, система педагогічних наук, міжпредметні зв'язки педагогіки, напрями і течії зарубіжної педагогіки.

Методичні рекомендації: для самостійної підготовки до лекції пройдіть наступні етапи:

1. Опрацюйте літературу до лекції;
2. Дайте означення категорій;
3. Заповніть пропущені місця;
4. Дайте відповідь на контрольні питання для самоперевірки

План

1. Педагогіка як наука, її становлення і розвиток.
2. Предмет педагогіки та її головні функції.
3. Основні категорії педагогіки.
4. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Завдання педагогіки.
5. Різноманітність течій зарубіжної педагогіки.

Література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Наталія Павлівна Волкова. – [2-ге вид., перероб., доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с.
2. Галус О.М. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник / О.М.Галус, Л.М.Шапошнікова – К. : Вища шк., 2006. – 215 с.
3. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка. Загальні основи педагогіки теорія освіти і навчання. У двох книгах. Книга 1: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Видання 2-е, доопрацьоване і доповнене. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2014. – 218 с.
4. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І.П.Підласий. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. — 616 с.
5. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене /За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с.

ОПОРНА СХЕМА ЗАНЯТТЯ

Педагогіка	Наука про _____, _____, форми і методи _____, освіти і _____ людини на всіх етапах її вікового розвитку
Стадії розвитку педагогіки	<i>Народна педагогіка -</i> _____ _____ <i>Духовна педагогіка –</i> _____ _____

	Світська педагогіка- _____ _____
Джерела педагогіки	1. Педагогічна спадщина минулого. Представники _____ _____ 2. Сучасні педагогічні дослідження. Дослідники _____ _____ 3. Передовий педагогічний досвід. Новатори _____ _____
Предмет педагогічної науки	Вивчення закономірностей, принципів, форм і методів виховання, освіти і навчання людини на всіх етапах її вікового розвитку
Основні поняття (категорії)	<pre> graph TD Rozvitok[розвиток] --> Vihovannya[виховання] Rozvitok --> Samovihovannya[самовиховання] Vihovannya --> Samoosvita[самоосвіта] Samoosvita --> Samovihovannya Samoosvita --> Samorozvitok[саморозвиток] Samorozvitok --> Samonavchannya[самонавчання] Samonavchannya --> Samoosvita Samonavchannya --> Rozvitok </pre>

	виховні відносини
Означення	Розвиток Формування Виховання Навчання Освіта
Галузі педагогіки	<i>Історія педагогіки</i> _____ <i>Загальнопедагогічні науки:</i> _____ <i>Функціональні педагогічні науки:</i> _____ <i>Порівняльна педагогіка.</i> _____
Головні педагогічні функції	- обов'язкове засвоєння підростаючим поколінням соціального досвіду старших поколінь - відповідність змісту, форм, методів навчання і виховання

ції	<i>вимогам розвитку виробничих сил суспільства;</i> <i>- неминучі виховні наслідки</i> <i>- формування сутності дитячої особистості</i>_____ .
Осно вні завда ння сучас ної педаг огіки	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____

Запитання для самоперевірки знань студентів

1. Чим обумовлюється виникнення, становлення і розвиток педагогіки як науки?
2. Які стадії і чому пройшла педагогіка у своєму розвитку?
3. Які Вам відомі шляхи і засоби виховання в народній педагогіці?

4. Який внесок у розвиток педагогіки зробили українські просвітителі, письменники і педагоги?

5. Опишіть основні джерела педагогіки.

6. Охарактеризуйте предмет педагогіки.

7. Які функції педагогіки?

8. Назвіть і охарактеризуйте основні категорії педагогіки.

9. Охарактеризуйте систему педагогічних наук.

10. З якими науками і як саме зв'язана педагогіка?

11. Охарактеризуйте завдання педагогіки на сучасному етапі.

12. Опишіть основні напрями і течії зарубіжної педагогіки.

ЛЕКЦІЯ № 2

з дисципліни **ПЕДАГОГІКА**

**тема: ДИДАКТИКА, ЇЇ ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ, ПРОБЛЕМИ (1 год.) ЗМІСТ
ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ (1 год).**

для студентів II курсу

СТУПІНЬ БАКАЛАВРА

Галузь знань 01 Освіта

Код та найменування спеціальності 014 Середня освіта

Предметна спеціалізація 014.11 Середня освіта (Фізична культура)

**Освітні програми Середня освіта: Фізична культура, спортивно-масова
робота та туризм,**

Середня освіта: Фізична культура та Захист Вітчизни

Галузь знань 01 Освіта

Код та найменування спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Освітня програма Фізична культура і спорт: Тренер з видів спорту

ЛЕКЦІЯ 2. ДИДАКТИКА, ЇЇ ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ, ПРОБЛЕМИ.

ЗМІСТ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Мета: сформувати у студентів розуміння понять “методологічні основи процесу навчання”, “сутність та структура процесу навчання”, “принципи та закономірності процесу навчання”; навчити студентів аналізувати логіку діяльності вчителя (викладання) та діяльності учнів (учіння), психологічні основи діяльності учнів у процесі навчання; ознайомити студентів з різними підходами до процесу навчання і підготувати їх до свідомого, оптимального вибору необхідних засобів і методів навчання з урахуванням конкретних умов.

Обладнання: логічна схема основних понять процесу навчання.

Ключові поняття: процес навчання; методологічні основи процесу навчання; функції процесу навчання; викладання та учіння як сторони процесу навчання; засвоєння як психологічна основа процесу навчання.

Методичні рекомендації: для самостійної підготовки до лекції пройдіть наступні етапи:

5. Опрацюйте літературу до лекції;
6. Дайте означення категорій;
7. Заповніть пропущені місця;
8. Дайте відповідь на контрольні питання

ПЛАН.

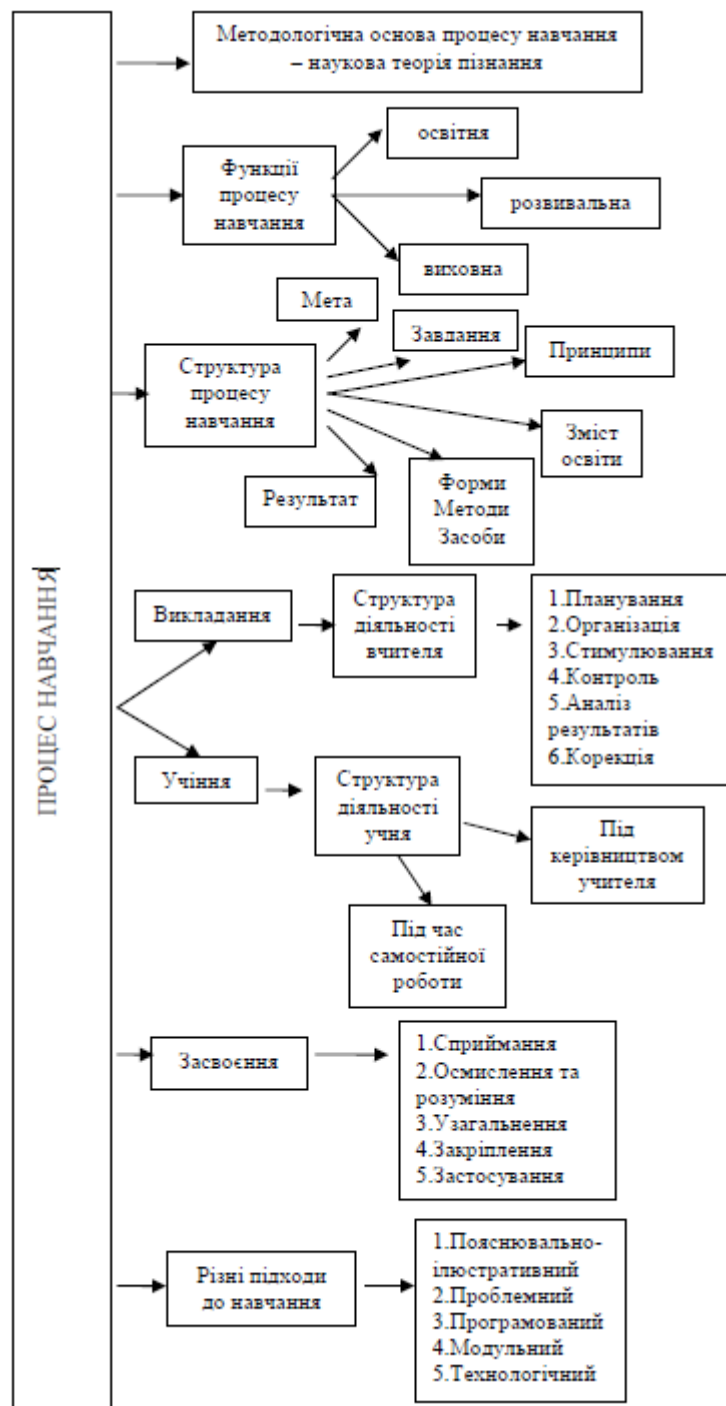
1. Дидактика як галузь педагогічних знань.
2. Сутність процесу навчання, його методологічні основи та рушійні сили.
3. Функції процесу навчання, зв'язок між ними.
4. Структура процесу навчання.
5. Сторони процесу навчання. Структура діяльності вчителя. Процес учіння та його основні компоненти.

6. Психологічні основи діяльності учнів у процесі навчання. Структура процесу засвоєння знань.
7. Загальна характеристика змісту освіти. Принципи визначення змісту освіти в сучасних умовах.
8. Освітня система України. Структура загальної середньої освіти.

Література:

6. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Наталія Павлівна Волкова. – [2-ге вид., перероб., доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с.
7. Галус О.М. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник / О.М.Галус, Л.М.Шапошнікова – К. : Вища шк., 2006. – 215 с.
8. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка. Загальні основи педагогіки теорія освіти і навчання. У двох книгах. Книга 1: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Видання 2-е, доопрацьоване і доповнене. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2014. – 218 с.
9. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І.П.Підласий. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. — 616 с.
10. Практикум з педагогіки: Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене /За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с.

Опорний конспект

1. Дидактика як галузь педагогічних знань.

Дидактика – це _____про _____і_____, їх мету і завдання, зміст, методи, форми, засоби, організацію та досягнуті результати.

Термін “дидактика” грецького походження (дидактикос – той, хто навчає). Вважається, що вперше його використали у 1613 році німецькі педагоги _____ і _____ у праці “Короткий звіт з дидактики, або

мистецтво навчання. Ратихімія”. В аналогічному значенні вживав цей термін і _____ (1592-1670) у праці “Велика дидактика” (1657).

Предмет дидактики _____та _____ навчання, його мета, наукові основи змісту освіти, _____, _____та _____навчання.

Основні категорії дидактики:

Основні проблеми дидактики:

- Для чого вчити?

- Кого вчити?

- Які стратегії навчання найбільш ефективні?

- Чому вчити?

- Як вчити?

2. Сутність процесу навчання, його методологічні основи та рушійні сили

Навчальний процес -

Процес навчання -

Основною рушійною силою процесу навчання є _____ між постійно зростаючими вимогами суспільства та можливостями щодо реалізації процесу навчання, які визначаються соціально-економічним прогресом і становищем освіти в даний період.

У процесі навчання виділяють ряд внутрішніх протиріч:

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Функції процесу навчання, зв'язок між ними

Навчальний процес спрямований на формування всебічно розвиненої особистості і тому реалізує освітню, виховну, розвиваючу функції.

Освітня **функція** полягає у тому, що

Знання –

Уміння –

Навички -

Виховна функція покликана _____

Розвиваюча функція процесу навчання передбачає

4. Структура процесу навчання

Структура процесу навчання вміщує

Мета процесу навчання –

5. Сторони процесу навчання. Структура діяльності вчителя. Процес учіння та його основні компоненти

У процесі навчання виділяють дві сторони:
_____ та _____.

Діяльність учителя під час навчання називають_____.

Вона включає в себе такі структурні компоненти:

- _____, що здійснюється головним чином через складання календарно-тематичних і поурочних планів;

- _____ передбачає здійснення діяльності щодо виконання певного плану та включає два основних етапи: підготовчий та виконавчий;

- _____ учнів до даної теми тісно пов'язане з організацією. Основним завданням є залучення учнів до вивчення певного матеріалу; пробудження їх активності, пізнавального інтересу, розвиток почуття обов'язку та відповідальності;

- _____ засвоєння учнями навчального матеріалу, що здійснюється у формі усних відповідей на запитання, перевірки письмових робіт тощо,

- _____ необхідний для визначення можливих причин недоліків у процесі навчання і подальшого їх удосконалення;

- _____ в організацію викладання.

_____ – система пізнавальних дій учнів, спрямованих на розв'язання навчально-виховних задач.

Існує два типові варіанти навчальної діяльності учня:

1. _____: прийняття пропонованих ним навчальних завдань і плану дій; здійснення навчальних дій і операцій для розв'язання поставлених завдань; регулювання навчальної діяльності під контролем учителя і самоконтролем; аналіз результатів навчальної діяльності, яка здійснювалася під керівництвом учителя.

2. _____ (планування або конкретизація завдань своєї навчальної діяльності; планування її методів, засобів і форм; самоорганізація навчальної діяльності; саморегулювання навчання; самоаналіз результатів навчальної діяльності).

Процес учіння реалізується під час уроку та у ході самостійної роботи на основі підпорядкування діяльності вчителя (процесу викладання).

6. Психологічні основи діяльності учнів у процесі навчання. Структура процесу засвоєння знань

Існує декілька підходів до організації процесу засвоєння знань.

1. Н.Менчинська та Д.Богоявленський пропонують

2. Д.Ельконін та В.Давидов пропонують такий шлях засвоєння,

3. П.Гальперін та Н.Тализіна розробили теорію поетапного формування знань, яка включає п'ять етапів засвоєння нових знань:

1)

2)

3)

4)

5)

Пізнання йде від живого _____ до абстрактного _____, а від нього до _____.

Внутрішній процес засвоєння знань складається з таких ланок:

1. _____ – відображення у свідомості людини окремих властивостей предметів і явищ, які впливають у цей момент на органи відчуття.

2. _____ навчального матеріалу – процес мислительної діяльності, спрямований на розкриття істотних ознак, якостей предметів, явищ і процесів та формулювання теоретичних понять, ідей, законів.

3. _____ – встановлення зв'язків між явищами та процесами, з'ясування складу, призначення, виявлення причин явищ або розкриття різноманітних залежностей.

4. _____ – передбачає виділення та об'єднання найбільш значимих рис предметів та явищ.

5. _____ – спеціальна робота вчителя, яка забезпечує міцне запам'ятовування, поглиблює знання, здійснює їх перенесення у нові ситуації розвиває навчально-пізнавальні вміння та навички.

6. _____ – вміння застосовувати знання на практиці у навчальному процесі.

У сучасній педагогіці існує кілька підходів до процесу навчання.

Пояснювально-ілюстративний підхід –

Програмоване навчання –

Проблемне навчання –

Модульне навчання-

Технологічний підхід –

7. Загальна характеристика змісту освіти. Принципи визначення змісту освіти в сучасних умовах

Під змістом освіти розуміють чітко окреслену систему

Розуміння змісту освіти як відображення всіх елементів соціального досвіду - результат тривалого розвитку теорії змісту освіти і дозволяє обґрунтувати чотири основних елементи змісту освіти:

1. Інформація, яка підлягає засвоєнню, тобто перетворенню в знання.

2. Способи діяльності, досвід їх здійснення.

3. Досвід творчої діяльності,

4. Досвід емоційно-ціннісного ставлення, який передбачає

Основні теорії формування змісту освіти склалися наприкінці XVIII - на початку XIX ст. Вони отримали назву матеріальної й формальної теорій формування змісту освіти.

Теорія формальної освіти

Теорія матеріальної освіти

Що таке зміст освіти? Чим він визначається?

Зміст освіти —

Зміст освіти включає _____ та _____ компоненти.

Зміст освіти на практиці реалізується завдяки застосуванню певних організаційних форм, методів та засобів навчання.

Формою навчання називають

У загальноосвітніх закладах застосовуються різноманітні _____та _____форми організації навчання, у кожній з яких виділяється _____, _____, _____ робота з учнями. Основною формою організації навчання є_____.

Метод навчання –

Засоби навчання –

У науковій літературі виділяються різні підходи до визначення **принципів відбору змісту освіти**. Оптимальним є варіант, розроблений В. Краєвським:

8. Освітня система України. Структура загальної середньої освіти.

Відповідно до змісту і характеру освіти виділяють загальну, професійну і політехнічну освіту.

Загальна освіта –

Політехнічна освіта –

Професійна освіта –

Основні **напрямки** **вдосконалення** **змісту**
освіти: _____

Державні **стандарти** **освіти**

Державний стандарт загальної середньої освіти як комплексний нормативний документ включає:

- базовий навчальний план середньої школи;
- освітні стандарти галузей знань (навчальних предметів) як змістова конкретизація цілей загальноосвітньої підготовки учня середньої школи в навчальних програмах з предметів;
- державні гарантії одержання освіти;

- державні вимоги до мінімального рівня засвоєння змісту загальної середньої освіти за ступенями навчання; вони містять критерії, відтворені у вигляді типових завдань, і форми оцінки відповідності рівня освіченості конкретної особи державному стандарту загальної середньої освіти.

Навчальний план -

Навчальний предмет –

Навчальна програма

Запитання для самоперевірки знань студентів

1. Назвіть категорійні ознаки (ключові слова) поняття “процес навчання”.
Відповідь обґрунтуйте.

2. Розкрийте сутність поняття “структура навчання”. Проаналізуйте елементи структури процесу навчання і знайдіть зв’язки, що існують між ними.

3. У логічній схемі основних понять процесу навчання подається структура діяльності вчителя. Базуючись на цій схемі, розкрийте особливості структури діяльності учня.

4. Поясніть, користуючись логічною схемою, зв’язок між поняттями “процес навчання” “учіння” “засвоєння”.

5. Дайте порівняльну характеристику пояснювально-ілюстративного, проблемного, програмованого підходів до процесу навчання, спираючись при цьому на переваги та недоліки кожного з них.

6. Назвіть елементи змісту освіти.

7. Розкрийте структуру загальної середньої освіти.

ЛЕКЦІЯ № 3

з дисципліни **ПЕДАГОГІКА**

тема: МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА (2год.)

для студентів II курсу

СТУПІНЬ БАКАЛАВРА

Галузь знань 01 Освіта

Код та найменування спеціальності 014 Середня освіта

Предметна спеціалізація 014.11 Середня освіта (Фізична культура)

**Освітні програми Середня освіта: Фізична культура, спортивно-масова
робота та туризм,**

Середня освіта: Фізична культура та Захист Вітчизни

Галузь знань 01 Освіта

Код та найменування спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Освітня програма Фізична культура і спорт: Тренер з видів спорту

Миколаїв – 2019

Лекція № 3 Методи навчання, їх характеристика (2 год.)

Мета: усвідомлення студентами сутності понять “закономірності навчання”, “принципи навчання”, “правила навчання”, “методи”, “прийоми”, “засоби” навчання, їх взаємозв’язок; засвоєння студентами різних підходів до класифікації методів навчання та вироблення у них уміння свідомого оптимального вибору методів навчання з урахуванням конкретних умов навчальної діяльності.

Обладнання: опорні схеми основних понять теми.

Ключові поняття: принципи навчання; правила навчання; принцип науковості, принцип систематичності й послідовності, принцип свідомості, принципи активності та самостійності у навчанні, принцип наочності, принцип ґрунтовності, принцип зв’язку навчання з практичною діяльністю, принцип доступності навчання та врахування індивідуальних особливостей учнів, принцип емоційності навчання; метод навчання; функція методу; засіб навчання; прийом навчальної діяльності; класифікація методів навчання; методи організації навчально-пізнавальної діяльності; методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності; методи контролю та самоконтролю у навчанні; мотив; стимул.

Методичні рекомендації: для самостійної підготовки до лекції пройдіть наступні етапи:

1. Опрацюйте літературу до лекції;
2. Дайте означення категорій;
3. Заповніть пропущені місця;
4. Дайте відповідь на контрольні питання

План

1. Закономірності, принципи і правила навчання.
2. Принципи навчання.
3. Методи і засоби навчання.

Рекомендована література

1. Алексюк А.Н. Общие методы обучения в школе. – К.: Радянська школа, 1981. – 206 с.
2. Волков И.П. Учим творчеству: Опыт работы учителя труда и рисования в школе № 2. – М.: Педагогика, 1986.
3. Ильин Е.И. Путь к ученику. – М.: Просвещение, 1988.
4. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. – К.: Вища шк., 1993. – Ч. III, розд. 4.
5. Педагогика /Под ред. Ю.К.Бабанского. – М., 1988. – Гл. 22.
6. Педагогіка /За ред. М.Д.Ярмаченка. – К., 1986. – Розд.8.
7. Педагогический поиск /Сост.И.Н.Баженова. – М., 1988. – 472 с.
8. Подласый И.П. Педагогика. Новый курс: Учебник для студ. пед вузов: В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.
9. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К., 2000. – С. 121-149.

1. Закономірності, принципи і правила навчання

Системотвірними дидактичними категоріями, які відображають цілісність педагогічного процесу, є _____ і _____ навчання. Вони тісно пов'язані з основними компонентами навчального процесу: цілями і завданнями навчання, змістом і формами його реалізації, методами і засобами, стимулюванням і результативністю навчання.

Закономірності як дидактичні категорії відображають

Принципи навчання визначають _____

Правила навчання як окремі вимоги до викладання _____

Зовнішні та внутрішні закономірності навчання

Усередині процесу навчання діють внутрішні закономірності, що відображають зв'язки між основними його суб'єктами і компонентами.

Дайте характеристику наступним закономірностям

1. Єдність викладання і учіння.

2. Взаємозалежність процесів навчання, виховання і розвитку.

3. Взаємозалежність навчання і реальних навчальних можливостей учнів.

Діти молодшого шкільного віку

Учням підліткового віку

Учні старшого шкільного віку

4. Залежність ефективності навчання від єдності дій педагога з діями учнів.

5. Взаємозалежність завдань, змісту, методів і форм навчання.

2. Принципи навчання

Вимоги певних принципів реалізуються через систему правил.

Самостійно заповніть таблицю принципів і відповідних правил за прикладом.

№	Принципи	Правила навчання
---	----------	------------------

	навчання	
1	Принцип науковості	1. Повідомляйте учням лише науково достовірні знання. 2. Показуйте шляхи і засоби наукових пошуків. 3. Систематично інформуйте учнів про нові наукові надбання у різних галузях наук. 4. Розкривайте перед учнями технологію і техніку наукових досліджень. 5. Знайомте вихованців із науковою термінологією, пояснюючи етимологічну сутність нових дефініцій.
2	Принцип систематичності й послідовності	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____
3	Принцип свідомості	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____
4	Принцип активності та самостійності у навчанні	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____
5	Принцип наочності	1. _____ 2. _____ 3. _____

		4. _____ 5. _____
6	Принцип ґрунтовності	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____
7	Принцип зв'язку навчання з практичною діяльністю	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____
8	Принцип доступності навчання	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____
9	Принцип врахування індивідуальних особливостей учнів	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____
10	Принцип емоційності навчання	1. _____ 2. _____ 3. _____ 4. _____ 5. _____

--	--	--

3. Сутність методів, прийомів і засобів навчання

Методи навчання (від гр. *теїїюаоз* — спосіб пізнання, шлях дослідження) —

Прийоми навчання —

Засоби навчання —

Класифікація методів навчання

В дидактиці існують різні підходи до класифікації методів навчання.

1. Традиційна класифікація методів навчання

2. Класифікація методів за призначенням (М.Данилов, Б. Єсіпов)

3. Класифікація методів за типом (характером) пізнавальної діяльності (І. Лернер, М. Скаткін)

4. Найпоширенішою в дидактиці є класифікація Ю.Бабанського, що включає наступні групи методів

Заповніть таблицю

Методи навчання за Ю. Бабанським						
Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності				Методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності		Методи контролю та самоконтролю учнів
за джерелом передачі і сприймання навчальної інформації	за логікою передачі і сприймання навчальної інформації	за ступенем самостійності і мислення	за ступенем керування навчальною діяльністю	Методи стимулювання пізнавального інтересу	Методи стимулювання почуття обов'язку і відповідальності у навчанні	

--	--	--	--	--	--	--

Вибір методів навчання

Визначте критерії вибору методів навчання є:

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

Запитання для самоперевірки

1. Від яких критеріїв залежить доступність навчального матеріалу?
2. Що таке система й системність засвоєння знань?
3. Які існують вимоги до реалізації принципу систематичного навчання?
4. Які чинники впливають на оптимізацію навчального процесу?
5. Назвіть головний принцип наочного навчання.
6. Яка сутність принципу пізнавальної активності учнів?

7. За яких міркувань учнів можна вважати, що в них пробудився пізнавальний інтерес до навчальної теми?
8. Якими засобами можна сформувати стійкі пізнавальні інтереси у школярів?
9. Що розуміють під «індивідуалізацією навчання»?
10. Реалізація принципу індивідуального підходу через глибоке вивчення особистості дитини.

ЛЕКЦІЯ № 4

з дисципліни ПЕДАГОГІКА

**РІЗНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ, ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ. УРОК ЯК ОСНОВНА
ФОРМА НАВЧАННЯ (2 год.).**

для студентів II курсу

СТУПІНЬ БАКАЛАВРА

Галузь знань 01 Освіта

Код та найменування спеціальності 014 Середня освіта

Предметна спеціалізація 014.11 Середня освіта (Фізична культура)

Освітні програми Середня освіта: Фізична культура, спортивно-масова робота та туризм,

Середня освіта: Фізична культура та Захист Вітчизни

Галузь знань 01 Освіта

Код та найменування спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Освітня програма Фізична культура і спорт: Тренер з видів спорту

Лекція 4. Різні підходи до навчання, форми організації навчання. Урок як основна форма навчання.

Мета: свідомо засвоїти педагогічне поняття “Форми організації навчання”, встановити спільне і відмінне різних форм навчання, сформулювати діагностичні уміння (аналізувати, виділяти головне, порівнювати, класифікувати).

Обладнання: таблиці, матеріали про передовий педагогічний досвід, кодоскоп, слайди.

Ключові поняття: форма організації навчання; урок; класно-урочна система навчання; лекція; семінар; лабораторна робота; екскурсія; домашня робота; факультатив; лекційно-семінарська система навчання; індивідуальне навчання; індивідуально-групове навчання; белл-ланкастерська система; Дальтон-план; мангеймська система; індивідуальна, групова та фронтальна форми організації навчальної діяльності; парна робота школярів.

Методичні рекомендації: для самостійної підготовки до лекції пройдіть наступні етапи:

1. Опрацюйте літературу до лекції;
2. Дайте означення категорій;
3. Заповніть пропущені місця;
4. Дайте відповідь на контрольні питання для самоперевірки

План

1. Сутність поняття форма організації навчання.
2. З історії розвитку форм організації навчання.
3. Форми організації навчання класно-урочної системи.
4. Урок - основна форма організація навчання. Нестандартні уроки.
5. Шляхи вдосконалення класно-урочної системи навчання.

1. Сутність поняття форма організації навчання.

*Форми організації навчання*_____

*Як взаємопов'язані методи і форми навчання?*_____

2. З історії розвитку форм організації навчання.

Історично давніми формами і найбільш розповсюдженими були індивідуальні, індивідуально-групові і масові.

*Індивідуальна форма роботи сприяє*_____

Переваги_____

Недоліки_____

Фронтальна.

Переваги_____

Недоліки _____

Групові форми

Переваги _____

Недоліки _____

Історія розвитку школи знає різні системи навчання, в яких перевага надавалася тим чи іншим формам навчання:

- індивідуально-групово (школа середньовіччя),
- взаємного навчання (бел-ланкастерська в Англії),
- диференційованого навчання за здібностями (мангеймська),
- бригадно-лабораторна (20-ті роки СРСР)
- класно-урочна, обґрунтована понад 300 років тому Яном Амосом Коменським, відомим педагогом-вченим, який узагальнив досвід братських шкіл на Україні і Білорусі (XVI ст.).

3. Форми організації навчання класно-урочної системи.

Класно-урочна система має в школах України такі організаційні ознаки:

1. _____

2. _____

3. _____.

4. _____

5. _____

.

До форм організації навчальної діяльності ставляться певні *вимоги*. Ряд авторів відносять ці вимоги тільки до уроку і умовно поділяють їх на такі групи: дидактичні, загально-педагогічні, психологічні, гігієнічні, організаційні і виховні вимоги. На наш погляд, ці вимоги можна віднести до всіх форм навчальної діяльності.

Дидактичні

Загально-педагогічні

Психологічні

Гігієнічні

Організаційні

Виховні

Алгоритм підготовки до уроку включає загальну і конкретну підготовку.

Загальна підготовка до викладання предмету.

1) Перегляд програм, підручників, методичних посібників.

2) Вивчення класу.

3) Підготовка матеріальної бази (ТЗН, комп'ютерна техніка, дидактичне забезпечення, наочність, прилади).

4) Складання календарного і тематичного планів.

Конкретна підготовка до уроку.

1. Вибір мети і задач уроку, виходячи з системи уроків даної теми:

а) на основі вивчення програми;

б) на основі вивчення підручника;

в) можливостей учнів, їх індивідуальної підготовки;

г) врахування і реалізації функцій навчання.

2. Відбір змісту:

а) виділення головних, провідних ідей;

б) вибір найбільш раціональної логіки розкриття теми (індуктивної або дедуктивної);

в) доповнення змісту підручника новими політехнічними, краєзнавчими, народознавчими, профорієнтаційними та іншими науковими даними, прикладами, вправами, що дозволяють найоптимальніше розв'язати ряд виховних, розвивальних, освітніх завдань, які водночас передбачають усунення прогалин у знаннях, навичках, вміннях;

г) аналіз дидактичного матеріалу підручника (наскільки ілюстрації відповідають змісту матеріалу, яке пізнавальне і виховне, розвиваюче навантаження вони несуть, і як їх краще використати на уроці); з цієї ж точки зору проаналізувати питання і завдання, для того, щоб визначити необхідність, послідовність і доступність їх для учнів;

д) аналіз методичних посібників, педагогічної літератури стосовно можливостей їх використання при підготовці або на уроці.

3. Вибір найкращих умов для учіння, визначення характеру навчально-пізнавальної діяльності учнів, навичок і умінь, що мають бути сформовані і за допомогою яких методів; визначення співвідношення між репродуктивними і пошуковими видами діяльності, між самостійною роботою учнів і роллю вчителя на даному уроці; конкретизація задач, вправ, проблемних питань, завдань для самостійної роботи учнів (індивідуальної, групової, фронтальної); перевірка і відбір засобів навчання.

4. Вибір форм організації роботи, оптимальне їх поєднання.

5. Складання оптимального плану уроку, який включає хід його за часом, послідовність його етапів і структуру.

СХЕМА-ПЛАН УРОКУ ЗАСВОЕННЯ НОВИХ ЗНАНЬ

Клас _____ Дата _____ № _____ уроку

Тема: _____

Мета: розвивальна

освітня

виховна

Обладнання: _____

Хід уроку

1. Активізація чуттєвого досвіду і опорних знань учнів:

а) методом бесіди (розробка питань до бесіди):

а).....

б).....

в).....

б) виконання письмового завдання:

а).....

б).....

в).....

2. Мотивація учіння школярів.

А. На етапі первинного засвоєння знань:

а).....

б).....

в).....

Б. На етапі осмислення знань:

а).....

б).....

в).....

3. Повідомлення теми, мети, задач уроку.

4. Первинне сприймання і усвідомлення учнями нового матеріалу.

А. Проблемний виклад питань:

а).....

б).....

в).....

Б. Самостійна робота з підручником при виконанні проблемних завдань:

а).....

б).....

в).....

5. Осмислення знань.

А. Методом бесіди:

а).....

б).....

в).....

Б. Методом виконання пізнавальних завдань або задач:

а).....

б).....

в).....

6. Узагальнення і систематизація знань.

А. Методом бесіди: питання

а).....

б).....

в).....

7. Підсумки уроку:

а) стислий виклад основних моментів уроку;

б) бесіда;

в) оцінювання відповідей;

8. Домашнє завдання:

а) запис на дошці і в щоденниках змісту роботи;

б) перевірка розуміння учнями змісту і способів виконання завдання.

4. Урок - основна форма організація навчання. Нестандартні уроки.

Урок - це підґрунтя для творчості вчителя. Але для того, щоб творити, вчитель повинен знати типи уроків, їх класифікацію.

Найбільш розповсюдженою у педагогічній теорії і практиці є класифікація уроків за основною дидактичною метою занять:

1) урок_____;

2) урок_____;

3) урок_____;

4) урок _____;

5) урок_____;

6) _____урок.

Урок має свою структуру (будову). В поняття “структура уроку” вкладається три ознаки: склад (з яких елементів або етапів складається урок), послідовність (в якій послідовності ці елементи входять до заняття), зв’язок (як вони між собою

пов'язані). Урок не є статичною формою. Це складна динамічна система, якій притаманні всі закони діалектики. В його структурі деякі дидакти виділяють зовнішні (макроелементи) і внутрішні (мікроелементи).

Останнім часом дуже поширені нестандартні уроки. Їх можна назвати *авторськими уроками*, оскільки вони є творчим винаходом окремих талановитих вчителів. На наш погляд, можна дати таке визначення нестандартним урокам: **нестандартний урок – це творче** втілення авторського задуму, який не має усталеної структури цієї форми організації навчання.

Наведіть приклади нестандартних уроків.

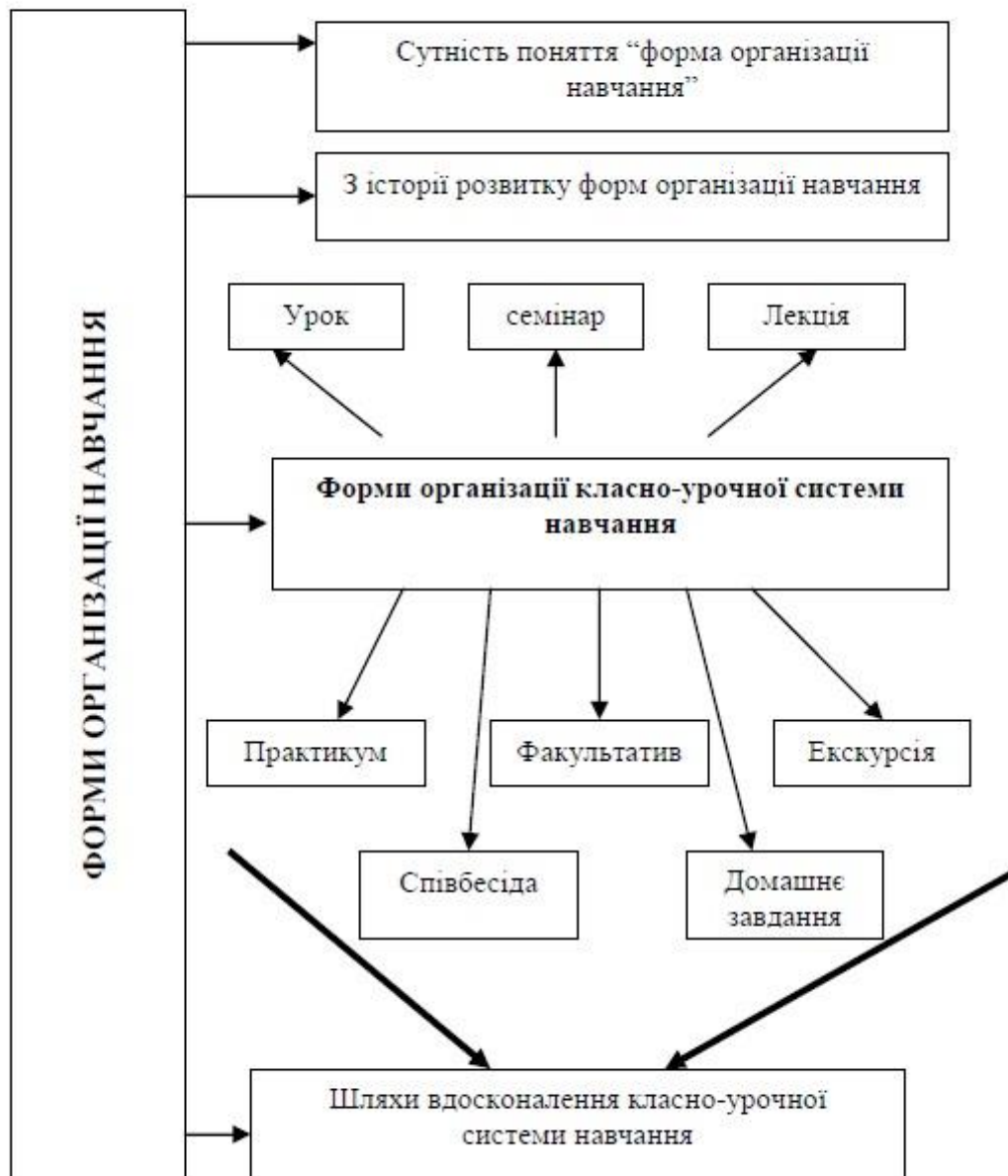
Важливою формою організації навчання є *домашнє завдання*. *Домашня робота організується з урахуванням наступних умов:*

Запитання для самоперевірки:

1. Назвіть і розкрийте основні вимоги до сучасного уроку.
2. Розкрийте основні вимоги до організації домашніх завдань.
3. Назвіть та схарактеризуйте основні позаурочні форми навчання.
4. Визначте основні ознаки, що характеризують форму організації навчання.
5. Дайте означення поняття "форма організації навчання".
6. Проаналізуйте фактори, що впливають на вибір організаційних форм навчання.

7. Охарактеризуйте особливості класно-урочної системи навчання, її переваги і недоліки.
8. Розкрийте особливості маннгеймської системи, Дальтон-плану, плану Трампа.

ОПОРНА СХЕМА ЗАНЯТТЯ

ЛЕКЦІЯ № 5

з дисципліни ПЕДАГОГІКА

тема: Закономірності, принципи, методи виховання (2 год.).

для студентів II курсу

СТУПІНЬ БАКАЛАВРА

Галузь знань 01 Освіта

Код та найменування спеціальності 014 Середня освіта

Предметна спеціалізація 014.11 Середня освіта (Фізична культура)

Освітні програми Середня освіта: Фізична культура, спортивно-масова робота та туризм,

Середня освіта: Фізична культура та Захист Вітчизни

Галузь знань 01 Освіта

Код та найменування спеціальності 017 Фізична культура і спорт

Освітня програма Фізична культура і спорт: Тренер з видів спорту

Лекція 5. Закономірності, принципи, методи виховання

Виховання... — це багатогранний процес постійного духовного збагачення і оновлення тих, хто виховується, і тих, хто виховує...

В. О. Сухомлинський

Мета: сформувати у студентів поняття про виховання, самовиховання, сутність процесу виховання, закономірності, принципи та методи процесу виховання; ознайомити з різними підходами до розуміння сутності виховання як педагогічного процесу; закріпити вміння робити категорійний аналіз педагогічних понять на прикладі категорії “виховання”.

Обладнання: логічна схема основних понять процесу виховання.

Ключові поняття: виховання у широкому та вузькому розумінні; мета виховання; закономірності, принципи та методи процесу виховання; діяльнісно-особистісна концепція виховання; суб’єкт-суб’єктні виховні відносини.

Методичні рекомендації: для самостійної підготовки до лекції пройдіть наступні етапи:

1. Опрацюйте літературу до лекції;
2. Дайте означення категорій;
3. Заповніть пропущені місця;
4. Дайте відповідь на контрольні питання для самоперевірки

План

1. Виховання як спеціально організований і свідомо здійснюваний педагогічний процес.
2. Зміст і результат виховання. Діяльнісно-особистісна концепція виховання.
3. Поняття “виховання” у широкому та вузькому розумінні.
4. Закономірності процесу виховання.
5. Принципи виховання.
6. Поняття методу, прийому і засобу виховання.
7. Класифікація методів виховання.

Рекомендована література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. - К.: Либідь, 1997.
2. Дубасенюк О.А. Виховна діяльність педагога: соціально-історичний та психолого-педагогічний аспекти: Монографія. – Житомир, 1997. – 175 с.
3. Закон України “Про освіту”. - Голос України, 1996.- 25 квітня. - С.1-3.
4. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання. - К., 1997.
5. Макаренко А.С. О воспитании. - М., 1988. - С.36-70.
6. Касьяненко М.Д. Педагогіка співробітництва. - К., 1993. - Ч.1.
7. Кондрашова Л.В. Сборник педагогических задач. - М., 1987.
8. Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти //Освіта. – К.,1996. - 7 серпня.
9. Основи національного виховання / За ред. В.Г.Кузя. - К., 1993.
10. Педагогіка /За ред. М.Д. Ярмаченка. - К., 1986. - Розд. 1.
11. Подласый В.И. Педагогика. Новый курс. - В 2-х кн. - Кн. 1. “Общие основы”.
12. Фіцула М.М. Педагогіка. – К., 2000.- С.218-246.

1. Виховання як спеціально організований і свідомо здійснюваний педагогічний процес.

Людина народжується як біологічна істота. Щоб ця істота стала особистістю її треба виховувати. Саме виховання облагороджує її, прищеплює необхідні якості.

Виховання як цілісний процес має дві сторони: _____ (власне виховання, виховуюча діяльність як передача соціального досвіду) і _____ (самовиховання, цілеспрямований процес самовдосконалення шляхом засвоєння соціального досвіду діяльності, повед

Виховання _____

Отже, виховні відносини завжди носять суб'єкт-суб'єктний характер.

Поясніть як Ви це розумієте?

2. Зміст і результат виховання. Діяльнісно-особистісна концепція виховання.

Критерієм ефективності та якості педагогічного процесу є вихованість школярів - наявність у них високих моральних якостей. Ці якості особистості школяра є результатом інтеріоризації (перетворення зовнішніх, реальних дій з предметами на внутрішні, ідеальні) зовнішніх впливів на внутрішні, вираження єдності зовнішніх і внутрішніх чинників виховання та розвитку.

Для практичної діяльності педагога учнів класу залежно від рівня їх вихованості поділяють на такі групи: **Охарактеризуйте**

а) група _____ дуже _____ низького _____ рівня вихованості. _____

_____;

б) група _____ низького _____ рівня вихованості. _____

в) групи середнього рівня вихованості.

г) групи високого рівня вихованості.

Основними показниками рівня вихованості школяра є

3. Поняття “виховання” у широкому та вузькому розумінні.

Традиційно у педагогіці категорію "виховання" розглядали у різних аспектах, а саме:

1) у широкому смислі

- як соціальне явище

результат розвитку особистості - як процес і

- як суспільне явище

- як процес формування особистості в цілому _____

2) у вузькому смислі під вихованням частіше розуміють

Однією з найважливіших проблем теорії виховання є проблема мети виховання в історії розвитку освіти і педагогіки.

Мета виховання –

Ідеал –

. Отже, мета виховання носить конкретно-історичний характер і змінюється відповідно до соціального, духовного і матеріального рівнів розвитку суспільства. Саме тому ідеал і мета виховання змінювались упродовж історичного розвитку людства, що можна проілюструвати за допомогою таблиці 1. **Заповніть пропущені місця**

Таблиця 1

Ідеал і мета виховання на різних етапах розвитку суспільства

№ з/п	Суспільно-економічна	Класи	Ідеал виховання особистості	Мета виховання

	формація я			
1	Первісно — общинна	Відсутні Чоловік Жінка		Озброєння людини досвідом виживання.
2	Рабовлас ни-цька (на прикладі Давньої Греції)	Рабовлас -ники Раби		Гармонійна єдність внутрішнього і зовнішнього, духовного і фізичного ("калокагатія"). Підготовка до виконання наказів, підкорення, фізичної праці.
3	а) Епоха Середньові ччя	Феодали Феодаль но- залежні селяни Мешканц і міст	Аскетичний, фізично-досконалий воїн. Працьовитий, фізично здоровий працівник. Спритний, розумний майстер своєї справи.	

	б) Епоха Відродження	Ті ж самі	Відродження античного ідеалу гармонійної людини, збагачення його ідеєю “всебічності” розвитку. Виникнення цілісної концепції ідеалу всебічно і гармонійно розвиненої особистості.	
4	Капіталістична	Буржуазія Робітники		Формування тих якостей, які потрібні у суспільному житті; оволодіння не обхідною базою знань у привілейованих закладах освіти. Одержання робітничої кваліфікації і необхідного мінімуму знань у спеціалізованих закладах освіти.

Національне виховання

В основу національного виховання мають бути покладені принципи гуманізму, демократизму, єдності дій сім’ї та школи, наступності та спадкоємності поколінь.

Пріоритетними напрямками національного виховання є такі:

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

Життєвість та ефективність процесу виховання визначається тими *рушійними силами*, які живлять його у досягненні мети. Рушійними силами процесу виховання є внутрішні суперечності. Серед них слід виділяти ситуативні та загальні (процесуальні), природні або штучно створені ускладнення у процесі виховання та самовиховання.

Наявність загальних суперечностей призводить до загальних положень, які, з одного боку, виступають у формі закономірностей і принципів виховання, а з другого - орієнтують на організацію й управління педагогічним процесом.

Закон – _____

Закономірність – _____

4. Закономірності процесу виховання.

Організований виховний процес має свої закономірності.

У виховному процесі виявляються такі закономірності.

Розкрийте особливості реалізації кожної закономірності

1. Виховання органічно пов'язане із суспільними потребами й умовами виховання.

2. Людина виховується під впливом найрізноманітніших чинників.

3. Процес виховання відбувається найуспішніше в природному для нього національному річищі з урахуванням менталітету вихованця.

4. Результати виховання залежать від виховного впливу на внутрішній світ дитини, її духовність.

5. Визначальними у вихованні є діяльність та спілкування.

6. Ефективність виховання залежить від ставлення особистості до навколишньої дійсності взагалі та до спрямованих на неї педагогічних впливів зокрема.

7. Ефективність виховного процесу залежить від стосунків в учнівському колективі.

8. Ефективність виховного процесу зростає, коли учні займаються самовихованням, тобто коли поєднується виховання і самовиховання.

5. Принципи виховання.

Суттєве місце в організації та управлінні навчально-виховним процесом відіграють принципи виховання, які розглядаються в єдності з принципами народної освіти та принципами навчання

Принцип –

Таблиця 2

Загальні закономірності і принципи виховання

Загальні закономірності виховання	Загальні принципи виховання
1. Мета, характер і зміст виховання зумовлюються об'єктивними потребами суспільства, інтересами держави і панівних класів, соціокультурними і етнічними нормами і традиціями.	1. Принцип суспільної спрямованості виховання. 2. Принцип суб'єктності – розвиток здатності дитини усвідомлювати

	своє “Я”.
2. Результати виховання зумовлюються узгодженістю виховних впливів; впливу об’єктивних і суб’єктивних чинників.	1. Принцип єдності виховних впливів сім’ї, освітніх закладів, колективу, громадських організацій. 2. Принцип врахування індивідуальних і вікових особливостей, особистісних характеристик і можливостей дитини. 3. Принцип узгодженості прямих і паралельних педагогічних впливів.
3. Позитивна реакція особистості на педагогічні впливи зумовлена врахуванням її потреб, інтересів і можливостей, вимогливим і шанобливим до неї ставленням, опорою на позитивне, створенням оптимістичних перспектив особистісного розвитку.	1. Принцип особистісно-орієнтованого підходу у вихованні. 2. Принцип гуманістичної спрямованості виховання. 3. Принцип опори на позитивне.
4. Ефективність виховання визначається ступенем власної активності особистості, змістом і способами організації діяльності, до якої вона включена, мотивами участі у діяльності, характером педагогічного	1. Принцип діяльнісного підходу. 2. Принцип стимулювання активності особистості, її участь у соціально корисній і значущій діяльності.

керівництва діяльністю дітей.	3. Принцип узгодженості педагогічного керівництва діяльністю і розвитку ініціативи та самостійності вихованців. 4. Принцип варіативності діяльності, відповідність її змісту змінюваним потребам, інтересам, можливостям особистості.
5. Ефективність виховання зумовлена визнанням особистості як цілісності і відповідною організацією виховних впливів і взаємостосунків.	1. Принцип цілісного підходу у вихованні. 2. Принцип орієнтації педагогічної діяльності і взаємодії на формування свідомості і досвіду діяльності. 3. Принцип естетизації дитячого життя.
6. Ефективність виховання у підлітковому і юнацькому віці обумовлена здатністю вихователів зрозуміти прагнення юної людини до самостійності і незалежності та відмовитися від прямих способів	1. Принцип співробітництва, партнерства у виховних відносинах. 2. Принцип активізації морально-вольових сил дитини і

педагогічного впливу.	пробудження безпосереднього інтересу до справи.
-----------------------	---

Основними принципами процесу виховання у національній системі освіти України визнаються такі:

1. *Принцип єдності загальнолюдського і національного –*

_____ 2. *Принцип*
природовідповідності виховання –

_____ 3. *Принцип*
культуровідповідності виховання –

_____ 4. *Принцип*
активності, самодіяльності і творчої ініціативи учнівської
молоді _____

_____ 5. *Принцип*
гуманізації виховання –

_____ 6. *Принцип*
демократизації виховання –

7. Принцип безперервності і наступності виховання -

8. Принцип єдності навчання і виховання -

9. Принцип етнізації виховного процесу –

10. Принцип диференціації та індивідуалізації виховного процесу.

11. Принцип послідовності, систематичності і варіативності форм і методів виховання

12. Принцип інтегративності -

13. Принцип виховання у діяльності та спілкуванні.

14. *Принцип стимулювання дитини до самовиховання.*

15. *Принцип цілісного підходу до виховання.*

6. Поняття методу, прийому і засобу виховання.

Для реалізації головної мети національного виховання – “набуття молодим поколінням соціального досвіду, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури міжнаціональних взаємин, формування у молоді, незалежно від національної приналежності, рис громадянина Української держави, розвиненої духовності, моральної, художньо-естетичної, правової, трудової, екологічної культури” – величезне значення має вибір методів виховання та їх ефективне використання.

Метод виховання —

Прийом виховання

Засоби виховання —

7. Класифікація методів виховання.

Методи, прийоми і засоби виховання перебувають в діалектичному зв'язку і створюють певну систему впливу на вихованців.

1. Методи формування свідомості і переконань.

2. Методи організації діяльності і формування поведінки.

3. Методи стимулювання та коригування поведінки і діяльності особистості.

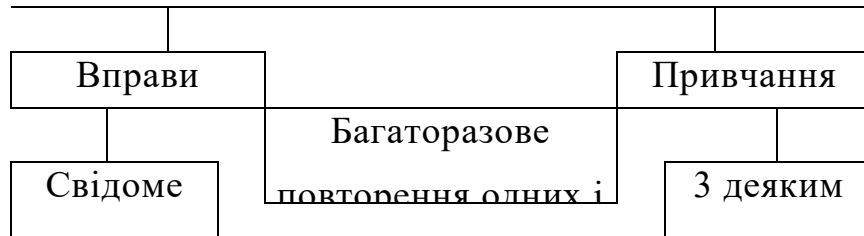
Рис.1 Методи формування свідомості й переконань

Рис. 2 Види непрямих вимог

Методи організації діяльності і формування поведінки

Запитання для самоперевірки:

1. Назвіть категорійні ознаки (ключові слова) у визначенні поняття “виховання”. Поясніть свій вибір.
2. У чому полягає сутність процесу виховання, якщо виходити з того, що особистість розвивається завдяки привласненню накопиченого у суспільстві досвіду?
3. У чому полягає сутність діяльнісно-особистісної концепції виховання?
4. Проаналізуйте розуміння поняття “виховання” у широкому й вузькому значенні.
5. Що слід розуміти під закономірностями виховання? Розкрийте сутність і дайте їх наукове обґрунтування.
6. Які принципи виховання виводяться з його закономірностей?
7. Що слід розуміти під методами виховання?
8. Як співвідносяться поняття метод, прийом і засіб виховання?
9. На основі чого здійснюється класифікація методів виховання?
10. Що таке класифікація методів виховання?
11. Які фактори визначають вибір методів виховання?
12. Які методи належать до групи методів формування свідомості?
13. У чому суть методу розповіді?
14. Чим відрізняється бесіда від диспуту?
15. У чому суть методу прикладу?
16. У чому суть педагогічної вимоги?
17. Назвіть чотири групи методів виховання.

2.3. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПЕДАГОГІКА»

КРЕДИТ I. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ.

Практичне заняття № 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу (2 год.)

МЕТА: ознайомити студентів з етапами становлення та розвитку педагогіки як науки, з її видатними діячами; визначити систему педагогічних наук та її зв'язок з іншими науками; досягти засвоєння основних категорій педагогіки; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх вчителів.

ПЛАН

1. Педагогіка як наука. Предмет педагогіки, основні педагогічні категорії (виховання, освіта, навчання).
2. Виникнення і розвиток педагогічної науки. Видатні педагоги.
3. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
4. **Мікродискусія.** Як ви розумієте слова К.Д. Ушинського "Педагогіка - не наука, а мистецтво, - найширше, складне, найвище і найнеобхідніше з усіх мистецтв"?

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: педагогіка, виховання, освіта, навчання, розвиток, народна педагогіка, етнопедагогіка, світська педагогіка, педологія, дефектологія, сурдопедагогіка, логопедія, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Я.А.Коменський – основоположник педагогічної науки.
2. В.О.Сухомлинський – видатний педагог-гуманіст двадцятого століття.
3. Педагогіка як наука і мистецтво.
4. Значення зв'язків педагогіки з іншими науками (на вибір студента – на прикладі філософії, психології, математики тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.:Академія. – 2003. – Розділи 1.1,1.2.
2. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка. – К.:Вища шк. – 1986. – С. 4–16.
3. Педагогіка / В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця. – 2001. – С. 6–14
4. Педагогіка / За ред. Ярмаченка М.Д. – К.: Вища шк. – 1986. – С. 5–38.
5. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К. :Освіта. – 1985.
6. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.:Академія. – 2002. – Розділи 1.1, 1.2.

Практичне заняття № 2. Методи науково-педагогічних досліджень (2 год.).

МЕТА: ознайомити студентів з методами педагогічних досліджень; сформувати вміння користуватися цими методами у своїй практичній діяльності; сприяти розвитку педагогічного мислення майбутніх вчителів.

ПЛАН

1. Поняття про науково-педагогічне дослідження – особливості, критерії ефективності та вимоги.
2. Методологічні основи педагогіки
3. Методи емпіричного дослідження в педагогіці та їх характеристика
4. Мікровиступи студентів з актуальних проблем педагогіки (за матеріалами періодичної преси).

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: науково-педагогічне дослідження; методи та методика науково-педагогічних досліджень; спостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, тестування, вивчення продуктів діяльності, соціометрія, психолого-педагогічний експеримент; етапи науково-педагогічного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікова та педагогічна психологія / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук. – К.:Просвіта. – 2001. – С. 40–61.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.:Академія. – 2003. – С. 34–88.
3. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир.

держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – С. 31-41. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf

4. Педагогіка / В.М.Галузьяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця. – 2001. – С.14–30.
5. Фіцула М.М.Педагогіка. – К.:Академія. – 2002. – С. 44–62.

Практичне заняття № 3. Розвиток, виховання і формування особистості (2 год.)

МЕТА: сформувати у студентів уміння виявляти та аналізувати потенційні можливості розвитку учня, проектувати, конструювати процес розвитку особистості, налагоджувати спілкування з дітьми, організовувати навчально-розвиваючу діяльність.

ПЛАН

1. Процес розвитку і формування особистості. Спадковість і розвиток. Вплив середовища на розвиток і формування особистості.
2. Розвиток і виховання. Технократична і натуралістична парадигми виховання.
5. Діяльність як чинник розвитку особистості. Провідні види діяльності школярів. Роль активності у розвитку особистості.
6. Основні теорії розвитку особистості: біогенетичні, соціогенетичні, взаємодії факторів, персоналістичні.
7. Вікові періоди розвитку особистості та індивідуальні особливості учнів, їх врахування у навчально-виховному процесі.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: розвиток, види розвитку, формування, виховання, людина, особа, персону, індивід, особистість, індивідуальність, спадковість, гени, задатки, успадкування біологічне, успадкування соціальне, соціалізація, розвиток людини, формування особистості, рушійні сили розвитку, діяльність, спілкування.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Основні виховні проблеми підліткового віку.
2. Старші школярі та особливості їх виховання.
3. Поняття «акселерація» і «ретардація».
4. Провідні види діяльності школярів.
5. Основні види діяльності, в яких формується творча особистість.
6. Міжособистісні відносини в процесі основних видів людської діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікова та педагогічна психологія / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук. – К.: Просвіта. – 2001. – С. 40–61.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія. – 2003. – С. 34–88.
3. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – С. 108-122. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
4. Педагогіка / В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця. – 2001. – С.14–30
5. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Академія. – 2002. – С. 44–62.

КРЕДИТ II. ДИДАКТИКА - ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ.

Практичне заняття № 4. Сутність процесу навчання (2 год.)

МЕТА: домогтися засвоєння студентами понять «методологічні основи, структура, сутність, функції навчання», ознайомити їх з різними підходами до визначення структури навчання, розвивати гностичні вміння (аналізувати, порівнювати, виділяти головне).

ПЛАН

1. Сутність, етапи, структура і функції навчання.

2. Психологічні основи процесу навчання: структура діяльності вчителя і діяльності учнів.
3. Навчання і пізнавальний розвиток особистості.
4. Мотивація навчання. Пізнавальний інтерес, умови його розвитку в навчанні.
5. Етапи та рівні засвоєння знань. Формування понять. Формування вмінь і навичок.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: методологічна основа процесу навчання, функції навчання, рушійна сила навчального процесу, логіка навчального процесу, мотиви навчання, структура процесу навчання, учіння, викладання, типологія навчання: догматичний, пояснювально-ілюстративний тип навчання, програмоване навчання, проблемне навчання, модульне навчання, закономірності навчання, оптимізація та інтенсифікація процесу навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія, 2003. – С. 261-269.
2. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – С. 31-41. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
3. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – К.: Знання-Прес, 2003. – С. 64-78.
4. Педагогіка/ В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця, 2001. – С. 50-59.
5. Теорія освіти і навчання(дидактика) / За ред. Гриця Ю.О. – Миколаїв, 1993. – С. 6-57.
6. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Академія, 2002. – С. 75-90.
7. Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища шк., 2002. – С. 36-42.

Практичне заняття № 5. Зміст шкільної освіти (2 год.)

МЕТА: визначати особливості змісту освіти в сучасній загальноосвітній школі; аналізувати навчальні плани та навчальні програми для школи; обґрунтовувати

характерні особливості побудови підручників для загальноосвітньої школи.

ПЛАН

1. Поняття змісту освіти, його історичний характер.
2. Теорії формування змісту освіти.
3. Фактори, що детермінують формування змісту освіти.
4. Принципи та критерії відбору змісту освіти.
5. Шляхи оновлення змісту освіти в сучасних умовах розбудови загальноосвітньої школи.
6. Нормативні документи, що визначають зміст освіти.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: зміст освіти; теорія формальної освіти; теорія матеріальної освіти; прагматична освіта; національний компонент змісту освіти; навчальний план; навчальна програма; навчальний предмет.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Зміст освіти в сучасній загальноосвітній школі.
2. Взаємозв'язок загальної, політехнічної і професійної освіти.
3. Зміст освіти зарубіжної школи.
4. Підручник учора, сьогодні, завтра.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.:Академія, 2003.
2. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – С. 123-130. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
3. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – К.:Знання-Прес,2003.

4. Педагогіка/ В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця,2001.
5. Теорія освіти і навчання(дидактика) / За ред. Гриця Ю.О. – Миколаїв, 1993.
6. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.:Академія,2002.
7. Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища шк.,2002.

Практичне заняття № 6. Процес навчання. Співвідношення закономірностей, принципів і правил навчання (2 год.)

МЕТА: Ознайомити студентів із системою принципів навчання у сучасній дидактиці. Формувати вміння аналізувати навчальний процес з точки зору реалізації дидактичних принципів.

ПЛАН

1. Філософська суть понять «закон», «закономірність», «принцип», їх взаємозв'язок.
2. Зовнішні і внутрішні закономірності навчання.
3. Реалізація принципів навчання у навчальному процесі.
4. Поняття про правила навчання.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: закон, закономірність, принцип, правила, принципи навчання, зовнішні і внутрішні закономірності навчання.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Принцип наочності – як золоте правило дидактики.
2. Значення принципу свідомості й активності у процесі навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В.І. Дидактика. – К. : Либідь, 2005. – С.63-75.
2. Волкова Н.П. Педагогіка : Навч. посіб. Вид. 2-е, перероб., доп. – К.: Академвидав, 2007. – С.314-319.
3. Зайченко І.В.Педагогіка. Навч. посіб. для студентів вищ. пед. навч. закладів, 2-е вид. – К., Освіта України; КНТ, 2008. – С.116.
4. Закони України: „Про освіту”; „Про загальну середню освіту”.

5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навч. посіб. 5-е вид., доп. і перероб. – К., 2007. – С.247-266.
6. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
7. Фіцула М. М. Педагогіка: Навч. посіб. для студентів вищ. пед.. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга “Богдан”, 2008. – С.147-150.

Практичне заняття № 7. Методи і засоби навчання, їх характеристика (2 год.)

МЕТА: усвідомлення студентами сутності понять “методи”, “прийоми”, “засоби” навчання, їх взаємозв’язок; засвоєння студентами різних підходів до класифікації методів навчання та вироблення у них уміння свідомого оптимального вибору методів навчання з урахуванням конкретних умов навчальної діяльності.

ПЛАН

1. Поняття про методи навчання і їх класифікація.
2. Методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
3. Методи стимулювання навчальної діяльності учнів.
4. Методи контролю і самоконтролю у навчанні.
5. Засоби навчання. Використання комп’ютерної техніки у навчанні.
6. Вибір оптимального поєднання методів і засобів навчання.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: методи навчання, засоби навчання, прийоми навчання, класифікація методів навчання, розповідь, пояснення, лекція, бесіда, демонстрація, ілюстрація, спостереження, лабораторна робота, вправа, інструктаж, робота з книгою, індукція, дедукція, аналіз, синтез, дослідний метод, аналітико-синтетичний метод, проблемний метод, частково-пошуковий метод.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

- Функції методів навчання

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В.І. Дидактика. – К. : Либідь, 2005.
2. Волкова Н.П. Педагогіка : Навч. посіб. Вид. 2-е, перероб., доп. – К.: Академвидав, 2007.
3. Зайченко І.В. Педагогіка. Навч. посіб. для студентів вищ. пед. навч. закладів, 2-е вид. – К., Освіта України; КНТ, 2008.
4. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навч. посіб. 5-е вид., доп. і перероб. – К., 2007. – С.247-266.
5. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
6. Фіцула М. М. Педагогіка: Навч. посіб. для студентів вищ. пед.. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга “Богдан”, 2008.

Практичне заняття № 8. РІЗНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ. ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ.

МЕТА: Ознайомити студентів з історією розвитку форм організації навчання, формувати поняття “види” та “форми організації навчання”; ознайомити з основною формою організації навчання, формувати поняття “типологія”, “структура” та “вимоги” до уроку, дати класифікацію, типологію, виділити особливості підготовки та проведення уроку; розкрити роль та значення оцінки наслідків навчально-півнавчальної діяльності учнів; підвести до розуміння важливості контролю успішності.

ПЛАН

1. Поняття „форми організації навчання”.
2. З історії розвитку форм організації навчання.
3. Урок – основна форма організації навчання:

а) типологія уроків;

б) структура уроку;

в) вимоги до сучасного уроку;

г) підготовка вчителя і учнів до уроку.

4. Тематичне та поурочне планування.

5. Шляхи вдосконалення класно-урочної системи навчання.

6. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

7. Позаурочні форми навчання: семінар, практикуми, факультатив, навчальна екскурсія, додаткові групові та індивідуальні заняття, предметні гуртки, домашня навчальна робота.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: форма організації навчання, індивідуальна форма навчання, групова форма навчання, белл-ланкастерська форма навчання, дальтон-план, бригадно-лабораторна форма навчання, позаурочні форми навчання, семінар, лекція, факультатив, практикум, домашня навчальна робота, екскурсія, гурткова робота; урок, типологія, структура, вимоги до уроку; класно-урочна система; навчально-пізнавальна діяльність учнів, контроль успішності знань учнів.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

- Види і форми організації навчання
- Вимоги та види домашніх завдань.
- Шляхи вдосконалення сучасного уроку.
- Сучасна проблема виконання домашніх завдань учнями.
- Проблема навчання обдарованих учнів.
- Причини неуспішності і шляхи їх подолання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія, 2003.
2. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А. Дубасенюк, А.В. Іванченка. – Житомир:

- Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
3. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – К.:Знання-Прес,2003.
 4. Педагогіка/ В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця, 2001.
 5. Теорія освіти і навчання(дидактика) / За ред. Грицяя Ю.О. – Миколаїв, 1993.
 6. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.:Академія,2002.
 7. Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища шк.,2002.

Кредит III. Теоретичні основи педагогічного процесу виховання особистості.

Практичне заняття № 9. Процес виховання, його сутність (2 год.).

МЕТА: сформувати у студентів розуміння понять: "виховання", "самовиховання", "перевиховання", "мета виховання", "специфіка процесу виховання", "рушійні сили процесу виховання"; ознайомити їх з різними підходами до розуміння сутності та критеріїв ефективності виховання, розвивати педагогічне мислення.

ПЛАН

1. Особливості виховання та його рушійні сили.
2. Мета та завдання виховання.
3. Етапи процесу виховання.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: виховання, самовиховання, перевиховання, специфіка процесу виховання, мета виховання, рушійні сили виховання, об'єктивні фактори мети виховання, ефективність виховання, критерії вихованості дитини;

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

- Поняття "виховання" у широкому та вузькому значенні.
- Завдання естетичного виховання учнівської молоді.
- Завдання фізичного виховання учнівської молоді.

- Завдання трудового виховання учнівської молоді.
- Завдання екологічного виховання учнівської молоді.
- Розумове виховання учнівської молоді.
- Національно-патріотичне виховання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія, 2003.
2. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
3. Концепції національного виховання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/2041030/>
4. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – К.: Знання-Прес, 2003.
5. Педагогіка/ В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця, 2001.
6. Теорія освіти і навчання(дидактика) / За ред. Гриця Ю.О. – Миколаїв, 1993.
7. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Академія, 2002.
8. Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища шк., 2002.

Практичне заняття № 10. Методи, прийоми, засоби виховання (2 год.).

МЕТА: дати уявлення про класифікацію методів виховання, встановити характер взаємозв'язку між ними; проаналізувати шляхи вдосконалення методів виховання, застосування їх при розв'язуванні педагогічних ситуацій, а також формувати навички аналізу, уміння порівнювати, узагальнювати, робити самостійні висновки.

ПЛАН

1. Поняття про методи, прийоми і засоби виховання.
2. Методи формування свідомості особистості.
3. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки.

4. Методи стимулювання поведінки та діяльності.

5. Методи контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.

6. Прийоми педагогічного впливу.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: метод виховання; засіб та прийом виховання; класифікація методів виховання; методи формування свідомості особистості; методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки; методи стимулювання поведінки та діяльності; методи контролю та самоконтролю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія, 2003.
2. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
3. Концепції національного виховання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/2041030/>
4. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – К.: Знання-Прес, 2003.
5. Педагогіка/ В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця, 2001.
6. Теорія освіти і навчання(дидактика) / За ред. Гриця Ю.О. – Миколаїв, 1993.
7. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Академія, 2002.
8. Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища шк., 2002.

Практичне заняття № 11. ОСОБИСТІСТЬ І КОЛЕКТИВ (2 год.).

МЕТА: сформувати у студентів розуміння динаміки та логіки розвитку колективу, обумовленості методів виховання особистості рівнем розвитку й організації колективу, формувати вміння проектування розвитку колективу залежно від визначеного рівня його організації та організувати вплив колективу на особистість.

ПЛАН

1. Загальне поняття про дитячий колектив, його ознаки, функції.
2. Гармонійне поєднання індивідуальних, колективних і масових форм роботи в процесі виховання особистості. А.С.Макаренко та В.О.Сухомлинський про виховання особистості в колективі.
3. Структура, типи, динаміка розвитку колективу.
4. Особливості діяльності та спілкування в колективі.
5. Педагогіка співробітництва про створення класного колективу.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: колектив, первинний колектив, тимчасовий колектив, актив, органи самоврядування, лідер, перспектива, стадії розвитку колективу, функції колективу, шляхи виховання колективу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І.Д. Виховання особистості. – У 2 кн. Особливості сімейного виховання. – К.:Либідь, 2003.
2. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.:Академія, 2003. – С.180-192
3. Гільбух Ю.З, Киричук О.В. Шкільний клас: Як пізнавати і виховувати його душу. – К.:Перспектива, 1996. – Розд.2.
4. Державна національна програма „Освіта(Україна 21 століття). – К., 1994.
5. Концепція національного виховання // Рідна школа. – 1995. – №6. – С.18-26.
6. Концепція виховання дітей і молоді в Національній системі освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 1996. – №13.
7. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. – Харків : ОВС, 2002. – С.147-197.
8. Практична педагогіка виховання /За ред.М.Ю.Красовицького. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – С.133-156.
9. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.:Академія, 2002. – С.347-364.

МЕТА: сприяти розумінню у студентів типів сучасної сім'ї, обумовленості методів виховання, усвідомити значення, зміст, методи сімейного виховання педагогічні умови успішного виховання дітей у сім'ї..

ПЛАН

1. Характеристика типів сучасної сім'ї: повна, неповна, прийомна.
2. Сім'я та її соціальні функції.
3. Особливості сімейного виховання.
4. Законодавство України про шлюб і сім'ю, права та обов'язки батьків щодо виховання дітей.
5. Взаємодія школи і сім'ї.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕМИ: повна сім'я, окрема сім'я, проста сім'я, нуклеарна сім'я, складна сім'я, велика сім'я, егалітарна сім'я, авторитарна сім'я, дітоцентрична сім'я, благополучна сім'я, стабільна сім'я, дезорганізована сім'я, нестабільна сім'я, студентська сім'я, дискантна сім'я; репродуктивна функція, матеріальна функція, культурологічна функція, виховна функція; правова основа діяльності сучасної сім'ї.

Теми рефератів

1. Формування стосунків між батьками та дітьми.
2. Як ми спілкуємося в сім'ї.
3. Вплив родинного виховання на розвиток дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л.В. Історія педагогіки Україна: Підручник. К.: Либідь, 2006. - 419 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник.-К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія /Уклад.: Любар О.О.; за ред. Кременя В.Г.-К.: Знання, 2005. – 767 с.
4. Коменский Я. А. Материнская школа // Избр. пед. соч.: в 2 т. — М., 1986.

5. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка родинного виховання: Навч. посіб. — К.: Знання, 2006. — 324 с.
6. Левківський М.В. Історія педагогіки: Навч.-метод. посібник. Вид. 3-є, доп.-К.: Центр учбової літератури, 2008. — 190 с.
7. Макаренко А.С. О воспитании. - М.: Политиздат, 1990.
8. Макаренко А.С. Педагогические сочинения в 8 т. - М.: Педагогика, 1984. - Т.8.
9. Родинна педагогіка : навч.-метод. посібн. / А.А.Марушкевич, В.Г.Постовий, Т.Ф.Алексеев та ін. — К.: Видавець ПАРА-ПАН, 2002. — 216 с.
10. Родинні взаємини і проблеми виховання дітей / за ред. В. Костіва. — Івано-Франківськ, 1995.
11. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. — К., 1997.
12. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. — К., 1978.
13. Уинделл Д. Дисциплина: 50 надежных способов воспитания детей. — М., 1996.
14. Ушинський К. Д. Про сімейне виховання. — К., 1974.
15. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посібник. Вид. 2-ге, доп.-К.: Академвидав, 2006. — 560 с.

Практичне заняття № 13. Педагогічна система Я. А. Коменського – засновника педагогічної науки та реформатора школи (2 год.).

МЕТА: узагальнити знання про стан суспільного розвитку Європи, зокрема Чехії, в епоху Просвітництва; засвоїти основні етапи життя і діяльності Я.А.Коменського; систематизувати провідні ідеї педагогічної теорії видатного чеського педагога.

План.

1. Життя, педагогічна діяльність і умови формування світогляду Я. А. Коменського.
2. Педагогічні ідеї Я. А. Коменського. "Велика дидактика" – основа теорії і практики виховання та навчання.

3. Дидактичні погляди Я. А. Коменського.
4. Роль вчителя і вимоги до нього в педагогічній спадщині Я. А. Коменського.
5. Значення педагогічної спадщини Я.А. Коменського для сучасної школи.

Література:

- 1. Історія педагогіки : навч. посібник / За ред. М.В.Левківського, О.А.Дубасенюк. – Житомир: ЖДПУ, 1999. – 336 с.**
2. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. - Тернопіль, 1996.
3. Коменський Я.А. Вибрані твори у 2-х томах. – К., 1982:
 - "Велика дидактика";
 - "Материнська школа";
 - "Світ чуттєвих речей в картинках";
 - "Загальна порада про виправлення справ людських".
- 4. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf**
5. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посібник. – Суми : СумДПУ, 2000.

Практичне заняття № 14. Виховання, освіта та педагогічна думка у Західній Європі у ХІХ ст. (Й.Г.Песталоцці, Ф.-А.В.Дістервег, Й.Ф.Герbart).

МЕТА: узагальнити і засвоїти основні етапи життя й діяльності Й.Г.Песталоцці; Ф.-А.В.Дістервега, Й.Ф.Герbart; охарактеризувати їх основні положення теорії освіти та виховання.

План.

1. Педагогічна діяльність та соціальні погляди І.Г.Песталоцці.
2. Теорія елементарної освіти І.Г. Песталоцці.
3. Основи первинного навчання і методики початкової освіти.

4. Життя Гербарта та становлення його як вченого з світовим ім'ям.
5. Етичне обґрунтування мети виховання.
6. Роль інтересу в процесі навчання як основне питання дидактики.
7. Песталоцціанство в Німеччині (Ф.А.Дістервег).

Теми рефератів

1. Вчення І.Г. Песталоцці про розумову освіту.
2. Ідея трудового виховання і фізичного розвитку у спадщині І.Г.Песталоцці.
3. Песталоцці про зміст і методи морального виховання.
4. Порівняльний аналіз змісту і методики навчання Й. Песталоцці, А. Дістервега, Й. Гербарта.
5. Основні етапи навчального процесу (А. Дістервега і сучасної дидактики).

Література

1. І.Г. Песталоцци “Как Гертруда учит своих детей”. // Избр. Пед. соч.: В 2т. – М., 1981. – Т.1// листи 4, 6-10, 12.13.
 2. І.Г. Песталоцци «Памятная записка парижским друзьям о сущности и цели метода»// там же.
 3. І.Г. Песталоцци «Лебединая песня» // Там же Т.2.
- 4. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf**
5. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посібник. – Суми : СумДПУ, 2000

Практичне заняття № 15. Видатний вітчизняний педагог К.Д.

Ушинський

МЕТА: засвоїти основні етапи життя, педагогічної діяльності та світогляду К.Д.Ушинського; проаналізувати основні положення теорії і практики педагога; охарактеризувати зміст педагогіки як науки і мистецтва виховання, її антропологічні основи; визначити основні аспекти обґрунтування К.Ушинським необхідності

формування в учнів національного характеру, народних поглядів і переконань, світогляду, моралі.

План.

1. Життя, педагогічна діяльність і умови формування світогляду
2. К.Д.Ушинський про педагогіку (у вузькому й широкому розумінні цього поняття) як науку і мистецтво виховання.
3. Розробка К.Д.Ушинським принципу народності виховання і національної системи виховання.
4. К.Д.Ушинський про застосування в навчанні й вихованні народної педагогіки.
5. Дидактичні погляди К.Д.Ушинського. Вимоги до вчителя.
6. К.Д.Ушинський про моральне й трудове виховання.
7. Вплив К.Д.Ушинського на розвиток школи і педагогіки інших народів.

Література:

1. Джуринский А.Н. История педагогики : учебное пособие для студентов педвузов / А.Н. Джуринский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 432 с.
2. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf
3. . Лордкипанидзе Д.О. Педагогическое учение К.Д.Ушинского. – М.: Педагогика, 1960. – С.250-262, 269-275.
4. Лордкипанидзе Д.О., Днепров Э.Д. Педагогическое наследие К.Д.Ушинского // Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. – М.: Педагогика, 1974. – Т. 2. – С.365-415.

5. Лузан П.Г., Васюк О.В., Бернова О.М. Історія педагогіки та освіти в Україні. – К. : НАУ, 2007. – 302 с.
6. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР XVIII - первой половины XIX вв. / Отв. ред. М.Ф.Шабаяева.– М.: Педагогика, 1973.
7. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси (X – початок XX ст.) / За ред. М.Д.Ярмаченка. – К.: Рад. шк., 1991. – 381 с.13. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. – К.: Рад. шк., 1983. – Т. 1. – С. 43-103.
8. Ушинський К.Д. Руководство к преподаванию по “Родному слову” // Педагогические сочинения: В 6-ти т. – М.: Педагогика, 1989. – Т.4. – 525 с.

Практичне заняття № 16. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках

XX-го ст. Педагогічна теорія та практика А.С. Макаренка.

МЕТА: оволодіти знаннями теорії і практики видатних педагогів XX століття. Засвоїти основні етапи життя і діяльності А.С.Макаренка. Професійна спрямованість: вивчення теми сприяє формуванню у майбутніх педагогів критичного мислення, здатності аналізувати певні педагогічні теорії, враховуючи суспільно-політичні умови, у яких формувався педагогічний світогляд А.С.Макаренка.

План.

1. Система народної освіти України в 20-30 роки XX ст. Особливості розвитку її ланок, суперечності цього процесу.
2. Основні віхи життя і педагогічної діяльності А.С.Макаренка.
3. Теорія та практика А.С.Макаренка у формуванні учнівського колективу.
4. А.С.Макаренко про поєднання навчання з трудовим вихованням.

5. Неоднозначність сучасної поведінки педагогічної спадщини А.С.Макаренка.

Теми рефератів:

- Особливості навчально-виховного процесу в колонії ім. М.Горького;
- Особливості навчально-виховного процесу в колонії ім. Ф.Е.Дзержинського.

Література:

1. Гринько Г. Нариси радянської просвітницької політики. –Харків. – 1923.
2. Декларація Норкомосу УРСР “Про соціальне виховання дітей”. – 1920.
3. Кодекс законів про народну освіту в УРСР. — 1922.
4. Козлов И.Ф. Педагогический опыт А.С.Макаренко. Книга для учителя. — М.: Просвещение. — 1987.
5. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf
6. Макаренко А.С. Педагогічна поема//Твори в 7-ми т.-Т.1. – К., 1953.
7. Хіллів Г. Подряпини на образі видатного педагога // Рад.шк. – 1991. – №3.
8. Ярмаченко М.Д. Сучасність педагогічної спадщини А.С.Макаренка. – К.: Т-во “Знання” УРСР. – 1988.

Практичне заняття № 17. Основні ідеї радянської педагогіки (40-80 рр. XX ст.).

Видатний український педагог В.О. Сухомлинський

МЕТА: оволодіти знаннями про сутність та систему педагогічної теорії та практики В.О.Сухомлинського. Засвоїти основні етапи життя і діяльності В.О.Сухомлинського.

План.

1. Життя і педагогічна діяльність В.О.Сухомлинського.
2. Наукова педагогіка – основа творчої спадщини В.О.Сухомлинського.
3. В.О.Сухомлинський про шляхи забезпечення ”радості розумової праці“ учнів.

4. Питання морального, трудового і естетичного виховання учнів в теорії і практиці В.О.Сухомлинського.
5. Проблеми виховання громадянина.
6. Творча спадщина В.О.Сухомлинського та відродження школи і педагогіки України.

Теми рефератів:

1. Діяльність педагогів-новаторів наприкінці ХХ ст.
2. На вибір:
Педагогічні погляди Ш.Амонашвілі.
Педагогічні погляди С.Лисенкова.
Педагогічні погляди Є.Ільїна.
Педагогічні погляди В.Шаталова.
3. Здобутки й недоліки радянської тоталітарної системи освіти.

Література:

1. Антология педагогической мысли Украинской ССР / Составитель Н.П.Калиниченко. – М.: Педагогика. – 1988.
2. Розвиток освіти і педагогічної думки на Україні / за ред.. М.Д.Ярмаченко. – К., 1991.
3. Сухомлинська О.В. Біографія В.О.Сухомлинського у світі наукового аналізу // Рідна школа. – 1993. – № 8.
4. Сухомлинський В.О. Моя педагогічна система // Рідна школа. – 1988. – №№ 6, 7, 8, 9.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори у 5-ти томах:
 - “Серце віддію дітям”;
 - “Народження громадянина”;
 - “Бачити себе”;
 - “Батьківська педагогіка”.
6. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf
7. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посібник. – Суми : СумДПУ, 2000

2.4. ЗМІСТ САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ

КРЕДИТ І. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІКИ.

Самостійна робота

до Теми 1. Предмет педагогіки, завдання навчального курсу

У робочому зошиті для самостійних робіт письмово виконати всі завдання:

1. Визначте спільні та відмінні риси основних понять педагогіки:

- виховання та самовиховання;
- навчання та учіння;
- учіння та самонавчання;
- освіти та самоосвіти;
- формування та розвитку особистості.

2. Напишіть, як Ви розумієте поняття «освічена людина» та «вихована людина»?

3. Проаналізуйте 2-3 українські звичаї або обряди з погляду їх педагогічної доцільності.

4. Випишіть і поясніть 2-3 прислів'я, присвячені проблемам виховання.

5. Проаналізуйте вислів: "Психологія без педагогіки безкорисна, педагогіка без психології – безсильна". Доведіть на прикладах суть вказаної думки.

6. Проаналізуйте визначення понять: "педагогіка", "виховання", "освіта", які дані в різних навчальних посібниках з педагогіки. Виберіть ті, які, на Вашу думку, найбільш повно відображають суть цих понять. Обґрунтуйте свою точку зору.

7. Знайдіть у збірниках прислів'їв та приказок ті, що мають виховне значення. Порівняйте близькі за змістом прислів'я та приказки різних народів.

8. Побудуйте графічну модель, яка відображає співвідношення понять: “виховання”, “освіта”, “навчання”. Обґрунтуйте свою позицію.

ДАЙТЕ ВІДПОВІДІ НА ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

РЕПРОДУКТИВНИЙ РІВЕНЬ

1. Педагогіка – це...

- а) наука про механізми входження людини у суспільство;
- б) наука про закономірності виховання, освіти і навчання особистості на всіх етапах її вікового розвитку;
- в) наука про закономірності передачі соціального досвіду від старших поколінь до молодших;
- г) правильної відповіді немає.

2. Методологія педагогіки – це:

- а) сукупність методів науково-педагогічного дослідження;
- б) сукупність вихідних філософських ідей, які лежать в основі дослідження явищ педагогічної дійсності;
- в) закони і закономірності, принципи, форми і методи виховання;
- г) правильної відповіді немає.

3. Основними категоріями педагогіки є (виберіть найбільш повну відповідь):

- а) виховання, освіта, самовиховання, перевиховання;
- б) виховання, самовиховання, перевиховання;
- в) виховання, освіта, навчання, розвиток;
- г) виховання, освіта, навчання;
- д) правильної відповіді немає.

КОНСТРУКТИВНИЙ ТА ТВОРЧИЙ РІВНІ А. Вам пропонується ряд визначень педагогічних понять і варіанти відповідей, одна з яких правильна. Виберіть правильну, на Вашу думку, відповідь і вкажіть її номер.

1. Цілеспрямований процес взаємодії вчителя і учнів, у ході якого відбувається засвоєння знань, умінь і навичок це –

а) виховання

б) розвиток

в) освіта

г) навчання

2. Ряд внутрішньо пов'язаних, послідовних і прогресивних змін, що характеризують рух людини від нижчих до вищих рівнів її життєдіяльності:

а) виховання

б) розвиток

в) освіта

г) навчання

3. Процес цілеспрямованого формування особистості:

а) виховання

б) розвиток

в) освіта

г) навчання

4. Процес і результат засвоєння людиною знань, умінь і навичок та пов'язаних з ними практичних і пізнавальних способів діяльності:

а) виховання

б) розвиток

в) освіта

г) навчання

5. Цілеспрямований процес взаємодії вчителя і учнів , у ході якого здійснюється освіта людини:

а) виховання

б) розвиток

в) освіта

г) навчання

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

8. Я.А.Коменський – основоположник педагогічної науки.

9. В.О.Сухомлинський – видатний педагог-гуманіст двадцятого століття.

10.Педагогіка як наука і мистецтво.

11.Значення зв'язків педагогіки з іншими науками (на вибір студента – на прикладі філософії, психології, математики тощо).

ЛІТЕРАТУРА

7. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.:Академія. – 2003. – Розділи 1.1,1.2.

8. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка. – К.:Вища шк. – 1986. – С. 4–16.

9. Педагогіка / В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця. – 2001. – С. 6–14

10.Педагогіка / За ред. Ярмаченка М.Д. – К.: Вища шк. – 1986. – С. 5–38.

11.Стельмахович М.Г. Народна педагогіка. – К. :Освіта. – 1985.

12.Фіцула М.М. Педагогіка. – К.:Академія. – 2002. – Розділи 1.1, 1.2.

Самостійна робота

до теми № 2. Методи науково-педагогічних досліджень

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. На основі вивчення теми «Методи науково-педагогічних досліджень» скласти опорну схему заняття (див. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – С. 31-41. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf

2. Заповніть таблицю

Метод дослідження	Характеристика методу	Специфіка застосування

3. Оформіть педагогічний словник.

4. Скласти програму вивчення особистості учня.

5. Тестові завдання для перевірки знань (вибрати правильну відповідь)

1. Методи педагогічного дослідження – це:

а/ система цілеспрямованої педагогічної взаємодії учителя і учня, спрямована на формування суспільних і особистісних рис дитини;

б/ діяльність учителя, вихователя, спрямована на вивчення педагогічного процесу;

в/ способи, з допомогою яких вивчаються різноманітні сторони виховання, освіти і навчання.

2. У педагогіці розрізняють такі рівні педагогічного дослідження:

а/ практичний і теоретичний;

б/ практичний, емпіричний і теоретичний;

в/ емпіричний, теоретичний і методологічний.

3. Об'єктом педагогічного дослідження є:

а/ пошук шляхів удосконалення педагогічного процесу;

б/ педагогічні явища, факти, з яких складається педагогічний процес;

в/ якість знань, умінь і навичок.

3. Метод рейтингу використовується для:

а/ отримання інформації щодо типовості певних педагогічних тенденцій;

б/ з'ясування думки вихователів і учнів відносно тих чи інших явищ і фактів;

в/ оцінювання тих чи інших сторін діяльності компетентними суддями.

ЛІТЕРАТУРА

6. Вікова та педагогічна психологія / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук. – К.:Просвіта. – 2001. – С. 40–61.
7. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.:Академія. – 2003. – С. 34–88.
8. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – С. 31-41. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
9. Педагогіка / В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця. – 2001. – С.14–30.
- 10.Фіцула М.М.Педагогіка. – К.:Академія. – 2002. – С. 44–62.

Самостійна робота

до теми № 3. Розвиток, виховання і формування особистості

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Основні виховні проблеми підліткового віку.
2. Старші школярі та особливості їх виховання.
3. Поняття «акселерація» і «ретардація».
4. Провідні види діяльності школярів.
5. Основні види діяльності, в яких формується творча особистість.
6. Міжособистісні відносини в процесі основних видів людської діяльності.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Користуючись навчальними посібниками з вікової фізіології, дитячої і педагогічної психології, виписіть особливості анатомо-фізіологічного і психічного розвитку дітей молодшого, середнього і старшого шкільного віку (в ліву колонку) та

педагогічні вимоги до врахування кожної особливості у навчально-виховному процесі (у праву колонку).

особливості анатомо-фізіологічного і психічного розвитку	педагогічні вимоги до врахування кожної особливості у навчально-виховному процесі
Молодший шкільний вік	
Середній шкільний вік	
Старший шкільний вік	

2. Поясніть (на прикладах) залежність результатів виховання від взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів розвитку особистості.

3. Поясніть, чому індивід може стати особистістю тільки в людському суспільстві.

4. Проаналізуйте теорію Л.С.Виготського про взаємозв'язок виховання і розвиток особистості. Наведіть приклади виховних задач, що знаходяться в зоні актуального розвитку дитини, в зоні найближчого розвитку дитини, поза межами зони найближчого розвитку. Спроектуйте, як кожний тип виховних задач впливатиме на розвиток особистості.

5. Узагальніть і охарактеризуйте провідні чинники, що впливають на розвиток особистості, за такою схемою:

6. Тестові завдання для перевірки знань (вибрати правильну відповідь)

1. Оберіть визначення, які правильно характеризують процес розвитку особистості:

а/ неперервний;

б/ взаємообумовлений;

в/ прогресивний;

г/ односторонній;

д/ кількісних і якісних змін;

ж/ біосоціальний;

з/ тільки фізіологічних змін. 2

2. Задатки - це ...

а/ готові психічні властивості, які незалежно від зовнішніх факторів проявляються на певному етапі життя;

б/ знання, уміння, навички;

в/ отримані від народження природні потенції розвитку певних психічних властивостей.

3. Індивідуальні властивості особистості формуються під впливом ...

а/ тільки спадковості;

б/ оточуючого середовища й виховання;

в/ природних задатків, суспільних обставин і діяльності самої дитини.

4. Найбільш важливим для формування особистості є ...

а/ природне середовище;

б/ соціальне середовище;

в/ предметне середовище;

г/ ваш варіант.

5. Рушійними силами процесу розвитку особистості є ...

а/ природні задатки дитини;

б/ вимоги дорослих;

в/ протиріччя між потребами особистості та можливостями для їх досягнення.

ЛІТЕРАТУРА

6. Вікова та педагогічна психологія / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук. – К.: Просвіта. – 2001. – С. 40–61.
7. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія. – 2003. – С. 34–88.

8. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – С. 108-122. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
9. Педагогіка / В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця. – 2001. – С.14–30
- 10.Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Академія. – 2002. – С. 44–62.

КРЕДИТ II. ДИДАКТИКА - ТЕОРІЯ ОСВІТИ І НАВЧАННЯ.

Самостійна робота

до теми № 4. Поняття про дидактику, основні її категорії, проблеми

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Розкрийте проблеми сучасної дидактики.
2. Чому “процес навчання” слід відрізняти від “навчального процесу”.
3. Визначте методологічну основу процесу пізнання.
4. Охарактеризуйте спільні ознаки процесу пізнання і процесу навчання.
5. Охарактеризуйте відмінні ознаки процесу пізнання і процесу навчання.
6. Змодельуйте схему шляху пізнання наукової істини.
7. Проаналізуйте суперечності які є рушійними силами навчального процесу.
8. Охарактеризуйте освітню, виховну і розвиваючу функцію навчання.

ЛІТЕРАТУРА

8. Волкова Н.П.Педагогіка. – К.:Академія,2003. – С. 261-269.
9. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – С. 31-41. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
- 10.Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – К.:Знання-Прес,2003. – С. 64-78.

11. Педагогіка/ В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця, 2001. – С. 50-59.
12. Теорія освіти і навчання(дидактика) / За ред. Гриця Ю.О. – Миколаїв, 1993. – С. 6-57.
13. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Академія, 2002. – С. 75-90.
14. Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища шк., 2002. – С. 36-42.

Самостійна робота

до теми № 5. Зміст освіти в сучасній школі, тенденції його вдосконалення

(3 год.)

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

1. Зміст освіти в сучасній загальноосвітній школі.
2. Взаємозв'язок загальної, політехнічної і професійної освіти.
3. Зміст освіти зарубіжної школи.
4. Підручник учора, сьогодні, завтра.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Ознайомтесь із Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти. (Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>), **випишіть**, якими компетентностями повинні володіти випускники сучасної української школи.
2. Розкрийте можливості змісту шкільних підручників у формуванні особистості школяра.
3. Складіть словник педагогічних термінів з даної теми на основі аналізу педагогічної літератури.
5. У зошиті для самостійних робіт зобразити опорну схему Компоненти змісту освіти й запам'ятати її.

5. Тестові завдання для перевірки знань (вибрати правильну відповідь)

1. Сукупність знань основ наук про природу, суспільство, людину, її мислення, мистецтво, а також відповідних умінь і навичок, необхідних кожній людині незалежно від її професії:

- а) зміст освіти;
- б) загальна освіта;
- в) професійна освіта;
- г) політехнічна освіта.

2. Педагогічно адаптована система знань, навичок і вмінь, досвіду творчої діяльності й емоційно-вольового відношення, засвоєння якої повинно забезпечити

формування всебічно розвинутої особистості, що підготовлена до відтворення (збереження) і розвитку матеріальної й духовної культури суспільства:

- а) зміст освіти;
- б) загальна освіта;
- в) професійна освіта;
- г) політехнічна освіта.

3. Сукупність знань про головні галузі і наукові принципи виробництва, формування загальнотехнічних практичних навичок, необхідних для участі у продуктивній праці:

- а) зміст освіти;
- б) загальна освіта;
- в) професійна освіта;
- г) політехнічна освіта.

4. Сукупність знань, умінь і навичок, оволодіння якими дає змогу працювати спеціалістом вищої, середньої кваліфікації, або кваліфікованим робітником:

- а) зміст освіти;
- б) загальна освіта;
- в) професійна освіта;
- г) політехнічна освіта.

ЛІТЕРАТУРА

- 8. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.:Академія, 2003.
- 9. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир.

держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – С. 123-130. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf

10. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – К.: Знання-Прес, 2003.
11. Педагогіка / В.М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. – Вінниця, 2001.
12. Теорія освіти і навчання (дидактика) / За ред. Гриця Ю.О. – Миколаїв, 1993.
13. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Академія, 2002.
14. Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища шк., 2002.

Самостійна робота

**до теми № 6. Процес навчання. Співвідношення закономірностей,
принципів і правил дидактики**

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Принцип наочності – як золоте правило дидактики.
2. Значення принципу свідомості й активності у процесі навчання.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Визначте співвідношення понять “закономірність”, “закон”, “дидактичний принцип”, “правило навчання” у різних підручниках з педагогіки.
2. Охарактеризуйте основні правила реалізації дидактичних принципів.
3. У державній національній програмі “Освіта” (Україна ХХІ ст.) сформульовані найважливіші принципи реформи всієї системи освіти. Проаналізуйте їх сутність.
4. Опрацюйте працю В.Сухомлинського “Сто порад учителям” з позиції реалізації основних принципів навчання.

5. Проаналізуйте шкільний підручник із будь-якого предмету з погляду реалізації в ньому певних принципів навчання: систематичності та послідовності, наочності, науковості, зв'язку навчання з життям.

6. Прокоментуйте цитату В.О.Сухомлинського: “Немає ні однієї педагогічної закономірності, немає ні однієї істини, яка була б абсолютно однаково застосована до всіх дітей”.

ЛІТЕРАТУРА

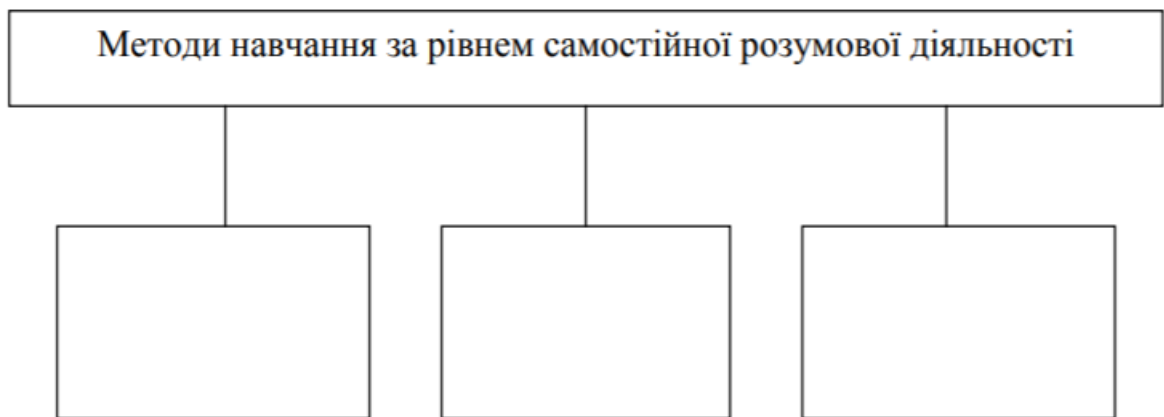
1. Бондар В.І. Дидактика. – К. : Либідь, 2005. – С.63-75.
2. Волкова Н.П. Педагогіка : Навч. посіб. Вид. 2-е, перероб., доп. – К.: Академвидав, 2007. – С.314-319.
3. Зайченко І.В. Педагогіка. Навч. посіб. для студентів вищ. пед. навч. закладів, 2-е вид. – К., Освіта України; КНТ, 2008. – С.116.
4. Закони України: „Про освіту”; „Про загальну середню освіту”.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навч. посіб. 5-е вид., доп. і перероб. – К., 2007. – С.247-266.
6. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
7. Фіцула М. М. Педагогіка: Навч. посіб. для студентів вищ. пед. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга “Богдан”, 2008. – С.147-150.

Самостійна робота

до теми № 7. Методи навчання, їх характеристика

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Заповніть схеми:

2. Проаналізуйте схему з точки зору зв'язків між методом, прийомом та засобом навчання та складіть аналогічну схему для обраного Вами методу.

Опорна схема заняття

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ								
I група методів				II група методів		III група методів		
I підгрупа	II підгрупа	III підгрупа	IV підгрупа	I підгрупа	II підгрупа	I підгрупа	II підгрупа	III підгрупа
<i>За джерелом передачі і сприймання навчальної інформації</i>	<i>За логікою передачі і сприймання навчальної інформації</i>	<i>За ступенем самостійного мислення школярів при засвоєнні знань</i>	<i>За ступенем керування навчальною діяльністю</i>	<i>Методи стимулювання інтересу до навчання</i>	<i>Методи стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні</i>	<i>Методи усного контролю</i>	<i>Методи письмового контролю</i>	<i>Методи лабораторно - практичного контролю</i>
Словесні: розповідь, бесіда, лекція Наочні: ілюстрація, демонстрація Практичні: досліди, вправи, навчально-виробнича	Індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні	Репродуктивні частково-пошукові, дослідницькі	Навчальна робота під керівництвом учителя; самостійна робота учнів; робота з книгою; письмова робота; лабораторна робота; виконання трудових завдань	Пізнавальні ігри; навчальні дискусії; створення ситуацій емоційно-моральних переживань; створення ситуацій пізнавальної новизни; створення ситуацій <i>активізації</i>	Переконання у значущості навчання; вимоги; вправи з виконання вимог; заохочення, покарання	Індивідуальне опитування; фронтальне опитування; усні заліки; усні іспити; програмоване опитування	Контрольні письмові роботи; письмові заліки; письмові іспити; програмовані письмові роботи	Контрольні та лабораторні роботи; машинний контроль

- Доведіть необхідність індивідуального, фронтального та уцільненого опитування.
- Обґрунтуйте важливість іспитів.

5. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

- Функції методів навчання

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В.І. Дидактика. – К. : Либідь, 2005.
2. Волкова Н.П. Педагогіка : Навч. посіб. Вид. 2-е, перероб., доп. – К.: Академвидав, 2007.
3. Зайченко І.В. Педагогіка. Навч. посіб. для студентів вищ. пед. навч. закладів, 2-е вид. – К., Освіта України; КНТ, 2008.
4. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навч. посіб. 5-е вид., доп. і перероб. – К., 2007. – С.247-266.
5. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
6. Фіцула М. М. Педагогіка: Навч. посіб. для студентів вищ. пед. закладів освіти. – Тернопіль : Навчальна книга “Богдан”, 2008.

Самостійна робота

до теми № 8. Організаційні форми навчання. Урок як основна форма навчання.

Нетрадиційні форми організації навчання

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

- Види і форми організації навчання
- Вимоги та види домашніх завдань.
- Шляхи вдосконалення сучасного уроку.
- Сучасна проблема виконання домашніх завдань учнями.
- Проблема навчання обдарованих учнів.
- Причини неуспішності і шляхи їх подолання.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

У зошиті для самостійних робіт:

1. Назвіть ознаки пояснювально-ілюстративного навчання.
2. Назвіть особливості, переваги і недоліки проблемного навчання.
3. Назвіть переваги і недоліки, розкрийте сутність програмованого навчання
4. Як ви розумієте вислови В.О.Сухомлинського: «Урок – перше вогнище, зігрівшись біля якого, людина прагне стати мислителем»; «Сильним та досвідченим стає той педагог, який уміє аналізувати свою працю».
5. Прокоментуйте положення: «До кожного свого уроку вчитель готується все життя».
6. Оцініть значення уроків вчителів-новаторів.

ЛІТЕРАТУРА

8. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.:Академія,2003.
9. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
- 10.Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – К.:Знання-Прес,2003.
- 11.Педагогіка/ В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця, 2001.
- 12.Теорія освіти і навчання(дидактика) / За ред. Гриця Ю.О. – Миколаїв, 1993.
- 13.Фіцула М.М. Педагогіка. – К.:Академія,2002.
- 14.Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища шк.,2002.

Кредит III. Теоретичні основи педагогічного процесу виховання особистості.

Самостійна робота

до теми № 9. Сутність виховання як педагогічного процесу (4 год.).

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

- Поняття “виховання” у широкому та вузькому значенні.
- Завдання естетичного виховання учнівської молоді.
- Завдання фізичного виховання учнівської молоді.
- Завдання трудового виховання учнівської молоді.
- Завдання екологічного виховання учнівської молоді.
- Розумове виховання учнівської молоді.
- Національно-патріотичне виховання.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Законспектувати за виданням Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5 томах.- К.: Рад.шк., 1976. (Сто порад вчителів):
 - Порада 53. Як добитися, щоб слово вихователя доходило до серця вихованця.
 - Порада 83. Оволодівайте мистецтвом індивідуальної бесіди.
 - Порада 94. Що таке влада педагога, в чому вона повинна виявлятися.
 - Порада 95. Як берегти дитяче довір'я.
2. Скористайтесь власним досвідом навчання в школі, опишіть і проаналізуйте педагогічну ситуацію, в якій мало місце використання методів виховання (вдале чи невдале).
3. Проаналізуйте Концепцію національного виховання з погляду мети і основних напрямів національного виховання. Розкрийте сутність понять:
 - мета національного виховання,
 - загальнолюдські гуманістичні моралі,
 - принципи загальнолюдської моралі,
 - духовність,
 - художньо-естетична освіченість і вихованість,
 - трудова активність,
 - фізична культура,
 - екологічна культура,
 - розвиток індивідуальних здібностей і таланту молоді.
4. Складіть таблицю: **Ідеал і мета виховання на різних етапах розвитку суспільства**

Суспільно-економічна формація		Класи	Ідеал виховання особистості	Мета виховання
Первісно – общинна				
Рабовласницька (на прикладі Давньої Греції)				
Феодальна:	а) Епоха Середньовіччя			
	б) Епоха Відродження			
Капіталістична				

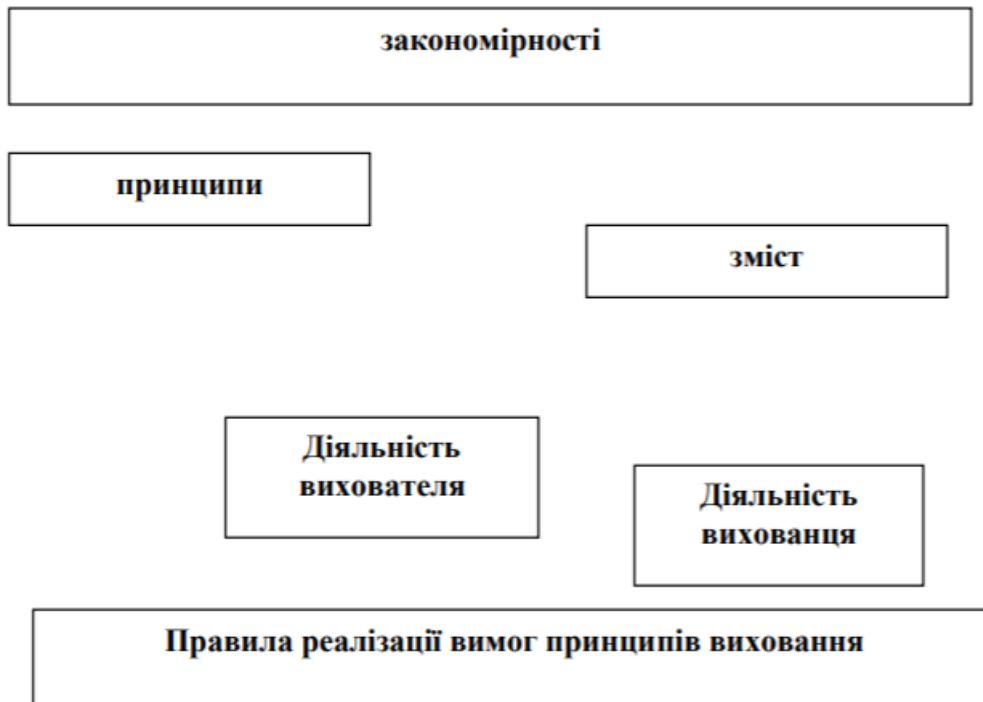
Самостійна робота

до теми 10: Закономірності та принципи виховання

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Наведіть приклад, який підтверджує правдивість висловлювання, що вчинок будь-якої людини має моральних аспект, який виявляється в меті, виборі засобів, організації діяльності та наслідках.
2. Розкрийте складність і взаємозв'язок принципів організації виховної роботи в сучасній школі.
3. Обґрунтуйте значення кожного принципу побудови виховного процесу в сучасній школі:
 - принцип єдності загальнолюдського та національного,
 - принцип опори на традиційні та альтернативні моделі організації виховного процесу,
 - принцип послідовності, варіативності і доступності змісту, форм організації, методів засвоєння учнями соціального досвіду, морально-етичних норм поведінки,

- принцип оптимального впливу на особистість різних соціальних інститутів виховання,
 - принцип систематичності і гнучкості моделей виховуючого середовища.
4. Назвіть умови оптимальної дії принципів виховання.
5. Встановіть (розставити стрілочки) та проаналізуйте зв'язки між основними явищами теми «Закономірності і принципи виховання»:

6. Заповніть схему. Виберіть із поданого переліку ті завдання, які є завданнями зазначених напрямів виховання:

Трудове виховання	Розумове виховання	Моральне виховання	Естетичне виховання	Фізичне виховання

1. Формування почуття прекрасного.
2. Оволодіння правилами і нормами поведінки.
3. Створення умов для формування фізичного здорового організму.
4. Оволодіння основами наук, формування умінь та навичок.
5. Формування любові до праці.

6. Формування світогляду.
7. Формування почуттів.
8. Тренування і загартовування організму.
9. Формування вміння бачити прекрасне в оточуючій дійсності.
10. Виховання почуття поваги до людей праці і результатів трудової діяльності.
11. Формування переконань.
12. Виховання емоцій.
13. Формування готовності до вибору професії та участі у праці.
14. Розвиток інтелектуальних здібностей.
15. Формування санітарно-гігієнічних умінь та навичок.
16. Формування творчих умінь створювати прекрасне навколо себе.
17. Озброєння вміннями і навичками трудової діяльності.
18. Оволодіння методикою самостійної пізнавальної діяльності.
19. Формування волі, спритності, краси рухів.
20. Формування умінь та навичок моральної діяльності та поведінки.

7. Законспекуйте: зміст, напрями, шляхи та засоби національного виховання відповідно до Концепції національного виховання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/2041030/>
8. Тести для самоконтролю.

1) Розумове виховання – це...

- а) нагромадження певного фонду знань, розвиток мислення взагалі і різних його видів;

- б) цілеспрямована діяльність педагогів з розвитку розумових сил і мислення учнів по прищепленню їм культури розумової праці;
- в) прищеплення здатності людини мислити, відображати і пізнавати об'єктивну дійсність;
- г) розвиток мислення й пізнавальних здібностей людини.

2) Виберіть формулювання, яке найповніше і найточніше відображає основну мету виховання.

- а) виховання громадянина;
- б) виховання сім'янина;
- в) виховання всебічно розвиненої особистості;
- г) виховання громадського діяча.

3) Охарактеризуйте завдання розумового виховання.

- а) формування системи знань, формування світогляду, формування умінь і навичок культури розумової праці;
- б) формування світогляду, формування системи знань, формування навичок естетики поведінки;
- в) розвиток пізнавальних здібностей, психологічна і практична підготовка до праці, формування системи знань;
- г) розвиток пізнавальних сил учнів, психологічна і практична підготовка до праці, формування світогляду.

4) Розкрийте завдання морального виховання.

- а) вироблення навичок моральної поведінки, формування моральної свідомості;
- б) формування у учнів моральної свідомості, виховання моральних почуттів, вироблення навичок моральної поведінки;
- в) формування естетичних смаків, тренування і загартування організму;

г) тренування і загартування організму, формування моральної свідомості, розвиток естетичних почуттів.

5) Перерахуйте завдання естетичного виховання.

а) виховання естетичних смаків, формування естетичних понять і поглядів, переконань, вироблення навичок і вмінь вносити в життя красу, розвиток творчих здібностей;

б) виховання художніх смаків, формування умінь і навичок творити прекрасне, виховання емоцій;

в) розвиток творчих здібностей, розвиток пізнавальних здібностей, виховання емоцій;

г) формування навичок естетичної поведінки, виховання емоцій, формування умінь творити прекрасне.

6) З'ясуйте завдання трудового виховання.

а) психологічна підготовка до праці, підготовка до свідомого вибору професії, виховання моральних почуттів;

б) психологічна підготовка до праці, підготовка до свідомого вибору професії, практична підготовка до праці;

в) оволодіння основними принципами сучасного виробництва, формування вмінь і навичок використання простих знарядь праці;

г) підготовка до свідомого вибору професії, практична підготовка до праці, вивчення всіх видів сучасного виробництва.

7) До завдань фізичного виховання відноситься:

а) підготовка до захисту Батьківщини, виховання волі, розвиток пізнавальних здібностей;

б) виховання здорової зміни, практична підготовка до праці, виховання волі;

- в) тренування і загартування організму, розвиток пізнавальних сил, формування волі;
- г) виховання здорової зміни, підготовка до захисту Батьківщини, підготовка до фізичної праці.

8) Моральне виховання – це...

- а) виховна діяльність школи і сім'ї, що має метою формування моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок;
- б) цілеспрямоване формування моральної свідомості, розвитку морального почуття й формування звичок моральної поведінки людини відповідно до певної ідеології;
- в) прищеплення норм і принципів, моральних ідеалів і почуттів;
- г) прищеплення моральних норм і якостей, які є регулятором взаємовідносин у суспільстві, узгодження дій і вчинків людей.

ЛІТЕРАТУРА

- 9. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія, 2003.
- 10. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
- 11. Концепції національного виховання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/2041030/>
- 12. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – К.: Знання-Прес, 2003.
- 13. Педагогіка / В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця, 2001.
- 14. Теорія освіти і навчання (дидактика) / За ред. Гриця Ю.О. – Миколаїв, 1993.
- 15. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Академія, 2002.
- 16. Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища шк., 2002.

Самостійна робота

до теми № 11. Загальні методи виховання

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Обґрунтуйте або спростуйте одну з наведених думок:

- a. Заохочення призводить до формування егоїзму.
- b. Заохочення призводить до формування снобізму, думки про власну елітність.
- c. Заохочення призводить до формування завищеної самооцінки.
- d. Покарання спричиняє пригнічений стан дитини.
- e. Покарання призводить до бажання уникнути спілкування з вчителем.
- f. Покарання призводить до формування заниженої самооцінки.

2. Заповнити таблицю:

МЕТОДІВ ВИХОВАННЯ (за		

3. У педагогіці налічується понад 50 методів виховання, розробкою яких займалися вчені-педагоги в останні 30 років. Класифікуйте поняття з наведеного нижче переліку поставивши у відповідних графах табл. 1. знак + (плюс). Сумніви, які виникатимуть під час роботи, позначте у графі 6 таблиці знаком х.

№	Назва	Метод	Прийом	Засіб	?
п/п					

1	2	3	4	5	6
	Переконання				
	Приклад				
	Авторитет				
	Схвалення				
	Засудження				
	Режим				
	Гра				
	Громадська робота				
	Вправа				
	Заохочення				
	Етична бесіда				
	Покарання				
	Привчання				
	Розповідь				
	Змагання				
	Лекція				
	Диспут				
	Бесіда				
	Традиція				
	Навіювання				
	Незадоволення				

	Стягнення				
	Перспектива				
	Громадська думка				
	Інформація				
	Дослідження				
	Дискусія				
	Стимулювання				
	Нагорода				
	Репродуктивно- пояснювальний				
	Проблемно- ситуативний				
	Виховна робота				
	Доручення				
	Критика і самокритика				
	Роз'яснення				
	Вибух				
	Контроль				
	Політінформація				
	Природних наслідків				
	Позакласне читання				

	Позбавлення улюбленої справи				
	Заборона				
	Відмова від заборони				
	Наслідування				

ЛІТЕРАТУРА

9. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія, 2003.
10. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
11. Концепції національного виховання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/2041030/>
12. Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації: Практикум. – К.: Знання-Прес, 2003.
13. Педагогіка/ В.М.Галузяк, М.І.Сметанський, В.І.Шахов. – Вінниця, 2001.
14. Теорія освіти і навчання (дидактика) / За ред. Гриця Ю.О. – Миколаїв, 1993.
15. Фіцула М.М. Педагогіка. – К.: Академія, 2002.
16. Щербань П.М. Прикладна педагогіка. – К.: Вища шк., 2002.

Самостійна робота

до теми № 12. Особистість і колектив. Виховання особистості в системі учнівського самоврядування

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Користуючись творами А.С.Макаренка (за виданням Макаренка А.С. Сочинения в 7 томах. – М.: АПН, 1957.) випишіть по 2 приклади діяльності педагога з керівництва колективом, який перебуває на 1, 2, 3 стадіях.

2. Законспекуйте за виданням Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5 томах. – К.: Рад.шк., 1976. (Сто порад вчителів):
- а. Порада 63 „Колектив як знаряддя виховання”
 - б. Порада 64 „Як колектив стає засобом всебічного розвитку особистості”
 - с. Порада 78 „Різновікові колективи не можна будувати на пустому місці”
 - д. Порада 88 „За яких умов колектив виконує свою функцію вихователя особистості”
 - е. Порада 89 „Що можна і чого не можна обговорювати в шкільному колективі”
3. Складіть 10-15 правил для педагога-вихователя з керівництва дитячим колективом.

ЛІТЕРАТУРА

- 10.Бех І.Д. Виховання особистості. – У 2 кн. Особливості сімейного виховання.– К.:Либідь,2003.
- 11.Волкова Н.П. Педагогіка. – К.:Академія, 2003. – С.180-192
- 12.Гільбух Ю.З, КиричукО.В. Шкільний клас: Як пізнавати і виховувати його душу. – К.:Перспектива,1996. – Розд.2.
- 13.Державна національна програма „Освіта(Україна 21 століття). – К.,1994.
- 14.Концепція національного виховання // Рідна школа. – 1995. – №6. – С.18-26.
- 15.Концепція виховання дітей і молоді в Національній системі освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 1996. – №13.
- 16.Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання. – Харків : ОВС,2002. – С.147-197.
- 17.Практична педагогіка виховання /За ред.М.Ю.Красовицького. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – С.133-156.
- 18.Фіцула М.М. Педагогіка. – К.:Академія, 2002. – С.347-364.

Самостійна робота

до теми № 13. Основи сімейного виховання. Взаємодія школи і сім'ї

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Створіть образні моделі різних типів сучасної сім'ї.

2. Розробіть схему основних функцій батьків і дітей в різні періоди формування сімейних стосунків.
3. Ознайомтесь із законодавчими матеріалами про шлюб, сім'ю, права та обов'язки батьків щодо виховання дітей в Україні.
4. Створіть картотеку публікацій з періодичної преси, в яких би розкривалися проблеми сім'ї (соціальні, медичні, правові, психолого-педагогічні).

Теми рефератів

1. Формування стосунків між батьками та дітьми.
2. Як ми спілкуємося в сім'ї.
3. Вплив родинного виховання на розвиток дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Артемова Л.В. Історія педагогіки Україна: Підручник. К.: Либідь, 2006. - 419 с.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник.-К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія /Уклад.: Любар О.О.; за ред. Кременя В.Г.-К.: Знання, 2005. – 767 с.
4. Коменский Я. А. Материнская школа // Избр. пед. соч.: в 2 т. — М., 1986.
5. Кузьмінський А. І., Омеляненко В. Л. Педагогіка родинного виховання: Навч. посіб. — К.: Знання, 2006. — 324 с.
6. Левківський М.В. Історія педагогіки: Навч.-метод. посібник. Вид. 3-е, доп.-К.: Центр учбової літератури, 2008. – 190 с.
7. Макаренко А.С. О воспитании. - М.: Политиздат, 1990.
8. Макаренко А.С. Педагогические сочинения в 8 т. - М.: Педагогика, 1984. - Т.8.
9. Родинна педагогіка : навч.-метод. посібн. / А.А.Марушкевич, В.Г.Постовий, Т.Ф.Алексєнко та ін. — К.: Видавець ПАРА-ПАН, 2002. — 216 с.
10. Родинні взаємини і проблеми виховання дітей / за ред. В. Костіва. — Івано-Франківськ, 1995.
11. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка. — К., 1997.

12. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. — К., 1978.
13. Уинделл Д. Дисципліна: 50 надежных способов воспитания детей. — М., 1996.
14. Ушинський К. Д. Про сімейне виховання. — К., 1974.
15. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посібник. Вид. 2-ге, доп.-К.: Академвидав, 2006. — 560 с.

Кредит IV. Історія зарубіжної класичної школи і педагогіки

Самостійна робота

до теми № 14. Виникнення виховання. Виховання в первісному суспільстві

Самостійно вивчити та законспектувати наступні питання

План

1. Зародження виховання.
2. Виділення виховання як виду соціальної діяльності, причини цього явища.
3. Особливості виховання за часів матріархату та патріархату.
4. Зміни у вихованні за часів розмежування. Сімейне виховання.

Теми рефератів

1. Взаємозв'язок культури й освіти у доісторичних світових цивілізаціях.
2. Порівняльний аналіз думок (поглядів) грецьких, римських і східних філософів щодо виховання особистості.
3. Характеристика змісту освіти й виховання у перших школах (порівняльний аналіз).
4. Становлення виховання дітей у доісторичний період з XX ст. до н.е. до поч. н.е.

Література:

1. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія. - К.,1995.
2. Зародження виховання у первісному суспільстві. - Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://pres.in.ua/zarodjennya-vihovannya-u-pervisnomu-suspilestvi.html>
3. Історія педагогіки : навч. посібник / За ред. М.В.Левківського, О.А.Дубасенюк. – Житомир: ЖДПУ, 1999. – 336 с.
4. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. - Тернопіль, 1996.
5. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf
6. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посібник. – Суми : СумДПУ, 2000.

Самостійна робота

до теми № 15. Виховання і школа в Давній Греції та Давньому Римі

Самостійно вивчити та законспектувати наступні питання

План

1. Причини виникнення відмінностей у виховних системах Спарти та Афін.
2. Система виховання в Спарті. Зміст та методи військово-фізичного, морального, естетичного та розумового виховання у Спарті.
3. Система виховання в Афінах. Етапи шкільного навчання. Методи морального виховання.
4. Виховання, освіта і педагогічна думка в Стародавньому Римі.
5. Педагогічні ідеї давньогрецьких філософів Сократа, Платона, Аристотеля педагогічні погляди Квінтіліана.

Література:

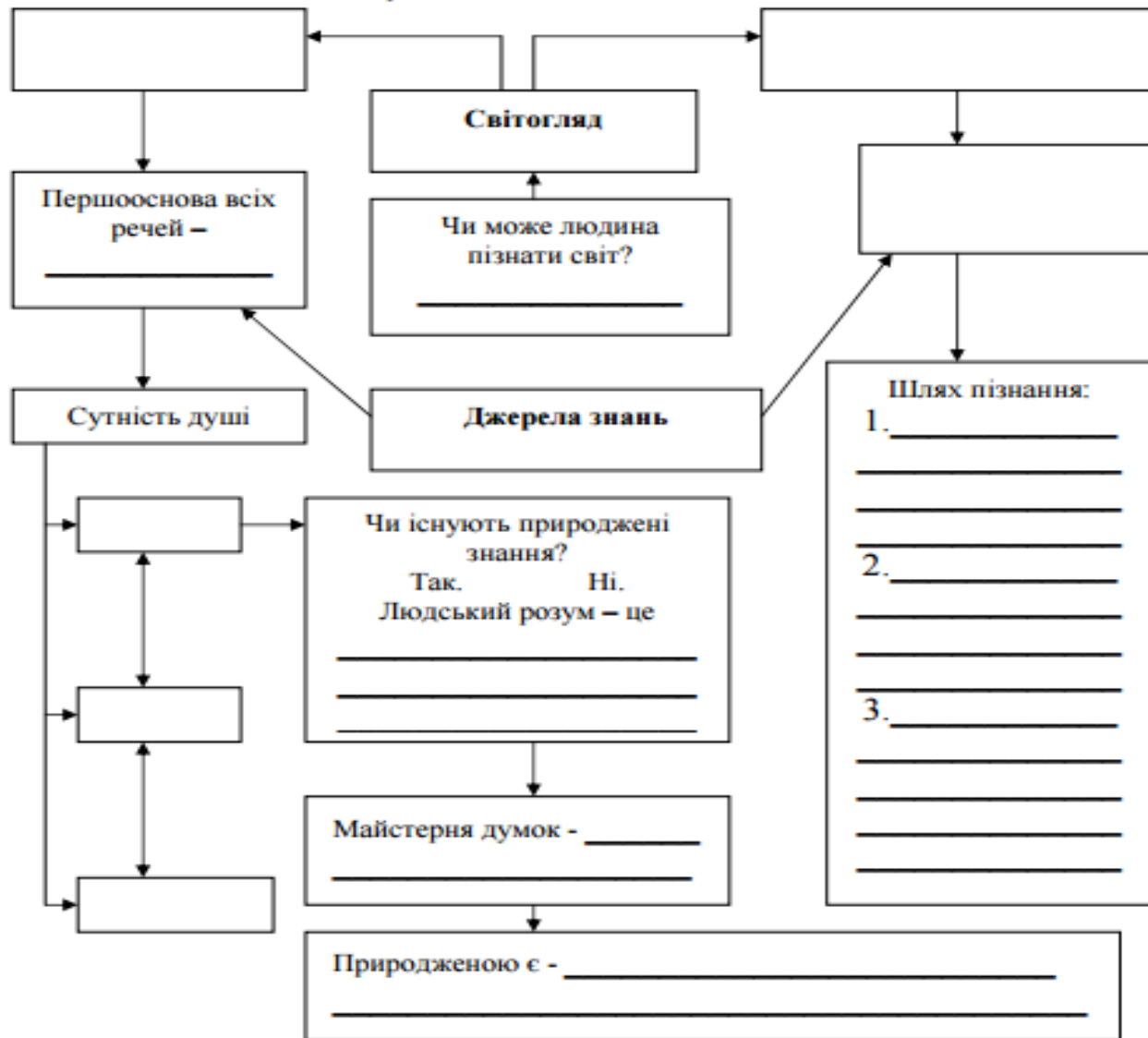
7. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія. - К.,1995.
8. Зародження виховання у первісному суспільстві. - Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://pres.in.ua/zarodjennya-vihovannya-u-pervisnomu-suspilestvi.html>
9. Історія педагогіки : навч. посібник / За ред. М.В.Левківського, О.А.Дубасенюк. – Житомир: ЖДПУ, 1999. – 336 с.
- 10.Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. - Тернопіль, 1996.
- 11.Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf

Самостійна робота

До теми № 16. Педагогічна система Я. А. Коменського – засновника педагогічної науки та реформатора школи

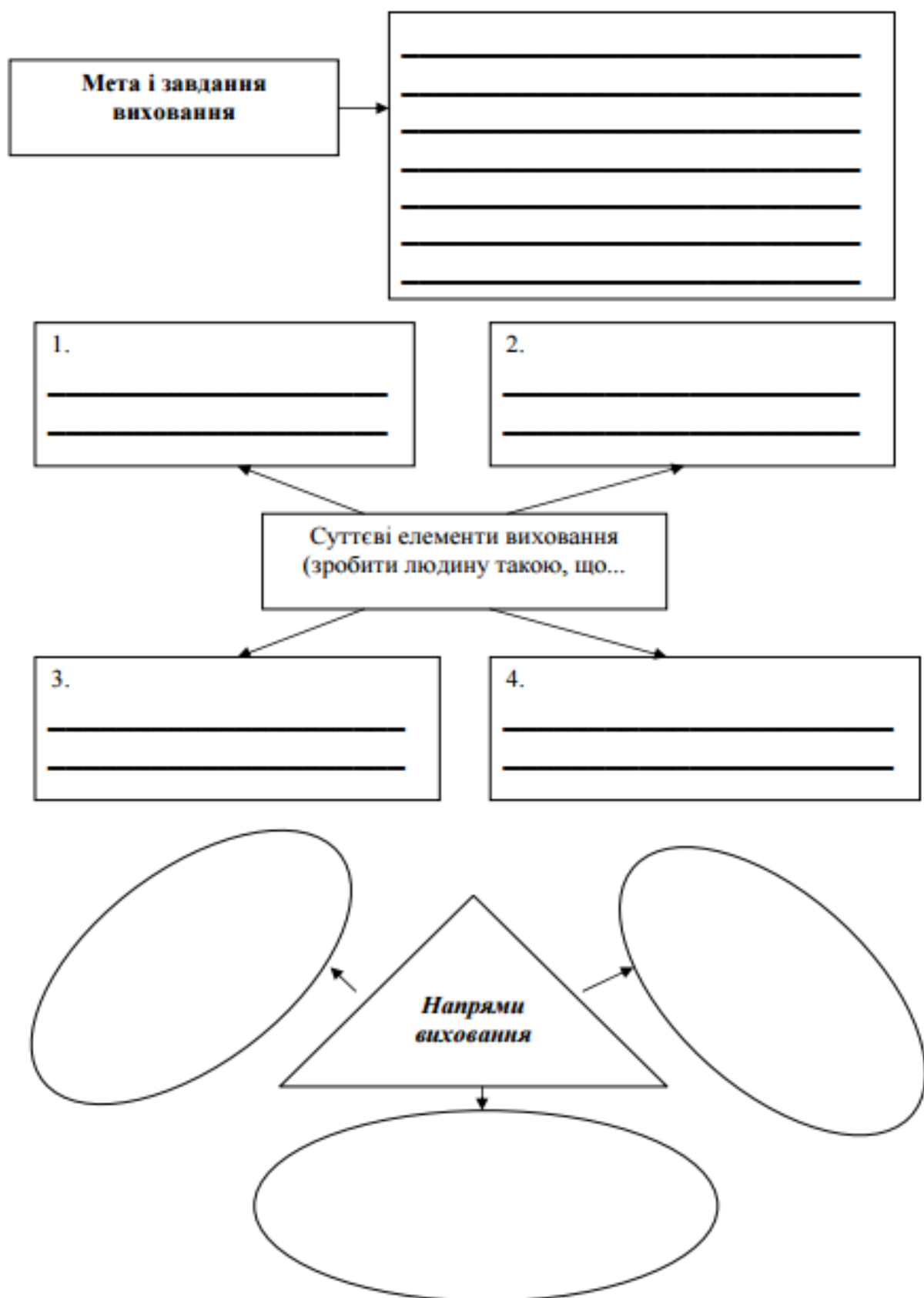
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

II. Особливості світогляду Я.А.Коменського

У чому полягав дуалізм світогляду Я.А.Коменського?

III. Мета і завдання виховання

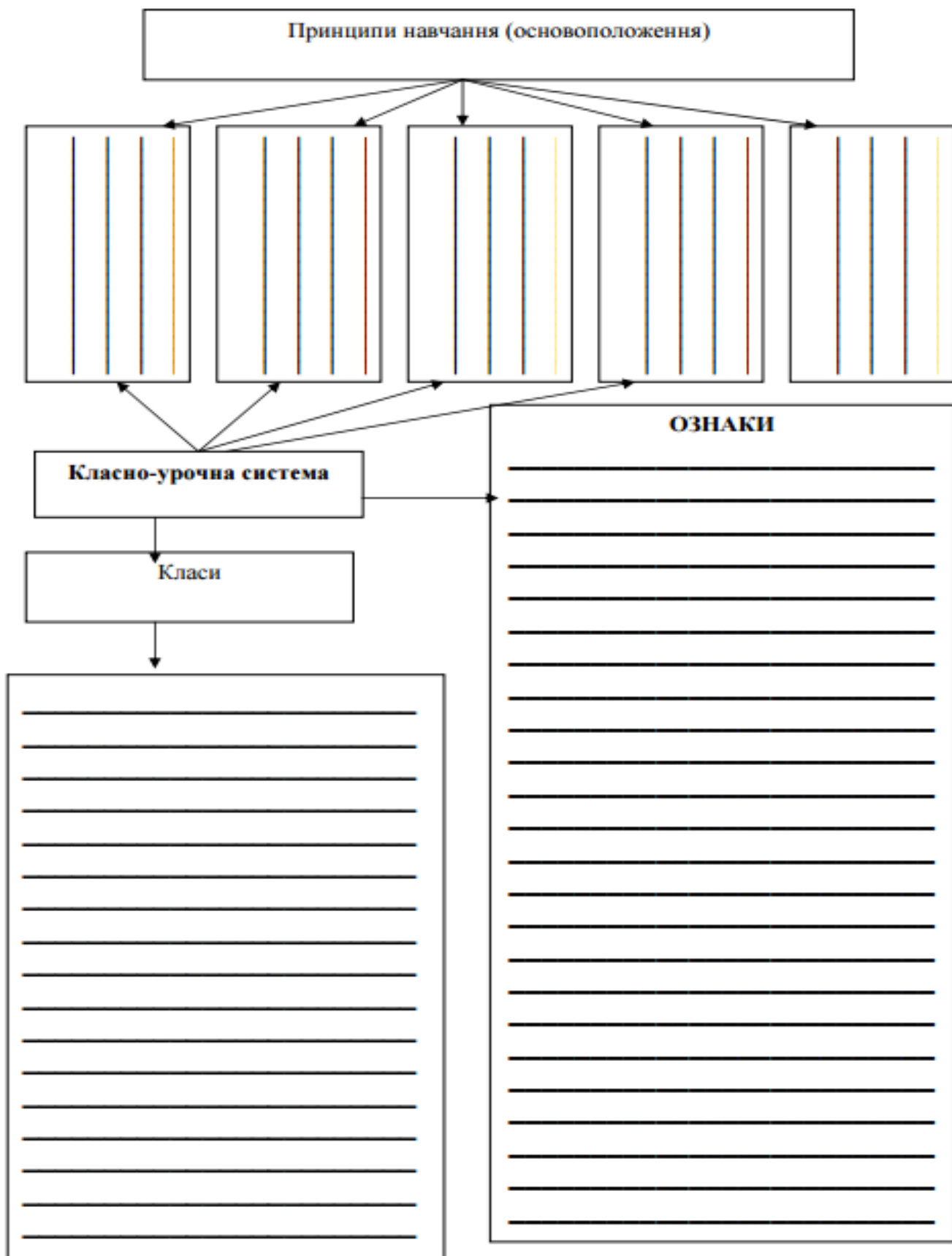
1. Встановити логічні взаємозв'язки у наведеній схемі:

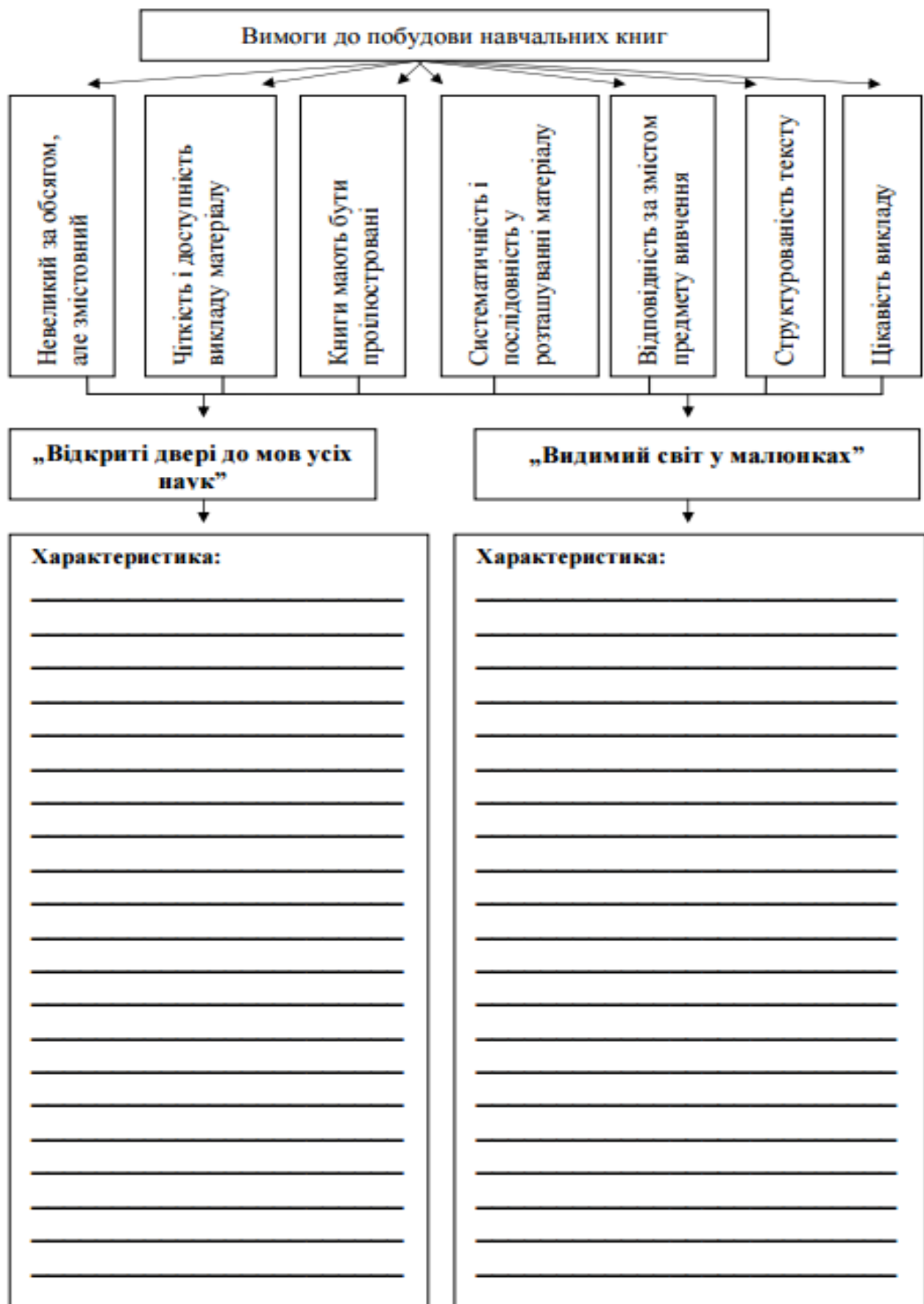
V. Вікова періодизація та система шкіл за Я.А.Коменським

Дитинство ()	Ощроцтво ()	Юнацтво ()	Змужнілість ()
Тип школи: _____ _____ _____ _____	Тип школи: _____ _____ _____ _____	Тип школи: _____ _____ _____ _____	Тип школи: _____ _____ _____ _____
Хто навчається: _____ _____ _____ _____	Хто навчається: _____ _____ _____ _____	Хто навчається: _____ _____ _____ _____	Хто навчається: _____ _____ _____ _____
Зміст освіти: _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	Зміст освіти: _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	Зміст освіти: _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____	Зміст освіти: _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____ _____

VI. Основні ознаки класно-урочної системи

VII. Аналіз підручників Я.А.Коменського

Література:

- 1. Історія педагогіки : навч. посібник / За ред. М.В.Левківського, О.А.Дубасенюк. – Житомир: ЖДПУ, 1999. – 336 с.**
2. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. - Тернопіль, 1996.
3. Коменський Я.А. Вибрані твори у 2-х томах. – К., 1982:
 - ”Велика дидактика“;
 - ”Материнська школа“;
 - ”Світ чуттєвих речей в картинках“;
 - ”Загальна порада про виправлення справ людських“.
- 4. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf**
5. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посібник. – Суми : СумДПУ, 2000.

Тема 17. Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII-XVIII ст.

Самостійна робота

до теми № 17. Соціально-педагогічні погляди Жана-Жака Руссо

ПЛАН

1. Суспільно-політичне положення Франції в середині XVIII ст.
2. Соціальні погляди Ж.- Ж. Руссо і його відношення до феодалізму.
3. Теорія вільного виховання Руссо.

4. Педагогічний роман «Еміль, або про виховання».
5. Вікова періодизація Ж.-Ж. Руссо.
6. Роль праці у вихованні і житті людини.
7. Виховання жінки за твором «Еміль, або про виховання».
8. Значення педагогічних поглядів Ж.-Ж. Руссо.

Література:

1. Крупская Н.К. Народное образование и демократия. Пед. сочин. В 6-ти т., т. 1, с. 161-168. Из-во «Педагогика», 1978 г.
2. Педагогическое наследие /Сост. В.М.Кларин, А.Н.Джуринский – М.:Педагогика, 1988 – 416с.
3. Педагогический словарь, С. 309-310.
4. Ж.-Ж. Руссо. Эмиль, или о воспитании. - Ж.-Ж. Руссо. Пед. сочинение. – М., Педагогика, 1981, т.1, с. 21-529.

Самостійна робота

до теми № 18. Виховання, освіта та педагогічна думка у Західній Європі у XIX ст. (Й.Г.Песталоцці, Ф.-А.В.Дістервег, Й.Ф.Герbart)

Теми рефератів

6. Вчення І.Г. Песталоцці про розумову освіту.
7. Ідея трудового виховання і фізичного розвитку у спадщині І.Г.Песталоцці.
8. Песталоцці про зміст і методи морального виховання.
9. Порівняльний аналіз змісту і методики навчання Й. Песталоцці, А. Дістервега, Й. Гербарта.
10. Основні етапи навчального процесу (А. Дістервега і сучасної дидактики).

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. *Розглянути та надати у зошиті значення наступних термінів:*

Еклектика, арифметичний ящик, просвітництво, філантропісти, асесори, неогуманізм, утравізм, психологізація навчання, реали, педагогічний такт,

натуралістичний, емпіричний, історичний інтереси, асоціація, всесвітня асоціація, соціетарне суспільство, фаланстер, Новий інститут, Нова гармонія.

2. Охарактеризуйте, які нові, на Вашу думку, науково-методичні знахідки обґрунтував Й.Г.Песталоцці у своїх творах і педагогічній діяльності.
3. Проаналізуйте погляди Й.Г. Песталоцці на роль вчителя, сім'ї у становленні особистості дитини.
4. Доведіть, які, на Вашу думку, теоретичні та практико-методичні положення, висунуті і обґрунтовані Й.Г. Песталоцці, є актуальними та можуть бути використані з метою модернізації сучасної системи освіти в Україні.
5. Конкретизуйте, коли, де, під впливом яких відомих діячів освіти, письменників почав свою педагогічну діяльність А.В. Дістервег.
6. Розкрийте особливості навчально-виховної роботи відповідно до основ теорії розвивального навчання А.В. Дістервега.
7. У чому полягає сутність та шляхи реалізації принципів природовідповідності, культуровідповідності, самодіяльності за А.В. Дістервегом?
8. Назвати основні педагогічні твори Й.Ф.Гербарта .
9. Схарактеризувати обґрунтування Й.Ф.Гербартом педагогіки як науки і мистецтва.
10. Проаналізувати сутність "виховуючого навчання" за Й.Ф.Гербартом.
11. Схарактеризуйте, які нові, на Вашу думку, науково-методичні знахідки обґрунтував А.В. Дістервега у „Керівництві до освіти німецьких учителів”.
12. Проаналізуйте погляди А.В. Дістервега на роль вчителя у становленні особистості дитини.

Література

4. І.Г. Песталоцци “Как Гертруда учит своих детей”. // Избр. Пед. соч.: В 2т. – М., 1981. – Т.1// листи 4, 6-10, 12.13.
5. І.Г. Песталоцци «Памятная записка парижским друзьям о сущности и цели метода»// там же.

6. І.Г. Песталоцци «Лебединая песня» // Там же Т.2.

4. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf

5. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посібник. – Суми : СумДПУ, 2000.

Кредит V. Розвиток освіти й педагогічної думки в Україні

Самостійна робота

до теми 19. Становлення виховання та освіти в Україні

з найдавніших часів до XV ст.

Самостійно вивчити та законспектувати наступні питання

План

1. Освіта, писемність у слов'ян у дохристиянські часи. Хрещення Русі та його вплив на зміни у вихованні та навчанні.

2. Школа, освіта та зародження педагогічної думки в Київській Русі. Зміст та організація навчання

3. Традиційні засади виховання дітей в Київській Русі: мета, завдання (IX— X ст.).

4. Система світської і духовної освіти у Київській Русі (X—XII ст.).

Теми рефератів:

- Основні етапи розвитку виховання за часів первісного суспільства. Його зміст і методи.
- Народнопедагогічний ідеал українців, основні етапи його розвитку.
- Система народнопедагогічних засобів виховання, загальна характеристика.

- Цінності та засоби морально-релігійного виховання в українській народній педагогіці.
- Традиції трудового виховання в українській народній педагогіці.
- Педагогіка народного календаря.
- Спадкоємність провідних ідей української народної педагогіки та педагогічної думки за часів Київської Русі.
- Зміст освіти, її розвиток та методика навчання за часів Київської Русі.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Назвіть основні причини, що зумовили виникнення виховання як соціального явища. Яка з них є провідною і чому?
2. Хто є провідними суб'єктами виховання у народній педагогіці? Які з них втратили свою важливість у сучасних умовах? Чи необхідно відновлювати дієвість впливу цих суб'єктів? Обґрунтуйте свою точку зору.
3. У чому полягає відмінність у вихованні за часів матріархату та патріархату?
4. Наведіть докази прямої зумовленості виховання умовами матеріального та духовного життя спільноти за часів первісного суспільства.
5. Поміркуйте та сформулюйте аргументи, що доводять взаємозв'язок і взаємовплив народної та офіційної, наукової педагогіки.
6. Як розвивався народно-педагогічний ідеал українців у різні історичні епохи?
7. Який, на Вашу думку, стан застосування народної педагогіки в сучасній сім'ї, навчальному закладі, суспільстві?
8. Що Ви знаєте про виникнення писемності у праукраїнців (до хрещення Русі)? Наведіть докази, що свідчать про її існування. Чи є вони достатньо аргументованими?
9. Назвіть основних ініціаторів розвитку освіти за часів Київської Русі. Проаналізуйте, у чому полягала зацікавленість у наслідках цього процесу кожного з ініціаторів.

10. Сформулюйте моральний кодекс за часів Київської Русі. Хто і в якому творі виклав такий кодекс? Як поєднуються в ньому основи традиційної народної та християнської моралі?
11. У чому полягають особливості монастирського аскетичного виховання? У яких педагогічних пам'ятках за часів Київської Русі підтримуються ідеали такого виховання, а в яких заперечуються?

Література:

1. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culononline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf
2. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посібник. – Суми : СумДПУ, 2000.

Самостійна робота

до теми 20. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху Українського Відродження (XVI - XVIII ст.)

Самостійно вивчити та законспектувати наступні питання

План.

1. Суспільно-політичні умови, національно-визвольний рух в Україні у XVI - XVIII ст.
2. Діяльність січових і козацьких шкіл в Україні. Козацька читанка. Козацька педагогіка (ступені козацького виховання: фізичне, психофізичне, моральне, трудове, військово-спортивне виховання молоді).
3. Виникнення братських шкіл України і Білорусії.

4. Перші вузи на території слов'ян. Острозька (1570 р.) та Києво-Могилянська (1632 р.) академії як видатні центри освіти, науки і культури України.

5. Розвиток народної і наукової педагогіки в XVI – першій половині XVIII ст.

Теми рефератів:

- Ідеї педагогів-гуманістів епохи Відродження;
- Видатні представники українського Відродження;
- Суть виховання в козацькій педагогіці.

Література:

1. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf
2. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посібник. – Суми : СумДПУ, 2000.

Самостійна робота

до теми № 21. Розвиток педагогічної думки в Україні у другій половині XIX на початку XX ст. Видатний вітчизняний педагог К. Д. Ушинський

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Назвіть провідні положення філософського світогляду К.Д.Ушинського. Поміркуйте, яким чином вони вплинули на формування педагогічної концепції видатного вітчизняного освітнього діяча.
2. Прокоментуйте наведені вислови К.Д.Ушинського: “Якщо педагогіка хоче виховувати людину у всіх відношеннях, то вона повинна передусім пізнати її також у всіх відношеннях ”; “Одна педагогічна практика без теорії – теж саме, що

знахарство в медицині; “... педагог повинен багато вчитися, щоб розуміти душу в її проявах і багато думати про мету, предмет і засоби виховної майстерності, перш ніж стати практиком”; “Мало успіху буде мати та школа, до якої дитя приходить, як із раю до пекла, і з якої біжить як із темного пекла”.

3. Як обґрунтував К.Д.Ушинський необхідність формування у дітей національного характеру, світогляду, моралі, духовності? Чи актуальні його міркування щодо цих питань для сучасної школи?

4. Поміркуйте, як співвідносяться елементи національної та загальнолюдської моралі в концепції народного виховання К.Д.Ушинського? Якому з напрямів виховання (національному чи загальнолюдському) віддає перевагу видатний педагог? Який з цих напрямів є пріоритетним у сучасних концепціях виховання в нашій державі?

5. Спираючись на аргументи статті К.Д.Ушинського “Праця в її психічному та виховному значенні”, доведіть, що праця є головним інструментом створення матеріальних цінностей і необхідна для фізичного і духовного удосконалення людини, для підтримки людської гідності, для свободи і щастя людини. Прокоментуйте вислови К.Д.Ушинського: “Сааме виховання, якщо воно бажає щастя людині повинне виховувати її не для щастя, а готувати для праці життя...”, “Виховання повинне розвивати в людині звичку до праці, воно повинне дати їй можливість знайти для себе працю в житті”.

6. Висловіть свою думку щодо того, які позиції теорій формальної та матеріальної освіти критикував К.Д.Ушинський.

7. На основі аналізу навчальних книг К.Д.Ушинського сформулюйте свою думку щодо того, що ви взяли б із цих підручників для навчання і виховання дітей в сучасній школі.

Література:

1. Джуринский А.Н. История педагогики : учебное пособие для студентов педвузов / А.Н. Джуринский. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 432 с.

2. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf
3. . Лордкипанидзе Д.О. Педагогическое учение К.Д.Ушинского. – М.: Педагогика, 1960. – С.250-262, 269-275.
4. Лордкипанидзе Д.О., Днепров Э.Д. Педагогическое наследие К.Д.Ушинского // Избранные педагогические сочинения: В 2-х т. – М.: Педагогика, 1974. – Т. 2. – С.365-415.
5. Лузан П.Г., Васюк О.В., Бернова О.М. Історія педагогіки та освіти в Україні. – К. : НАУ, 2007. – 302 с.
6. Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР XVIII - первой половины XIX вв. / Отв. ред. М.Ф.Шабаяева.– М.: Педагогика, 1973.
7. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні: Нариси (X – початок XX ст.) / За ред. М.Д.Ярмаченка. – К.: Рад. шк., 1991. – 381 с.13. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: В 2-х т. – К.: Рад. шк., 1983. – Т. 1. – С. 43-103.
8. Ушинський К.Д. Руководство к преподаванию по “Родному слову” // Педагогические сочинения: В 6-ти т. – М.: Педагогика, 1989. – Т.4. – 525 с.

Самостійна робота

до теми № 22. Школа і педагогічна думка в 20-30-х роках XX-го ст.

Педагогічна теорія та практика А.С. Макаренка (4 год.).

Теми рефератів:

- Особливості навчально-виховного процесу в колонії ім. М.Горького;
- Особливості навчально-виховного процесу в колонії ім. Ф.Е.Дзержинського.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Проаналізуйте результати дії постанови ЦК ВКП(б) “Про педологічні перекручення в системі Наркомосу” (1936 р.).
2. Проаналізуйте особливості становлення української національної системи освіти в 1920-ті рр.
3. Проаналізуйте особливості розвитку класно-урочної системи після постанови ЦК ВКП(б) “Про навчальні програми і режим в початковій і середній школі” (1932 р.).
4. Підготуйте повідомлення про сутність проблемного навчання.
5. Проаналізуйте особливості політики уряду щодо розвитку науки педології і наслідки постанови ЦК ВКП(б) “Про педологічні перекручення в системі Наркомосу” (1936 р.) для психологічної науки.
6. Проаналізуйте особливості процесу українізації в 1920-ті рр. та причини цього явища.
7. Прослідкуйте, якою метою і завданнями виховання керувались партійно-керівничі органи, здійснюючи в 1920-х роках нову школу?
8. Сформулюйте загальні принципи, що визначають зміст шкільної освіти в радянський період.
9. Опрацювати роботу Г.Г.Ващенко “Виховний ідеал”.
10. Необхідно прочитати статті: «Методика організації виховного процесу», «Деякі висновки з мого педагогічного досвіду». Зробити анотації. Виписати головні положення: що таке колектив, характерні ознаки стилю дитячого колективу, «принципи індивідуальної дії».
11. Ознайомитись з основними ідеями А.С.Макаренка щодо сімейної педагогіки в «Про батьківський авторитет» і запишіть сутність «фальшивих типів» авторитетів: авторитет придушення, авторитет віддалі, чванства, педантизму, любові, доброти і т.п. Випишіть положення чи висновки А.С.Макаренка про сімейне виховання, які, на вашу думку, зберігають свою актуальність у сучасних умовах відродження і розвитку сімейної педагогіки.

12. Зосередьте увагу на визначенні шляхів виховання у колоністів позитивного ставлення до будь-якої праці. Наведіть приклади з “Педагогічної поеми” та “Прапори на баштах”.

13. Прокоментувати думку А.С.Макаренка «колектив, створений за типом різного віку, давав мені значно більший виховний ефект. Протягом останніх років я остаточно прийшов до такої самої організації первинного колективу». Чи має у наші дні застосування ця знахідка педагога? (Проблеми шкільного радянського виховання. Лекція 3. Педагогіка індивідуальної дії).

14. Чи згодні ви з тим, що «праця, яка не має на увазі створення цінностей, не є позитивним елементом виховання?» Обґрунтуйте свою думку.

15. У керованих А.С.Макаренком дитячих закладах вихованці навчалися у школі і працювали на виробництві. Чому, на вашу думку, цей досвід не став здобутком сучасної школи?

Література:

1. Гринько Г. Нариси радянської просвітницької політики. –Харків. – 1923.
2. Декларація Норкомосу УРСР “Про соціальне виховання дітей”. – 1920.
3. Кодекс законів про народну освіту в УРСР. — 1922.
4. Козлов И.Ф. Педагогический опыт А.С.Макаренко. Книга для учителя. — М.: Просвещение. — 1987.
5. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf
6. Макаренко А.С. Педагогічна поема//Твори в 7-ми т.-Т.1. – К., 1953.
7. Хіллїг Г. Подряпини на образі видатного педагога // Рад.шк. – 1991. – №3.
8. Ярмаченко М.Д. Сучасність педагогічної спадщини А.С.Макаренка. – К.: Т-во “Знання” УРСР. – 1988.

Самостійна робота

до теми № 23. Стан розвитку школи, освіти і педагогічної думки в Україні у другій половині XX – на початку XXI ст.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Теми рефератів:

4. Діяльність педагогів-новаторів наприкінці ХХ ст.
5. На вибір:
 - Педагогічні погляди Ш.Амонашвілі.
 - Педагогічні погляди С.Лисенкова.
 - Педагогічні погляди Є.Ільїна.
 - Педагогічні погляди В.Шаталова.
6. Здобутки й недоліки радянської тоталітарної системи освіти.

1. Проаналізуйте особливості освітньої політики уряду в роки Великої Вітчизняної війни.
2. Підготуйте доповідь про особливості дослідницького методу у навчанні.
3. Оцініть ефективність методів навчання, що запроваджувалися в школі в 1960-ті рр.
4. Оцініть наслідки реформи школи 1984 р. та її внесок у розвиток національної системи народної освіти.
5. Виділіть окремі етапи та проаналізуйте причини переходу освітньої системи до загальної середньої освіти молоді.
6. Охарактеризуйте особливості розвитку освіти в 1930-90 рр.
7. Прочитати книги про життя і творчість В.О.Сухомлинського.
8. Прочитайте в книзі В.О.Сухомлинського “Як виховати справжню людину” розділ “Ставлення до краси в природі та суспільстві”. “Народження громадянина” – розділ “Емоційне та естетичне виховання”.

9. В.О.Сухомлинський приділяв величезну увагу правильній організації трудового виховання, навчання, вважаючи в цьому запоруку нормального духовного становлення особистості. Випишіть за Сухомлинським В.О. принципи трудового навчання, дайте їм характеристику.
10. Випишіть з праці “Розмова з молодим директором школи” перелік умінь, якими повинен оволодіти кожний учень на протязі десяти років навчання в школі. В книзі “Павлиська середня школа” розділ “Розумове виховання” – проаналізуйте якими проблемами займалися Сухомлинський і його колеги.
11. Сформулюйте і запишіть головні педагогічні ідеї Сухомлинського В.О.
12. Поміркуйте, у чому суть морального самовиховання за В.О.Сухомлинським. Прокоментуйте програму самовиховання моральної культури, розроблену педагогом (див. “Сто порад учителеві”, розділ 84).
13. Прокоментуйте думку В.О.Сухомлинського та наведіть приклади з творів педагога, які ілюструють її: “Учіть своїх вихованців бачити людину. Нехай кожний навчиться бачити в людині, як у дзеркалі, самого себе. Дайте кожному юнакові, кожній дівчині це дзеркало, навчити дивитися в нього – це одна із вершин педагогічної мудрості. Якщо ви хочете стати справжнім вихователем юнацтва, учіть бачити в цьому дзеркалі найтонші, найзаповітніші, найнесподіваніші рисочки” (“Сто порад учителеві”).
14. Двійки в початкових класах...Яке Ваше ставлення до оцінки – цього найгострішого, найтоншого інструменту?
15. Як Ви розумієте думку педагога “Джерело здібностей і обдарувань дітей на кінчиках їхніх пальців?” Прокоментуйте.

Література:

1. Антология педагогической мысли Украинской ССР / Составитель Н.П.Калиниченко. – М.: Педагогика. – 1988.

2. Розвиток освіти і педагогічної думки на Україні / за ред.. М.Д.Ярмаченко. – К., 1991.
3. Сухомлинська О.В. Біографія В.О.Сухомлинського у світі наукового аналізу // Рідна школа. – 1993. – № 8.
4. Сухомлинський В.О. Моя педагогічна система // Рідна школа. – 1988. – №№ 6, 7, 8, 9.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори у 5-ти томах:
 - “Серце віддію дітям”;
 - “Народження громадянина”;
 - “Бачити себе”;
 - “Батьківська педагогіка”.
6. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 190 с. - Електронний ресурс. – Режим доступу : http://www.culonline.com.ua/Books/Istor_pedagog-Levkivskiy.pdf
7. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посібник. – Суми : СумДПУ, 2000.

2.5. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні навчально-дослідні завдання – це обов’язковий вид самостійної і науково-дослідної роботи студента, форма вивчення актуальних проблем виховання і навчання, передбачених навчальною програмою курсу, початковий етап науково-педагогічного дослідження. Якісно виконані ІНДЗ можуть стати основою для написання курсових, а згодом і дипломних робіт.

Виконання ІНДЗ з педагогіки – важливий етап підготовки до професійної діяльності. ІНДЗ передбачає:

- вивчення, творче осмислення та систематизацію навчального матеріалу з досліджуваної проблеми;
- поповнення і поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, умінь і навичок: самостійного пошуку різноманітних інформаційних джерел, роботу з комп’ютером і матеріалами Інтернету для отримання найсучаснішої інформації, її аналізу та оформлення;
- спостереження за роботою учителів, учнів, аналіз власних спостережень;
- вивчення передового педагогічного досвіду;
- проведення педагогічного міні-дослідження (інтерв’ю, бесіди, анкетування тощо);
- обґрунтування власної позиції щодо шляхів вирішення проблеми;
- розвиток пізнавальної активності студентів;
- формування дослідницьких умінь;
- розвиток самостійності, педагогічного мислення, творчих здібностей майбутніх учителів.

На захист ІНДЗ вноситься:

1. Тема
2. Мета (для чого виконується даний проект)
3. Актуальність даного проекту
4. Завдання
5. Гіпотеза роботи
6. Об’єкт

7. Предмет проекту
8. Глосарій (словник термінів, використаних у роботі, не менше 10)
9. Зробити схему логіки науково-дослідного проекту (схематично подати порядок вашої роботи)
10. Довести практичну значущість вашого проекту (що дасть виконання вашого проекту вам, викладачам, науці)
11. Оформити бібліографію до проекту з дотриманням усіх правил оформлення (не менше 15 джерел)
12. Виготовити наочні матеріали до проекту
13. Сформулювати очікувані результати проекту
14. Підготувати матеріал до захисту

ТЕМАТИКА ІНДЗ

1. Методологія морального виховання в умовах гуманізації та демократизації суспільства.
2. Особистісно-орієнтований підхід у вихованні.
3. Національний український ідеал морального виховання.
4. Шляхи та засоби виховання моральної поведінки учнів.
5. Розвиток пізнавальних інтересів учнів у навчанні.
6. Основні шляхи розумового виховання учнів середньої школи
7. Шляхи формування громадянської зрілості школярів.
8. Шляхи формування в учнів національної самосвідомості.
9. Виховання в учнів творчого ставлення до праці
10. Спільна робота школи, сім'ї та громадськості у професійному самовизначенні учнів.
11. Єдність виховання і самовиховання в процесі трудового навчання.
12. Виховання естетичних почуттів і потреб у підлітків.
13. Естетичне виховання учнів на основі національних традицій рідного краю.
14. Засоби екологічного виховання учнів.
15. Формування ціннісних орієнтацій школярів в процесі екологічного виховання.
16. Принципи і організаційні форми правової освіти дітей і учнівської молоді.

17. Соціально-педагогічні аспекти охорони дитинства в Україні.
18. Статеве виховання дітей у сім'ї.
19. Форми статевої освіти в сучасній школі.
20. Педагогічні проблеми родинного виховання в сучасних умовах.
21. Батьківський авторитет у сімейному вихованні.
22. Морально-психологічний клімат у родині і його роль у вихованні дітей.
23. Формування педагогічної культури батьків.
24. Психолого-педагогічна підготовка батьків до виховання дітей.
25. Форми і методи виховної роботи в закладах інтернатного типу.
26. Українська народна педагогіка як основа єдності виховних впливів школи, сім'ї та громадськості.
27. Українська козацька педагогіка як складова народної педагогіки.
28. Самовиховання волі і характеру учнів.
29. Взаємозв'язок виховання і самовиховання у процесі розвитку особистості.
30. Шляхи підвищення статусу особистості в колективі.
31. Формування гуманних взаємин в учнівському колективі.
32. Інтеграція змісту освіти у загальноосвітній середній школі.
33. Педагогічні проблеми гуманізації освіти.
34. Освітні та виховні функції екскурсії як форми навчання.
35. Роль методу наочності у навчанні.
36. Дидактичні аспекти подолання труднощів у навчанні.
37. Взаємозв'язок навчання і виховання на уроці.
38. Виховання свідомої дисципліни у школярів в навчальній діяльності
39. Формування в учнів прагнення до самоосвіти в позаурочній діяльності
40. Підготовка учнів до самоосвіти в процесі самостійної роботи
41. Виховні функції перевірки й оцінки знань учнів.
42. Військово-патріотичне виховання учнів за педагогікою В.Сухомлинського
43. Роль праці в духовному розвитку особистості.
44. Гуманістичні засади сімейного виховання у педагогічній спадщині В.Сухомлинського
45. Про виховання у школярів культури між статевих стосунків.

46. Педагогічна спадщина В.Сухомлинського як засіб активізації самовиховання студентів – майбутніх вчителів.
47. Формування педагогічної культури батьків за В.Сухомлинським
48. В.Сухомлинський про роль естетичного виховання у процесі становлення особистості.
49. Порівняльний аналіз мети, змісту принципів та засобів виховання української людності на різних етапах розвитку української народної педагогіки.
50. Ідеї народної педагогіки та християнські погляди на виховання в пам'ятках часів Київської Русі.
51. Проблема мети виховання в історії вітчизняної педагогіки (Г.С.Сковорода, М.О.Максимович, Т.Г.Шевченко, К.Д.Ушинський, М.П.Драгоманов, Г.Г.Ващенко, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський.)
52. Становлення та діяльність братських шкіл на Україні у XVI-XVII столітті.
53. Києво-Могилянська академія та її роль в історії шкільництва України.
54. Освітня політика козацької держави. Козацька педагогіка.
55. Суть категорії „мета виховання” в педагогічних концепціях Я.А.Коменського, Дж.Локка, Ж.-Ж.Руссо.
56. Розвиток категорії „природовідповідність виховання та навчання” в педагогіці XVII-XVIII ст. (Я.А.Коменського, Дж.Локка, Ж.-Ж.Руссо, Г.С.Сковорода).
57. Проблема фізичних покарань у вітчизняній та зарубіжній педагогічній думці XVII- XIX ст.
58. Питання морального виховання дітей у вітчизняній та зарубіжній педагогічній думці XVII- XVIIIст.
59. Розвиток принципу наочності в історії вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки XVII- XIX ст.
60. Проблема призначення учителя та становлення педагогічної майстерності в історії вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки XVII- XIX ст.
61. Ідеї розвиваючого навчання у творах зарубіжних педагогів (Й.Песталотці, А.Дістервег).
62. Проблеми трудового виховання у вітчизняній та зарубіжній педагогічній думці XVII- XVIIIст. (Г.С.Сковорода, Дж.Беллерс, Ж.-Ж.Руссо).

63. Питання трудового навчання і виховання у вітчизняній та зарубіжній педагогіці XIX століття (К.Д.Ушинський, О.В.Духнович, Л.М.Толстой, Й.Г.Песталоцці, Р.Оуен).
64. вітчизняні педагоги другої половини XIX ст. Про стан та шляхи розвитку народної школи на Україні (Т.Г.Шевченко, М.І.Пирогов, М.П.Драгоманов, Х.Д.Алчевська, Б.Д.Грінченко).
65. Проблема формування пізнавального інтересу у педагогічній спадщині А.Дістервега, К.д.Ушинського, В.О.Сухомлинського (порівняльний аналіз).
66. Питання формальної і матеріальної освіти у педагогічних концепціях вітчизняних та зарубіжних педагогів XIX ст. (Й.Песталоцці, А.Дістервег, М.І.Пирогов, К.Д.Ушинський).
67. Проблема поєднання навчання з продуктивною працею у педагогічній спадщині минулого та у поглядах педагогів XX століття (Г.Сковорода, Р.Оуен, А.С.Макаренко, О.В.Захаренко).
68. Народнопедагогічні основи творчої спадщини К.д.Ушинського та В.О.Сухомлинського.
69. Проблема змісту та організаційних форм навчання в радянській школі у 20-роках XX століття.
70. Ідеї „вільного виховання” та „вільної освіти” у вітчизняній (або зарубіжній) педагогічній думці.
71. Ідеї гуманістичного виховання в історії вітчизняної (або зарубіжної) педагогічної думки.
72. Проблеми сімейного виховання в історії вітчизняної (або зарубіжної) педагогічної думки.
73. Проблеми розвитку української національної школи у творах Б.Д.Грінченка, С.Ф.Русової, М.С.Грушевського.
74. Поняття колективного виховання у педагогічних концепціях С.Т.Шацького, А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського.
75. Сутність педагогічного гуманізму А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського.
76. Проблеми розвиваючого навчання в радянській педагогіці.
77. Проблеми формування педагогічної майстерності у творчій спадщині А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського.

78. Сутність та основні представники педагогіки співробітництва.
79. Основні течії зарубіжної реформаторської педагогіки кінця XIX – 30-х років XX століття.
80. Ідейні представники та сутність Вальдорфської педагогіки.
81. Нові форми та методи навчання в діяльності експериментальних навчальних закладів Європи та США у кінці XIX – на поч. XX століття.
82. Основні напрямки реформування освітніх систем промислово розвинених країн в сучасних умовах.
83. Шляхи демократизації та реформування освіти в сучасній українській державі.
84. Ідеї розвиваючого навчання у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського.
85. Гуманізм виховання у творчості В.О.Сухомлинського.
86. Як виховати справжню людину (досвід В.О.Сухомлинського).
87. Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського в сучасній освітньо-виховній теорії і практиці.
88. В.О.Сухомлинський про творчу особистість учителя.
89. «Школа радості» В.О.Сухомлинського.
90. В.О.Сухомлинський про родинне виховання.
91. В.О.Сухомлинський про національне виховання.
92. В.О.Сухомлинський про конфліктні ситуації між педагогами та учнями.
93. В.О.Сухомлинський про колектив і особистість.
94. Літературно-педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського.
95. Погляди В.О.Сухомлинського на самовиховання.
96. В.О.Сухомлинський про педагогічну культуру батьків
97. Виховання людини у творчості В.О.Сухомлинського.
98. В.О.Сухомлинський про духовну красу людини.
99. В.О.Сухомлинський про екологічне виховання учнів.
100. Педагогіка В.О.Сухомлинського – педагогіка XXI століття.
101. Основні вимоги гуманістичної педагогіки В.О.Сухомлинського.
102. Особистість вчителя в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського.
103. Педагогіка творчості і новаторства В.О.Сухомлинського.
104. Взаємодія школи і сім'ї в контексті педагогічних ідей В.О.Сухомлинського

Тематика курсових робіт з курсу «Педагогіка»

1. Порівняльний аналіз мети, змісту принципів та засобів виховання української людності на різних етапах розвитку української народної педагогіки.
2. Ідеї народної педагогіки та християнські погляди на виховання в пам'ятках часів Київської Русі.
3. Проблема мети виховання в історії вітчизняної педагогіки (Г.С.Сковорода, М.О.Максимович, Т.Г.Шевченко, К.Д.Ушинський, М.П.Драгоманов, Г.Г.Ващенко, А.С.Макаренко, В.О.Сухомлинський.)
4. Становлення та діяльність братських шкіл на Україні у XVI-XVII столітті.
5. Києво-Могилянська академія та її роль в історії шкільництва України.
6. Освітня політика козацької держави. Козацька педагогіка.
7. Суть категорії „мета виховання” в педагогічних концепціях Я.А.Коменського, Дж.Локка, Ж.-Ж.Руссо.
8. Розвиток категорії „природовідповідність виховання та навчання” в педагогіці XVII-XVIII ст. (Я.А.Коменського, Дж.Локка, Ж.-Ж.Руссо, Г.С.Сковорода).
9. Проблема фізичних покарань у вітчизняній та зарубіжній педагогічній думці XVII- XIX ст.
10. Питання морального виховання дітей у вітчизняній та зарубіжній педагогічній думці XVII- XVIIIст.
11. Розвиток принципу наочності в історії вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки XVII- XIX ст.
12. Проблема призначення учителя та становлення педагогічної майстерності в історії вітчизняної та зарубіжної педагогічної думки XVII- XIX ст.
13. Ідеї розвиваючого навчання у творах зарубіжних педагогів (Й.Песталоцці, А.Дістервег).
14. Проблеми трудового виховання у вітчизняній та зарубіжній педагогічній думці XVII- XVIIIст. (Г.С.Сковорода, Дж.Беллерс, Ж.-Ж.Руссо).

15. Питання трудового навчання і виховання у вітчизняній та зарубіжній педагогіці XIX століття (К.Д.Ушинський, О.В.Духнович, Л.М.Толстой, Й.Г.Песталоцці, Р.Оуен).
16. вітчизняні педагоги другої половини XIX ст. Про стан та шляхи розвитку народної школи на Україні (Т.Г.Шевченко, М.І.Пирогов, М.П.Драгоманов, Х.Д.Алчевська, Б.Д.Грінченко).
17. Проблема формування пізнавального інтересу у педагогічній спадщині А.Дістервега, К.д.Ушинського, В.О.Сухомлинського (порівняльний аналіз).
18. Питання формальної і матеріальної освіти у педагогічних концепціях вітчизняних та зарубіжних педагогів XIX ст. (Й.Песталоцці, А.Дістервег, М.І.Пирогов, К.Д.Ушинський).
19. Проблема поєднання навчання з продуктивною працею у педагогічній спадщині минулого та у поглядах педагогів XX століття (Г.Сковорода, Р.Оуен, А.С.Макаренко, О.В.Захаренко).
20. Народнопедагогічні основи творчої спадщини К.д.Ушинського та В.О.Сухомлинського.
21. Проблема змісту та організаційних форм навчання в радянській школі у 20-роках XX століття.
22. Ідеї „вільного виховання” та „вільної освіти” у вітчизняній (або зарубіжній) педагогічній думці.
23. Ідеї гуманістичного виховання в історії вітчизняної (або зарубіжної) педагогічної думки.
24. Проблеми сімейного виховання в історії вітчизняної (або зарубіжної) педагогічної думки.
25. Проблеми розвитку української національної школи у творах Б.Д.Грінченка, С.Ф.Русової, М.С.Грушевського.
26. Поняття колективного виховання у педагогічних концепціях С.Т.Шацького, А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського.
27. Сутність педагогічного гуманізму А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського.
28. Проблеми розвиваючого навчання в радянській педагогіці.
29. Проблеми формування педагогічної майстерності у творчій спадщині А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського.

30. Сутність та основні представники педагогіки співробітництва.
31. Основні течії зарубіжної реформаторської педагогіки кінця XIX – 30-х років XX століття.
32. Ідейні представники та сутність Вальдорфської педагогіки.
33. Нові форми та методи навчання в діяльності експериментальних навчальних закладів Європи та США у кінці XIX – на поч. XX століття.
34. Основні напрямки реформування освітніх систем промислово розвинених країн в сучасних умовах.
35. Шляхи демократизації та реформування освіти в сучасній українській державі.
36. Ідеї розвиваючого навчання у педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського.
37. Гуманізм виховання у творчості В.О.Сухомлинського.
38. Як виховати справжню людину (досвід В.О.Сухомлинського).
39. Педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського в сучасній освітньо-виховній теорії і практиці.
40. В.О.Сухомлинський про творчу особистість учителя.
41. «Школа радості» В.О.Сухомлинського.
42. В.О.Сухомлинський про родинне виховання.
43. В.О.Сухомлинський про національне виховання.
44. В.О.Сухомлинський про конфліктні ситуації між педагогами та учнями.
45. В.О.Сухомлинський про колектив і особистість.
46. Літературно-педагогічна спадщина В.О.Сухомлинського.
47. Погляди В.О.Сухомлинського на самовиховання.
48. В.О.Сухомлинський про педагогічну культуру батьків
49. Виховання людини у творчості В.О.Сухомлинського.
50. В.О.Сухомлинський про духовну красу людини.
51. В.О.Сухомлинський про екологічне виховання учнів.
52. Педагогіка В.О.Сухомлинського – педагогіка XXI століття.
53. Основні вимоги гуманістичної педагогіки В.О.Сухомлинського.
54. Особистість вчителя в педагогічній спадщині В.О.Сухомлинського.
55. Педагогіка творчості і новаторства В.О.Сухомлинського.
56. Взаємодія школи і сім'ї в контексті педагогічних ідей В.О.Сухомлинського

РОЗДІЛ 3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

3.1.ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Загальні основи педагогіки

1.Розвиток – це

- А) накопичення кількісних змін в організмі людини
- Б) цілеспрямований процес формування у людини певних якостей
- В) кількісні та якісні зміни в організмі, які відбуваються під впливом різних факторів

2. Якому вченому належить обґрунтування двох зон розвитку людини – ЗАР та ЗБР

- А) Д.Б. Ельконіну
- Б) В.В. Давидову
- В) Л.С. Виготському

3. Всебічний розвиток особистості передбачає

- А) 5 напрямків виховання
- Б) 4 напрямки виховання
- В) 6 напрямків виховання

4. Основні категорії педагогіки

- А) навчання і освіта
- Б) навчання і виховання
- В) навчання, освіта, виховання

5. На розвиток особистості впливають такі основні фактори

- А) спадковість, спілкування, навчання
- Б) діяльність, середовище, виховання
- В) спадковість, середовище, виховання

6. Від народження дитина отримує

- А) характер, потреби, інтереси
- Б) задатки для розвитку певних здібностей
- В) нічого не отримує

7. Навички – це

- А) здатність людини виконувати які-небудь дії на основі раніше надбаного досвіду
- Б) способи виконання практичних дій
- В) способи виконання різноманітних дій, доведені до автоматизму

8. Від чого залежить визначення глобальної мети виховання

- А) від рівня розвитку суспільства і його потреб
- Б) від влади держави
- В) від компетентності педагогів

9. Що передається дітям від батьків з генетичним кодом

- А) моральні якості
- Б) задатки
- В) здібності

10. Задатки – це

- А) готові психічні властивості, які незалежно від зовнішніх факторів проявляються на певному етапі життя
- Б) знання, уміння, навички
- В) отримані від народження природні потенції розвитку певних психічних властивостей

11. Навчання ефективно впливає на процес розвитку тоді, коли

- А) орієнтується на вже розвинуті здібності
- Б) знаходиться поза межами можливостей дитини
- В) знаходиться в зоні найближчого розвитку здібностей дитини

12. Рушійними силами процесу розвитку особистості є

- А) природні задатки дитини
- Б) вимоги дорослих
- В) протиріччя між потребами особистості та можливостями для їх досягнення

13. Індивідуальні властивості особистості формуються під впливом

- А) тільки спадковості
- Б) оточуючого середовища і виховання
- В) природних задатків, суспільних обставин і діяльності самої дитини

14. Найбільш важливим для формування особистості є

- А) природне середовище
- Б) соціальне середовище
- В) предметне середовище

15. Ряд внутрішньо пов'язаних, послідовних і прогресивних змін, що характеризують рух людини від нижчих до вищих рівнів її життєдіяльності

- А) виховання
- Б) розвиток
- В) навчання

16. Про який фактор, що впливає на розвиток особистості іде мова "Яке коріння - таке й насіння"

- А) спадковість
- Б) середовище
- В) виховання

17. Про який фактор, що впливає на розвиток особистості іде мова "Із ким поведешся, того й наберешся"

- А) спадковість
- Б) середовище
- В) виховання

18. Про який фактор, що впливає на розвиток особистості іде мова "Що виховаєш, те й матимеш"

- А) спадковість
- Б) середовище
- В) виховання

Дидактика

1. Застосування на уроках наочності – це сутність

- А) педагогічної закономірності
- Б) дидактичного принципу
- В) об'єктивно існуючого закону

2. Основними функціями процесу навчання є

- А) організаційна, мотиваційна, управлінська
- Б) навчальна, розвиваюча, вихована
- В) корекційна, стимулююча, дидактична

3. В яких матеріалах знаходить своє відображення зміст освіти

- А) накази, рішення педагогічної ради школи, методичні матеріали
- Б) навчальні програми, навчальні плани, підручники
- В) накази, навчальні програми, навчальні плани

4. До якого принципу навчання віднести правило: від легкого до важкого, від відомого до невідомого, від простого до складного

- А) наочності
- Б) науковості
- В) доступності

5. Знання – це

- А) сукупність вмінь і навичок, якими необхідно оволодіти учневі
- Б) цілісна система наукових понять про закони розвитку природи, суспільства і мислення
- В) теоретичний матеріал, яким необхідно оволодіти учневі

6. Засновником дидактики є

- А) Я.А. Коменський
- Б) К.Д. Ушинський
- В) О.В. Духнович

7. Закономірність – це

- А) закон у дії
- Б) взаємозв'язок різних процесів
- В) застосування вчителем системи методів, прийомів, засобів}

8. Усні екзамени, заліки, тести – до якої групи методів навчання вони відносяться

- А) до методів організації і здійснення діяльності
- Б) до методів стимулювання і заохочення
- В) до методів контролю і самоконтролю

9. Вкажіть методи навчання за логікою передачі та сприйняття інформації

- А) індуктивні
- Б) продуктивні
- В) репродуктивні

10. Дидактика – це

- А) теорія виховання
- Б) теорія розвитку і формування особистості
- В) теорія освіти і навчання

11. Засвоєння учнями науково обґрунтованих знань – це сутність

- А) дидактичного принципу

- Б) педагогічної закономірності
- В) об'єктивно існуючого закону

12. В основі словесних, наочних та практичних методів навчання лежить

- А) структура діяльності
- Б) джерела отримання знань
- В) характер пізнавальної діяльності

13. Основна форма організації навчання

- А) семінар
- Б) урок
- В) екскурсія

14. Зміст освіти – це

- А) система знань, умінь і навичок
- Б) сукупність методів і прийомів
- В) сукупність форм навчання

15. Ігри, дискусії – до якої групи методів вони відносяться

- А) до методів організації і здійснення діяльності
- Б) до методів стимулювання й мотивації діяльності
- В) до методів контролю і самоконтролю

16. Яка схема відображає шлях пізнання наукової істини

- А) теорія – практика
- Б) живе спостереження – абстрактне мислення – практика
- В) абстрактне мислення – живе спостереження – практика

17. Метод навчання – це

- А) спосіб реалізації навчального процесу
- Б) прийоми та способи роботи вчителя, за допомогою яких учні засвоюють програмний матеріал

В) упорядкована взаємопов'язана діяльність вчителя і учнів, спрямована на досягнення мети навчання

18. До якої групи включені практичні методи навчання

А) демонстрування, самостійні спостереження

Б) вправи, лабораторні, дослідні роботи

В) складання таблиць, робота з контурними картами, бесіда

19. До якої групи входять словесні методи навчання

А) робота з контурними картами, демонстрування, ілюстрація

Б) розповідь, пояснення, лекція, бесіда, дискусія, диспут

В) робота з книгою, лабораторні роботи, ілюстрування

20. Сукупність систематизованих наукових знань про основні закономірності розвитку природи, суспільства та людського мислення; система вмінь і навичок, поглядів і переконань, що сприяють загальному розвитку та професійній підготовці учнів – це

А) зміст освіти

Б) загальна освіта

В) професійна освіта

21. Методи контролю знань учнів

А) попередній, поточний, періодичний

Б) тематичний, підсумковий

В) усний, письмовий, лабораторний

22. Чим обумовлена необхідність домашніх завдань

А) привчання учнів до регулярного і відповідального виконання самостійної роботи

Б) нагромаджують оцінки за самостійну роботу учнів

В) домашні завдання дозволяють заповнити вільний час учня

23. За 12-ти бальною системою оцінювання знань скільки є рівнів оцінювання

А) 4

Б) 5

В) 6

24. Цілеспрямована двостороння діяльність вчителя і учнів по досягненню навчальної мети – це

А) метод

Б) форма

В) процес навчання

25. Учень уміє застосовувати глибокі і міцні знання в нестандартних ситуаціях – це який рівень оцінювання

А) початковий

Б) достатній

В) високий

26. Цілеспрямований процес взаємодії вчителя і учнів, у ході якого відбувається засвоєння знань, умінь і навичок

А) виховання

Б) освіта

В) навчання

27. Процес цілеспрямованого формування особистості

А) виховання

Б) освіта

В) навчання

28. Процес і результат засвоєння людиною знань, умінь і навичок та пов'язаних з ними практичних і пізнавальних способів діяльності

А) виховання

Б) освіта

В) навчання

29. Індуктивний і дедуктивний методи об'єднанні за такою ознакою

А) за джерелом інформації

Б) за логікою передачі

В) а засобами стимулювання пізнавальної діяльності

46. Сукупність знань, умінь і навичок, оволодіння якими дає змогу працювати спеціалістом вищої, середньої кваліфікації, або кваліфікованим робітником

А) загальна освіта

Б) професійна освіта

В) політехнічна освіта

47. Сукупність знань про головні галузі і наукові принципи виробництва, формування загальнотехнічних практичних навичок, необхідних для участі у продуктивній праці

А) загальна освіта

Б) професійна освіта

В) політехнічна освіта

48. До якого принципу відноситься дане правило. Впроваджуйте у навчання найновіші досягнення, розкривайте логіку предмету, систематично інформуйте учнів про нові відкриття у галузі

А) наочності

Б) доступності

В) науковості

49. Назвати розділи загальної педагогіки

А) дошкільна педагогіка та педагогіка загальноосвітньої школи

Б) дошкільна педагогіка, педагогіка загальноосвітньої школи та педагогіка вищої школи

В) загальні основи педагогіки, теорія навчання, теорія виховання, школознавство

50. Метод педагогічного дослідження – це

- А) шлях, спосіб пізнання педагогічної діяльності
- Б) усвідомлене уявлення кінцевого результату певної діяльності
- В) виявлення закономірностей і законів педагогічного дослідження}

Теорія виховання

1. Методи виховання – це

- А) інструмент доторкання до особистості вихованця
- Б) способи взаємопов'язаної діяльності, спрямовані на розв'язання виховних завдань
- В) сукупність специфічних способів і прийомів виховної роботи, спрямованих на формування особистості

2. Засоби виховання – це

- А) конкретні заходи, форми, види діяльності, що використовуються в процесі реалізації того чи іншого методу
- Б) способи впливу на виховання
- В) способи прояву вимог до вихованця з боку вчителя

3. Які методи складають групу методів формування свідомості особистості

- А) прикладу
- Б) змагання
- В) громадська думка колективу

4. Які прийоми називають створюючими

- А) ті, що допомагають виправити поведінку, викликати негативні почуття у вихованця;
- Б) непомітні для вихованців, які не викликають яскраво виражених позитивних або негативних відчуттів

В) ті, що сприяють покращенню поведінки на основі позитивних почуттів

5. Які з перерахованих далі прийомів можна назвати прийомами з прихованим впливом

А) наказ

Б) паралельна педагогічна дія

В) заохочення

6. Класний керівник – це

А) керівник класного колективу

Б) вчитель, що здійснює навчально-виховну роботу у ввіреному йому класі

В) посередник між класом і адміністрацією

7. Координаційна функція класного керівника полягає в

А) безпосередньому керівництві класом

Б) зв'язку з керівництвом школи, веденні шкільної документації

В) безпосередньому керівництві класом, зв'язку з керівництвом школи, вчителями, батьками

8. Професіограма вчителя – це

А) набір якостей необхідних вчителю

Б) система вимог,що ставить професія вчителя до людини

В) якості, за браком яких людина не може бути вчителем

9. Методичне об'єднання класних керівників

А) одна із організаційних форм колективної методичної роботи в системі підвищення кваліфікації вчителів

Б) об'єднання класних керівників для розробки єдиних методичних рекомендацій здійснення навчально-виховної роботи в класі

В) форма роботи, під час якої класні керівники діляться досвідом роботи у ввіреному класі

10. Метод довготривалого планомірного цілеспрямованого опису психічних особливостей, що проявляються в діяльності і поведінці школярів, на основі їх безпосереднього сприймання в навчально-виховному процесі та обов'язковою систематизацією отриманих даних формуванням висновків - це

- А) експеримент
- Б) анкетування
- В) спостереження

11. Метод отримання психолого-педагогічної письмової інформації за допомогою складання у відповідності з певними правилами систем питань, кожний з яких логічно пов'язаний з метою дослідження - це

- А) аналіз продуктів діяльності
- Б) експеримент
- В) анкетування

12. Цілісність виховного впливу забезпечується дотриманням при плануванні

- А) принципу народності
- Б) виховання особистості в колективі
- В) принципу комплексності

13. Причиною низької результативності плану виховної роботи може бути

- А) перенасиченість плану
- Б) цілеспрямованість плану
- В) дублювання виховних дій, заходів

14. Планування виховної роботи

- А) не впливає на результативність процесу виховання, оскільки неможливо передбачити, які заходи необхідно буде проводити
- Б) систематизує, цілеспрямовує роботу класного керівника, дає змогу прогнозувати конкретні результати
- В) необхідне лише при проведенні окремих виховних заходів у вигляді їх сценаріїв

15. Дисципліна в дитячому колективі базується на

- А) розпорядженнях класного керівника
- Б) самоуправлінні та самоорганізації
- В) виконанні правил поведінки, передбачених статутом школи

16. Розвиток дитячого колективу відбувається

- А) під впливом вимог класного керівника
- Б) у процесі колективної діяльності, спрямованої на досягнення соціально цінних і особистісно значущих цілей
- В) під впливом вимог активу

17. А.С.Макаренко визначив етапи розвитку колективу

- А) залежно від кількості членів групи
- Б) відповідно до характеру постановки та сприйняття вимог
- В) залежно від мети виховання

18. Класний керівник при прийнятті важливих рішень загально-колективного життя класу повинен

- А) сам приймати рішення
- Б) радитись з активом класу
- В) вирішувати проблеми разом, на загальних зборах

19. Колективною вважається діяльність тоді коли

- А) дії однієї людини обов'язково узгоджуються з діями інших і орієнтовані не на себе, а на досягнення загальної, але особисто значущої мети
- Б) учні працюють разом, у них одна мета, однакові для кожного незалежні від діяльності інших, умови їх досягнення
- В) відбувається диференціація інтересів і дій кожного члена групи

20. При застосуванні методу "паралельної дії" вихователь повинен використовувати

- А) негативне ставлення колективу до індивіда, що провинився
- Б) бажання дітей допомогти члену свого колективу, який очікує від них допомоги

В) свій авторитет, тиск на колектив

21. Школознавство – це

А) науково обґрунтоване керівництво закладами освіти

Б) галузь педагогічної науки, що має своєю метою дослідження змісту і методів управління шкільною справою, розкриття особливостей системи керівництва школою, організації її роботи

В) діяльність, спрямована на розробку рішень, організацію контролю, регулювання об'єкта управління згідно з метою, аналіз і підведення підсумків на основі достовірної інформації про роботу школи

22. Суть сімейного виховання полягає в

А) організації структури сім'ї та життя дитини

Б) авторитеті дорослих членів родини

В) організації фізичного, морального, трудового, естетичного, інтелектуального виховання дітей

23. Метою виховання в сучасній загальноосвітній школі є

А) підготовка до життя

Б) розвиток задатків і здібностей учня

В) всебічно і гармонійно розвинена особистість – громадянин своєї країни

24. Метод виховання, який дає конкретні зразки для наслідування і активно впливає на свідомість і поведінку учня

А) роз'яснення

Б) бесіда

В) приклад

25. Які методи належать до групи стимулювання діяльності та поведінки

А) привчання, приклад, вправи

Б) громадська думка, створення виховних ситуацій, вимога, привчання, доручення, вправляння;

В) змагання, заохочення, прокарання

26. Основні функції колективу

А) навчальна, виховна, розважальна

Б) організаторська, виховна, стимулююча

В) контролююча, навчальна, стимулююча

27. До методів формування свідомості особистості належать

А) педагогічна вимога, громадська думка, вправи

Б) приклад, бесіда, лекція, диспут

В) заохочення, покарання

28. Закономірності виховання – це

А) керівні положення, які визначають вимоги до змісту і методів виховного впливу

Б) стійкі, повторювані, об'єктивно існуючі зв'язки у вихованні

В) систематичність і послідовність виховання

29. Який з видів профорієнтаційної роботи передбачає ознайомлення учнів з різними професіями та потребами у фахівцях певного профілю в країні

А) профінформація

Б) профдіагностика

В) профадаптація

30. Яка це стадія розвитку колективу за теорією колективу А.С. Макаренка: „Вимоги до учнів ставить актив

А) перша

Б) друга

В) третя

31. Формування наукового світогляду, розвиток інтелекту, оволодіння мисленевими операціями – це завдання якого напрямку виховання

А) морального

- Б) трудового
- В) розумового

32. Який метод відносяться до групи методів стимулювання

- А) бесіда
- Б) гра
- В) доручення

33. Який з видів профорієнтаційної роботи передбачає забезпечення умов для пристосування особистості до умов праці

- А) профінформація
- Б) профдіагностика
- В) профадаптація

34. До якої групи методів належить метод «приклад»?

- А) формування свідомості
- Б) організації діяльності
- В) самовиховання

35. Серед ознак виберіть ті, які відповідають 3 стадії розвитку колективу

- А) вимоги пред'являє колектив до особистості
- Б) вимоги пред'являє вихователь
- В) вимоги пред'являє актив

36. Всебічний розвиток особистості передбачає

- А) 5 напрямів виховання
- Б) 4 напрями виховання
- В) 6 напрямів виховання

37. Який з видів профорієнтаційної роботи передбачає вивчення усіх аспектів підготовки школярів до тієї чи іншої професії

- А) профінформація

Б) профдіагностика

В) профадаптація

38. Вкажіть групу, в якій названо основні складові частини виховання

А) розумове виховання, інтелектуальний розвиток, політехнічна освіта, духовна зрілість, загальна ерудиція

Б) моральне виховання, духовна досконалість, енциклопедичність знань, трудова зрілість, політехнічний кругозір

В) розумове виховання, фізичне виховання, моральне виховання, естетичне виховання, трудове виховання

39. Формування здорового способу життя – це завдання якого напрямку виховання

А) морального

Б) трудового

В) фізичного

40. Підготовка до усвідомленого вибору майбутньої професії – це завдання якого напрямку виховання

А) морального

Б) трудового

В) фізичного

41. Формування стійких життєвих переконань – це завдання якого напрямку виховання

А) морального

Б) трудового

В) фізичного

42. Формування індивідуального смаку – це завдання якого напрямку виховання

А) естетичного

Б) трудового

В) фізичного

43. До колективних форм взаємодії школи і сім'ї

А) робота з батьківським комітетом

Б) консультації

В) батьківські збори

44. Дайте визначення поняття “темперамент

А) психологічні риси, що відрізняють одну людину від іншої

Б) індивідуальна типологічна характеристика людини, яка виражається в силі, напруженості, швидкості та врівноваженості перебігу її психічних процесів

В) природні особливості окремої людини

Історія педагогіки

1. Де і коли з'явилася формула виховання – “калокагатія” (фізична і морально досконала особистість

А) у Візантії

Б) у Давній Спарті VII – VI ст. до н.е

В) у Афінах VI – V ст. до н.е

2. Основою пізнання і навчання Я.А.Коменського є

А) розум

Б) чуттєвий досвід

В) практична діяльність

3. Взаємодію між віковою періодизацією і системою шкільництва вперше обґрунтував

А) Я.Коменський

Б) Ж.-Ж. Руссо

В) Д.Локк

4. Ком у належить теорія «табули раси» - чистої дошки

А) Я.Коменський

Б) Ж.-Ж. Руссо

В) Д.Локк

5. Першою у світі дитячою енциклопедією можна вважати

А) Дитячий світ

Б) Видимий світ у малюнках

В) Материнська школа

6. Який з напрямів виховання за часів античності не було включено до всебічного і гармонійного розвитку особистості

А) естетичне

Б) трудове

В) моральне

7. Поняття «золоте правило дидактики» Я.А.Коменського - це принцип

А) систематичності

Б) доступності

В) наочності

8. Генералізуючим у вихованні, за К.Д.Ушинським, є принцип

А) гуманізму

Б) народності

В) системності

9. Ідею «вільного виховання» вперше обґрунтував

А) Я.Коменський

Б) Ж.-Ж. Руссо

В) Д.Локк

10. Школа «книжного вчення» Київської Русі мала статус

А) елементарної школи

- Б) школи підвищеного типу
- В) середньої школи

11. Двірцеву школу «книжного вчення» створив

- А) князь Володимир Великий
- Б) князь Ярослав Мудрий
- В) Володимир Мономах

12. Перше в Європі жіноче училище було засновано

- А) княгинею Ольгою
- Б) княгинею Ганною Всеволодівною
- В) князем Ярославом Мудрим

13. Зміст навчання у школах «книжного вчення» включав

- А) вивчення елементарної грамоти
- Б) вивчення семи вільних мистецтв
- В) вивчення богослов'я

14. Перший в історії вітчизняної педагогічної думки кодекс вимог до моральних якостей і поведінки особистості поданий у

- А) Повісті временних літ
- Б) Повчанні дітям
- В) Слові про закон і благодать

15. Вкажіть дату виникнення в Київській Русі першої школи

- А) 980 р
- Б) 988 р
- В) 986 р

16. Абак – це

- А) дошка для письма
- Б) інструмент, яким писали

В) рахівниця

17. Кому належить «Слово про закон і благодать»

А) Володимир Мономах

Б) Іоанн

В) Іларіон

18. Форма домашнього виховання дітей феодальної знаті

А) школи грамоти

Б) кормильство

В) гувернерство

19. Рівні освіти в Україні в епоху Відродження

А) елементарна та підвищена освіта

Б) елементарна та середня освіта

В) елементарна, середня, вища

20. Які основні риси характерні для організації навчально-виховного процесу в братських школах

А) демократизм, доступність, елементи класно-урочної системи

Б) авторитаризм, індивідуально-групове навчання, статут школи

В) високий статус чергових, бригадно-лабораторна форма навчання, угода з батьками

21. Що вивчали у двох старших класах Києво-Могилянської академії

А) філософію і богослов'я

Б) спів, катехізис

В) мови, арифметику

22. Першим ректором Острозької академії був

А) Герасим Смотрицький

Б) Костянтин Острозький

В) Кирило Лукаріс

23. Києво-Могилянська академія мала таку систему організації

А) поділялася на факультети

Б) мала поділ на молодших і старших студентів

В) мала вісім класів

24. В яких школах називали найздібнішого учня аудитором

А) Києво-Могилянська колегія

Б) школа лірників та кобзарів

В) полкова

25. Адміністративна структура Києво-Могилянської академії

А) ректор, префект, суперінтендант

Б) ректор

В) ректор, суперінтендант, учителі

26. Характер козацько-лицарського виховання

А) військово-фізичне

Б) морально-естетичне

В) трудове та політехнічне

27. Яка братська школа була першою створена в Україні:

А) Острозька

Б) Київська

В) Львівська

28. В яких школах України вперше запроваджена класно-урочна система навчання

А) полкових

Б) січових

В) братських

29. Кому з педагогів належить ідея колективних читань для народу

- А) І.Франко
- Б) Л.Українка
- В) Т.Шевченко

30. Хто вважав метою виховання – всебічно розвинуту особистість, для якої властиві готовність як до розумової так і до фізичної праці?

- А) І.Франко
- Б) Л.Українка
- В) Т.Шевченко

31. Ким був складений підручник «Історія східних слов'ян»

- А) І.Франко
- Б) Л.Українка
- В) Т.Шевченко

32. Кому з видатних педагогів належить створення української граматики

- А) П.Куліш
- Б) М.Драгоманов
- В) М.Костомаров

33. Хто склав програму Кирило-Мефодіївського товариства

- А) П.Куліш
- Б) М.Драгоманов
- В) М.Костомаров

34. Хто запропонував концепцію національної освіти

- А) П.Куліш
- Б) М.Драгоманов
- В) М.Костомаров

35. Згідно реформи Катерини II 1786 року були відкриті

- А) народні училища
- Б) окружні школи
- В) церковнопарафіяльні школи

36. Кому належить ідея створення підручника з народної педагогіки

- А) М.Пирогов
- Б) Т.Шевченко
- В) О.Духнович

37. Хто написав «Буквар Южноруський»

- А) М.Пирогов
- Б) Т.Шевченко
- В) О.Духнович

38. Про який принцип так говорив К.Д.Ушинський “Дитина мислить формами, фарбами, звуками

- А) народності
- Б) наочності
- В) науковості

39. Стан початкової освіти якої країни вивчав К.Д.Ушинський

- А) Франції
- Б) Німеччини
- В) Швейцарії

40. Яку освіту намагався реформувати К.Д.Ушинський

- А) жіночу освіту
- Б) чоловічу освіту
- В) освіту дітей

41. З якою наукою намагався у своїх працях К.Д.Ушинський поєднати педагогіку

- А) філософією
- Б) діалектикою
- В) психологією

42. Головною ознакою етносу за К.Д.Ушинським є

- А) історія
- Б) традиції
- В) мова

43. Що на думку К.Д.Ушинського є визначальним у підготовці майбутнього вчителя

- А) теоретична підготовка
- Б) педагогічна практика
- В) педагогічна техніка

44. На думку К.Д.Ушинського справжній вчитель повинен

- А) любити педагогічну професію
- Б) знати досконало свій предмет
- В) бути вихованим і мати творчі здібності

45. Що вважає К.Д.Ушинський під гармонійним розвитком особистості

- А) моральну досконалість
- Б) розумову і моральну досконалість
- В) фізичну розвиненість, розумову зрілість, моральну досконалість

46. «Авторитет придушення» і «авторитет любові» А.С.Макаренка

- А) критикує
- Б) схвалює
- В) «Авторитет придушення» критикує, а «авторитет любові» схвалює

47. Якому напрямку виховання А.С.Макаренка надавав особливе значення

- А) фізичному
- Б) моральному

В) трудовому

48. Яку книгу А.С.Макаренка вважають своєрідною енциклопедією сімейного виховання

А) Батьківська педагогіка

Б) Материнська школа

В) Книга для батьків

49. Основоположником якої теорії є А.С.Макаренко

А) теорії виховання особистості

Б) теорії виховання в колективі

В) теорії виховання в сім'ї

50. У 1922 році, який заклад освіти стає вищим

А) училище

Б) технікум

В) університет

51. Яку систему навчання було введено у школі у 20-ті роки XX ст

А) класно-урочну

Б) бригадно-лабораторну

В) індивідуально-проектну

52. Педологія – це наука, що вивчає

А) анатомію і педагогіку дитини

Б) психологію і філософію дитини

В) анатомію і психологію дитини

53. Скільки етапів розвитку колективу виділив А.С.Макаренко

А) 2

Б) 3

В) 4

54. Який принцип було введено А.С.Макаренко

- А) принцип активної дії
- Б) принцип паралельної дії
- В) принцип вертикальної дії

55. В «Педагогічній поемі» А.С Макаренко розкрив життя і діяльність

- А) трудової колонії ім. Горького
- Б) трудової комуни імені Держинського
- В) Крюківського двокласного залізничного училища

56. Новаторство О.В.Сухомлинського полягає у

- А) визначенні виховного впливу казки на особистість
- Б) визначенні основних методів навчання
- В) створенні класно-урочної системи

3.2. КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ

Загальні основи педагогіки. Дидактика.

I варіант

I рівень (ознайомчо-орієнтовний)

1. Розвиток – це:
 - а) накопичення кількісних змін в організмі людини;
 - б) цілеспрямований процес формування у людини певних якостей;
 - в) кількісні та якісні зміни в організмі, які відбуваються під впливом різних факторів;
2. Якому вченому належить обґрунтування двох зон розвитку людини – ЗАР та ЗБР:
 - а) Д.Б. Ельконіну;
 - б) В.В. Давидову;
 - в) Л.С. Виготському.
3. Всебічний розвиток особистості передбачає:
 - а) 5 напрямків виховання (назвіть їх);
 - б) 4 напрямки виховання (назвіть їх);
 - в) 6 напрямків виховання (назвіть їх).
4. Застосування на уроках наочності – це сутність:
 - а) педагогічної закономірності
 - б) дидактичного принципу;
 - в) об'єктивно існуючого закону.
5. Основними функціями процесу навчання є:
 - а) організаційна, мотиваційна, управлінська;
 - б) навчальна, розвиваюча, вихована;
 - в) корекційна, стимулююча, дидактична.
6. В яких матеріалах знаходить своє відображення зміст освіти?
 - а) накази, рішення педагогічної ради школи, методичні матеріали Міністерства освіти і науки;
 - б) навчальні програми, навчальні плани, підручники;
 - в) накази, навчальні програми, навчальні плани;
7. До якого принципу навчання віднести правило: від легкого до важкого, від відомого до невідомого, від простого до складного?
 - а) наочності;
 - б) науковості;
 - в) доступності;
 - г) систематичності і послідовності.
8. Знання – це...
 - а) сукупність вмінь і навичок, якими необхідно оволодіти учневі;
 - б) цілісна система наукових понять про закони розвитку природи, суспільства і мислення;
 - в) теоретичний матеріал, яким необхідно оволодіти учневі.

II рівень (понятійно-аналітичний)

1. Дайте визначення поняттю „педагогіка” і обґрунтуйте його.
2. Яка роль діяльності і спілкування у розвитку та формуванні особистості?
3. Сформулюйте основні правила принципу науковості.

Загальні основи педагогіки. Дидактика.

II варіант

I рівень (ознайомчо-орієнтовний)

1. Основні категорії педагогіки:
 - а) навчання і освіта;
 - б) навчання і виховання;
 - в) навчання, освіта, виховання.
2. Засновником дидактики є:
 - а) Я.А. Коменський;
 - б) К.Д. Ушинський;
 - в) О.В. Духнович
3. Закономірність – це:
 - а) закон у дії;
 - б) взаємозв'язок різних процесів;
 - в) застосування вчителем системи методів, прийомів, засобів.
4. Усні екзамени, заліки, тести – до якої групи методів навчання вони відносяться?
 - а) до методів організації і здійснення діяльності;
 - б) до методів стимулювання і заохочення;
 - в) до методів контролю і самоконтролю.
5. Вкажіть методи навчання за логікою передачі та сприйняття інформації:
 - а) індуктивні
 - б) продуктивні;
 - в) репродуктивні.
6. На розвиток особистості впливають такі основні фактори:
 - а) спадковість, спілкування, навчання;
 - б) діяльність, середовище, виховання;
 - в) спадковість, середовище, виховання.
7. До якої групи включені практичні методи навчання?
 - а) демонстрування, самостійні спостереження;
 - б) вправи, лабораторні і дослідні роботи;
 - в) складання таблиць, робота з контурними картами, бесіда;
8. Методи: бесіда, лекція, розповідь об'єднані за такою ознакою...
 - а) за джерелом передачі і сприймання навчальної інформації;
 - б) за стимулюванням пізнавальної діяльності;
 - в) за логікою передачі інформації і сприйняттям навчальної інформації;

II рівень (понятійно-аналітичний)

1. У чому сутність понять „розвиток” та „формування” особистості?
2. Дайте визначення поняттю „форми навчання”. Від чого залежить поява нових форм навчання?
3. Сформулюйте основні правила принципу систематичності і послідовності.

I рівень (ознайомчо-орієнтовний)

1. На розвиток особистості впливають такі основні фактори:
 - а) спадковість, спілкування, навчання;
 - б) діяльність, середовище, виховання;
 - в) спадковість, середовище, виховання.
2. Дидактика – це:
 - а) теорія виховання;
 - б) теорія розвитку і формування особистості;
 - в) теорія освіти і навчання.
3. Засвоєння учнями науково обґрунтованих знань – це сутність:
 - а) дидактичного принципу;
 - б) педагогічної закономірності;
 - в) об'єктивно існуючого закону.
4. В основі словесних, наочних та практичних методів навчання лежить:
 - а) структура діяльності;
 - б) джерела отримання знань;
 - в) характер пізнавальної діяльності.
5. Основна форма організації навчання:
 - а) семінар;
 - б) урок;
 - в) екскурсія.
6. Від народження дитина отримує...
 - а) характер, потреби, інтереси;
 - б) задатки для розвитку певних здібностей;
 - в) нічого не отримує.
7. Основними функціями процесу навчання є:
 - а) організаційна, мотиваційна, управлінська;
 - б) дидактична, розвиваюча, виховна;
 - в) корекційна, стимулююча, навчальна.
8. Навички – це...
 - а) здатність людини виконувати які-небудь дії на основі раніше надбаного досвіду;
 - б) способи виконання практичних дій;
 - в) способи виконання різноманітних дій, доведені до автоматизму.

II рівень (понятійно-аналітичний)

1. Суть поняття «зміст освіти», його класовий та історичний характер. Основні критерії вдосконалення змісту шкільної освіти.
2. Сутність контролю. Види і методи контролю. Педагогічні вимоги до перевірки знань, умінь і навичок.
3. Сформулюйте основні правила принципу наочності.

I рівень (ознайомчо-орієнтовний)

1. Від чого залежить визначення глобальної мети виховання:
 - а) від рівня розвитку суспільства і його потреб;
 - б) від влади держави;
 - в) від компетентності педагогів.
2. Що передається дітям від батьків з генетичним кодом:
 - а) моральні якості;
 - б) соціальний досвід;
 - в) задатки;
 - г) здібності.
3. Зміст освіти – це:
 - а) система знань, умінь і навичок;
 - б) сукупність методів і прийомів;
 - в) сукупність форм навчання.
4. Всебічний розвиток особистості передбачає:
 - а) 5 напрямків виховання (назвіть їх);
 - б) 4 напрямки виховання (назвіть їх);
 - в) 6 напрямків виховання (назвіть їх).
5. Ігри, дискусії – до якої групи методів вони відносяться?
 - а) до методів організації і здійснення діяльності;
 - б) до методів стимулювання й мотивації діяльності;
 - в) до методів контролю і самоконтролю.
6. До якого педагогічного поняття відносяться основні положення, якими треба керуватися, щоб навчання було найбільш ефективним?
 - а) форми навчання;
 - б) методи навчання;
 - в) принцип навчання;
7. Задатки – це ...
 - а) готові психічні властивості, які незалежно від зовнішніх факторів проявляються на певному етапі життя;
 - б) знання, уміння, навички;
 - в) отримані від народження природні потенції розвитку певних психічних властивостей.
8. Навчання ефективно впливає на процес розвитку тоді, коли ...
 - а) орієнтується на вже розвинуті здібності;
 - б) знаходиться поза межами можливостей дитини;
 - в) знаходиться в зоні найближчого розвитку здібностей дитини.

II рівень (понятійно-аналітичний)

1. Охарактеризуйте основні категорії дидактики.
2. Дайте визначення поняттю „метод навчання”. Розкрийте класифікацію методів за Ю. Бабанським
3. Сформулюйте основні правила принципу доступності.

I рівень (ознайомчо-орієнтовний)

1. Всебічний розвиток особистості передбачає

- А) 5 напрямів виховання
- Б) 4 напрями виховання
- В) 6 напрямів виховання

2. Метою виховання в сучасній загальноосвітній школі є

- А) підготовка до життя
- Б) розвиток задатків і здібностей учня
- В) всебічно і гармонійно розвинена особистість – громадянин своєї країни

3. Закономірності виховання – це

- А) керівні положення, які визначають вимоги до змісту і методів виховного впливу
- Б) стійкі, повторювані, об'єктивно існуючі зв'язки у вихованні
- В) систематичність і послідовність виховання

4. Які з перерахованих далі прийомів можна назвати прийомами з прихованим впливом

- А) наказ
- Б) паралельна педагогічна дія
- В) заохочення

5. При застосуванні методу "паралельної дії" вихователь повинен використовувати

- А) негативне ставлення колективу до індивіда, що провинився
- Б) бажання дітей допомогти члену свого колективу, який очікує від них допомоги
- В) свій авторитет, тиск на колектив

6. Підготовка до усвідомленого вибору майбутньої професії – це завдання якого напрямку виховання

- А) морального
- Б) трудового
- В) фізичного

7. Формування стійких життєвих переконань – це завдання якого напрямку виховання

- А) морального
- Б) трудового
- В) фізичного

8. Класний керівник – це

- А) керівник класного колективу
- Б) вчитель, що здійснює навчально-виховну роботу у ввіреному йому класі
- В) посередник між класом і адміністрацією

9. Координаційна функція класного керівника полягає в

- А) безпосередньому керівництві класом
- Б) зв'язку з керівництвом школи, веденні шкільної документації
- В) безпосередньому керівництві класом, зв'язку з керівництвом школи, вчителями, батьками

10. Професіограма вчителя – це

- А) набір якостей необхідних вчителю
- Б) система вимог, що ставить професія вчителя до людини
- В) якості, за браком яких людина не може бути вчителем

II рівень (понятійно-аналітичний)

- 1. Розкрийте мету, завдання, форми і методи виховання одного з напрямів всебічного і гармонійного розвитку особистості**

I рівень (ознайомчо-орієнтовний)

1. Засоби виховання – це

- А) конкретні заходи, форми, види діяльності, що використовуються в процесі реалізації того чи іншого методу
- Б) способи впливу на виховання
- В) способи прояву вимог до вихованця з боку вчителя

2. Який метод входить до групи методів формування свідомості особистості

- А) прикладу
- Б) змагання
- В) громадська думка колективу

3. Які прийоми називають створюючими

- А) ті, що допомагають виправити поведінку, викликати негативні почуття у вихованця;
- Б) непомітні для вихованців, які не викликають яскраво виражених позитивних або негативних відчуттів
- В) ті, що сприяють покращенню поведінки на основі позитивних почуттів

4. Формування наукового світогляду, розвиток інтелекту

- А) морального
- Б) трудового
- В) розумового

5. Формування здорового способу життя – це завдання якого напрямку виховання

- А) морального
- Б) трудового
- В) фізичного

6. Метод виховання, який дає конкретні зразки для наслідування

- А) роз'яснення
- Б) бесіда
- В) приклад

7. Які методи належать до групи стимулювання діяльності та поведінки

- А) привчання, приклад, вправи
- Б) громадська думка, створення виховних ситуацій, вимога, привчання, доручення, вправляння;
- В) змагання, заохочення, прокарання

8. Дисципліна в дитячому колективі базується на

- А) розпорядженнях класного керівника
- Б) самоуправлінні та самоорганізації
- В) виконанні правил поведінки, передбачених статутом школи

9. Розвиток дитячого колективу відбувається

- А) під впливом вимог класного керівника
- Б) у процесі колективної діяльності, спрямованої на досягнення соціально цінних і особистісно значущих цілей
- В) під впливом вимог активу

10. А.С.Макаренко визначив етапи розвитку колективу

- А) залежно від кількості членів групи
- Б) відповідно до характеру постановки та сприйняття вимог
- В) залежно від мети виховання

II рівень (понятійно-аналітичний)

- 1. Розкрийте мету, завдання, форми і методи виховання одного з напрямів всебічного і гармонійного розвитку особистості**

I рівень (ознайомчо-орієнтовний)

1. Формування індивідуального смаку – це завдання якого напрямку виховання

- А) естетичного
- Б) трудового
- В) фізичного

2. Вкажіть групу, в якій названо основні складові частини виховання

- А) розумове виховання, інтелектуальний розвиток, політехнічна освіта, духовна зрілість, загальна ерудиція
- Б) моральне виховання, духовна досконалість, енциклопедичність знань, трудова зрілість, політехнічний кругозір
- В) розумове виховання, фізичне виховання, моральне виховання, естетичне виховання, трудове виховання

3. Методи виховання – це

- А) інструмент доторкання до особистості вихованця
- Б) способи взаємопов'язаної діяльності, спрямовані на розв'язання виховних завдань
- В) сукупність специфічних способів і прийомів виховної роботи, спрямованих на формування особистості

4. До методів формування свідомості особистості належать

- А) педагогічна вимога, громадська думка, вправи
- Б) приклад, бесіда, лекція, диспут
- В) заохочення, покарання

5. Який метод відносяться до групи методів стимулювання

- А) бесіда
- Б) гра
- В) доручення

6. До якої групи методів належить метод «приклад»?

- А) формування свідомості
- Б) організації діяльності
- В) самовиховання

7. Основні функції колективу

- А) навчальна, виховна, розважальна
- Б) організаторська, виховна, стимулююча
- В) контролююча, навчальна, стимулююча

8. Яка це стадія розвитку колективу за теорією колективу А.С. Макаренка: „Вимоги до учнів ставить актив

- А) перша
- Б) друга
- В) третя

9. Серед ознак виберіть ті, які відповідають 3 стадії розвитку колективу

- А) вимоги пред'являє колектив до особистості
- Б) вимоги пред'являє вихователь
- В) вимоги пред'являє актив

10. Класний керівник – це

- А) керівник класного колективу
- Б) вчитель, що здійснює навчально-виховну роботу у ввіреному йому класі
- В) посередник між класом і адміністрацією

II рівень (понятійно-аналітичний)

1. Розкрийте мету, завдання, форми і методи виховання одного з напрямів всебічного і гармонійного розвитку особистості

КР З ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

1 варіант

I рівень (ознайомчо-орієнтовний)

1. Де і коли з'явилася формула виховання – “калокагатія” (фізична і морально досконала особистість)?

- а) у Візантії;
- б) у Давній Спарті VII – VI ст. до н.е.;
- в) у Афінах VI – V ст. до н.е.

2. Основою пізнання і навчання Я.А.Коменського є:

- а) розум;
- б) чуттєвий досвід;
- в) практична діяльність.

3. В якому з творів А.С.Макаренка розкриває засади родинного виховання:

- а) «Батьківська педагогіка»;
- б) «Материнська школа»;
- в) «Книга для батьків».

4. Рівні освіти в Україні в епоху Відродження:

- а) елементарна та підвищена освіта;
- б) елементарна та середня освіта;
- в) елементарна, середня, вища.

5. Який принцип навчання обґрунтував К.Д.Ушинський

- а) міцності знань;
- б) народності;
- в) систематичності та послідовності.

6. Школа «книжного вчення» Київської Русі мала статус:

- а) елементарної школи;
- б) школи підвищеного типу;
- в) середньої школи

7. В якому з творів А.С.Макаренка розкриває засади родинного виховання:

- а) «Батьківська педагогіка»;
- б) «Материнська школа»;
- в) «Книга для батьків»

8. Абак – це

- а) дошка для письма;
- б) інструмент, яким писали
- в) рахівниця

9. Поняття «золоте правило дидактики» Я.А.Коменського це принцип:

- а) систематичності;
- б) доступності;
- в) наочності.

10. Зміст навчання у школах «книжного вчення» включав:

- а) вивчення елементарної грамоти
- б) вивчення семи вільних мистецтв
- в) вивчення богослов'я

II рівень (понятійно-аналітичний)

Охарактеризуйте зміст та організація навчання у Київській Русі.

III рівень (продуктивно-синтетичний)

1. Охарактеризуйте і порівняйте Спартанську і Афінську виховні системи.

КР З ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

2 варіант

I рівень (ознайомчо-орієнтовний)

1. Поняття «золоте правило дидактики» Я.А.Коменського це принцип:

- а) систематичності;
- б) доступності;
- в) наочності.

2. Який з принципів виховання є визначальним у педагогічній системі А.С.Макаренка:

- а) народності;
- б) природовідповідності;
- в) паралельної дії.

3. Двірцеву школу «книжного вчення» створив:

- а) князь Володимир Великий;
- б) князь Ярослав Мудрий
- в) Володимир Мономах

4. Про який принцип так говорив К.Д.Ушинський “Дитина мислить формами, фарбами, звуками...”

- а) народності;
- б) наочності;
- в) науковості.

5. Зміст навчання у школах «книжного вчення» включав:

- а) вивчення елементарної грамоти
- б) вивчення семи вільних мистецтв
- в) вивчення богослов'я

6. Стан початкової освіти якої країни вивчав К.Д.Ушинський

- а) Франції;
- б) Німеччини;
- в) Швейцарії.

7. Де і коли з'явилася формула виховання – “калокагатія” (фізична і морально досконала особистість)?

- а) у Візантії;
- б) у Давній Спарті VII – VI ст. до н.е.;
- в) у Афінах VI – V ст. до н.е.

8. Основою пізнання і навчання Я.А.Коменського є:

- а) розум;
- б) чуттєвий досвід;
- в) практична діяльність.

9. В якому з творів А.С.Макаренка розкриває засади родинного виховання:

- а) «Батьківська педагогіка»;
- б) «Материнська школа»;
- в) «Книга для батьків».

10. Взаємодію між віковою періодизацією і системою шкільництва вперше обґрунтував:

- а) Я.Коменський;
- б) Ж.-Ж. Руссо;
- в) Д.Локк

II рівень (понятійно-аналітичний)

Доведіть, чому Києво-Могилянська Академія вирізнялася демократизмом організації навчання і громадського життя студентів.

III рівень (продуктивно-синтетичний)

Педагогічна концепція Дж. Локка.

КР З ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ
3 варіант
I рівень (ознайомчо-орієнтовний)

- 1. Рівні освіти в Київській Русі:**
 - а) елементарна та середня освіта;
 - б) елементарна та підвищена освіта;
 - в) елементарна, середня, вища.
- 2. Взаємодію між віковою періодизацією і системою шкільництва вперше обґрунтував:**
 - а) Я.Коменський;
 - б) Ж.-Ж. Руссо;
 - в) Д.Локк
- 3. Першою у світі дитячою енциклопедією можна вважати:**
 - а) «Дитячий світ»;
 - б) «Видимий світ у малюнках»;
 - в) «Материнська школа».
- 4. Одним із видів дитячої творчості у пізнавальній діяльності молодших школярів у педагогічній системі В.О.Сухомлинського є:**
 - а) малювання;
 - б) складання казок;
 - в) спів.
- 5. Генералізуючим у вихованні, за К.Д.Ушинським, є принцип:**
 - а) гуманізму;
 - б) народності;
 - в) системності.
- 6. Основоположником якої теорії є А.С.Макаренко**
 - а) теорії виховання особистості;
 - б) теорії виховання в колективі;
 - в) теорії виховання в сім'ї.
- 7. В яких школах України вперше запроваджена класно-урочна система навчання:**
 - а) полкових;
 - б) січових;
 - в) братських.
- 8. Ідею «вільного виховання» вперше обґрунтував:**
 - а) Я.Коменський;
 - б) Ж.-Ж. Руссо;
 - в) Д.Локк
- 9. Який з перелічених творів належить В.О.Сухомлинському**
 - а) «Батьківська педагогіка»;
 - б) «Материнська школа»;
 - в) «Книга для батьків».
- 10. Кому належить вислів «У здоровому тілі - здоровий дух»**
 - а) Я.Коменський;
 - б) Ж.-Ж. Руссо;
 - в) Д.Локк

II рівень (понятійно-аналітичний)

Охарактеризуйте соціокультурні чинники виникнення освіти в Київській Русі.

III рівень (продуктивно-синтетичний)

Складові елементарної освіти в теорії Й. Песталоцці.

КР З ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІКИ
4 варіант
I рівень (ознайомчо-орієнтовний)

1. Рівні освіти в Україні в епоху Відродження:

- а) елементарна, середня, вища;
- б) елементарна та середня освіта;
- в) елементарна та підвищена освіта.

2. Ідею «вільного виховання» вперше обґрунтував:

- а) Я.Коменський;
- б) Ж.-Ж. Руссо;
- в) Д.Локк

3. Який з перелічених творів належить В.О.Сухомлинському

- а) «Батьківська педагогіка»;
- б) «Материнська школа»;
- в) «Книга для батьків».

4. Яку освіту намагався реформувати К.Д.Ушинський

- а) жіночу освіту;
- б) чоловічу освіту;
- в) освіту дітей.

5. Кому належить вислів «У здоровому тілі - здоровий дух»

- а) Я.Коменський;
- б) Ж.-Ж. Руссо;
- в) Д.Локк

6. Першою у світі дитячою енциклопедією можна вважати:

- а) «Дитячий світ»;
- б) «Видимий світ у малюнках»;
- в) «Материнська школа».

7. Одним із видів дитячої творчості у пізнавальній діяльності молодших школярів у педагогічній системі В.О.Сухомлинського є:

- а) малювання;
- б) складання казок;
- в) спів.

8. Генералізуючим у вихованні, за К.Д.Ушинським, є принцип:

- а) гуманізму;
- б) народності;
- в) системності.

9. В «Педагогічній поемі» А.С Макаренка розкрив життя і діяльність

- а) трудової колонії ім. Горького;
- б) трудової комуни імені Дзержинського;
- в) Крюківського двокласного залізничного училища.

10. Основоположником якої теорії є А.С.Макаренко

- а) теорії виховання особистості;
- б) теорії виховання в колективі;
- в) теорії виховання в сім'ї.

II рівень (понятійно-аналітичний)

Ідея національного виховання К.Д. Ушинського.

III рівень (продуктивно-синтетичний)

Розкрийте концепцію «вільного виховання» Ж.-Ж.Руссо

3.3. Питання з педагогіки до комплексного іспиту підсумкової атестації спеціальності 6.010201 «Фізичне виховання»*

1. Педагогіка як наука: предмет, завдання та основні категорії. Внесок Я.А.Коменського, Г.С.Сковороди, О.В.Духновича, К.Д.Ушинського, В.О.Сухомлинського та ін.. в педагогічну науку.
2. Українська народна педагогіка (етнопедагогіка) – основа національної системи навчання і виховання, її складові частини.
3. Інтеграція та диференціація педагогіки.
4. Методологія та методи науково-педагогічних досліджень.
5. Роль біологічних та соціальних факторів у розвитку особистості.
6. Вікові етапи в розвитку особистості. Акселерація.
7. Особливості виховання учнів (підлітків, старшокласників).
8. Проблема мети виховання в історії педагогіки. Ідея всебічного гармонійного розвитку особистості як мета виховання.
9. Характеристика основних категорій дидактики. Проблеми сучасної дидактики.
10. Структура процесу засвоєння знань (основні ланки оволодіння знаннями). Рушійні сили процесу навчання.
11. Закони, закономірності, принципи і правила навчання. Характеристика найважливіших дидактичних закономірностей.
12. Система дидактичних принципів: наочності, системності і послідовності, доступності.
13. Характеристика дидактичних принципів науковості, свідомості та активності учнів у навчанні, забезпечення міцності знань, вмінь та навичок.
14. Суть поняття "зміст освіти", його класовий та історичний характер. Основні критерії вдосконалення змісту шкільної освіти.
15. Стратегія розвитку освіти в Україні. Основні ідеї національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті.

16. Навчальні плани, програми, підручники сучасної загальноосвітньої школи України, тенденції їх вдосконалення.
17. Загальні поняття про методи, прийоми та засоби навчання. Характеристика основних класифікацій методів навчання.
18. Характеристика дидактичних методів організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
19. Характеристика дидактичних методів стимулювання навчально-пізнавальної діяльності.
20. Характеристика методів контролю та самоконтролю в навчанні.
21. Умови вибору методів навчання.
22. Закон України "Про освіту". Система освіти в Україні і принципи її побудови.
23. Урок, як основна форма організації навчального процесу в сучасній вітчизняній школі. Типологія та структура уроків.
24. Підготовка вчителя до уроку.
25. Сучасні вимоги до уроку; шляхи підвищення його ефективності. Досвід учителів-новаторів.
26. Домашня навчальна робота школярів, як дидактична проблема. Шляхи оптимізації домашніх завдань.
27. Сутність та особливості національної системи виховання, її зародження, становлення та розвиток.
28. Основні етапи процесу виховання, його рушійні сили.
29. Закономірності та принципи виховання. Характеристика принципів: єдності свідомості й поведінки, природовідповідності, зв'язок виховання з життям, з працею, виховання особистості в колективі.
30. Характеристика принципів виховання: опора на позитивне, індивідуально-особистісний підхід, повага до школяра у поєднанні з розумною вимогливістю до нього єдність вимог школи, сім'ї та громадськості.

31. Суть понять: методи, прийоми та засоби виховання. Класифікація методів виховання умови їх вибору.
32. Характеристика методів формування свідомості особистості.
33. Характеристика методів організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки.
34. Методи стимулювання виховання та педагогічні вимоги до їх застосування.
35. Дитячий колектив, його ознаки, структура, типи. Розробленість теорії колективу в працях А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського.
36. А.С.Макаренко про етапи розвитку колективу та шляхи його створення.
37. Поняття про колектив, його виховний вплив на особистість. Особливості діяльності та спілкування у колективі.
38. Сімейне виховання – перша й найголовніша ланка національного виховання. Народна мудрість про виховання дітей у діяльності, праці, на козацько-лицарських традиціях.
39. Зміст та особливості козацької педагогіки – феномена української національної системи виховання.
40. Зміст, форми та методи морального виховання школярів. Етнопедагогіка проморальне виховання молоді.
41. Сутність та функції праці, завдання трудового виховання школярів. Підготовка дітей до праці в нових економічних умовах.
42. Естетичне виховання учнів, його задачі, зміст. Роль національного мистецтва, народних традицій в естетичному вихованні.
43. Фізичне виховання учнів, його роль, задачі, зміст та форми організації.
44. Позакласна та позашкільна робота в системі виховання цілісної особистості.
45. Професійно-педагогічні та особисті якості вчителя. Основи педагогічної етики.

- 46. Самовиховання та перевиховання: суть, функції, етапи.
- 47. Я.А.Коменський – основоположник наукової педагогіки (“Велика дидактика”).
- 48. Гуманізація і гуманітаризація навчально-виховного процесу. Основні ідеї педагогіки співробітництва.
- 49. Дидактичні погляди К.Д.Ушинського. Вимоги до вчителя.
- 50. В.О.Сухомлинський про шляхи забезпечення ”радості розумової праці“ учнів.

Борецький Іов

**український церковний, освітній та політичний діяч, педагог і
просвітитель**

1560-1631 рр.

Іван Михайлович Борецький (у чернецтві Іов) – виходець із західноукраїнських земель. Народився у м. Бірчі на Пшемишлі (тепер Ряшівське воєводство в Польщі), імовірно – в сім'ї дрібноукраїнського шляхтича. Відомо, що мав брата Андрія. Навчався Борецький з раннього дитинства вдома або під керівництвом дяка – дидакаю, потім в Острозькій школі, а після її закінчення, мабуть, Краківському університеті на кошти князя К. Острозького. У 1604 р. І. Борецький обійняв посаду ректора братської школи у Львові, але вже в 1611 р. – він священник Київської Недільної церкви на Подолі, де заснував парафіяльну школу. 1615-1619 р.р. – перший ректор Київської братської школи. Дещо пізніше Борецький та його дружина прийняли черний постриг. 1619 р. – ігумен Золотоверхого Михайлівського монастиря в Києві. Переслідувався королем Сигізмундом III.

Виступав проти соціального і національного гноблення українського народу. Надавав великого значення поширенню освіти серед народу. Вважав, що відсутність слов'янських шкіл є важливою причиною звернення української шляхти до єзуїтських шкіл, що веде її далі до покатоличення і полонізації. Вимагав для навчання дітей відкривати у Києві лише братські школи, ініціював створення братств. Негативно ставився до поширення латинської системи освіти. Закликав православних просвітителів відкривати школи, писати підручники, полемічні трактати. І. Борецький не регламентував „науку” дітей схоластичними вивченнями „граматики богомольного й праведнославного часослів'я”, як рекомендував І. Вишенський, а прагнув до того, щоб маленькі українці знали сім „наук визвольних”. Таким чином, до вирішення дидактичних питань від підходив з передових позицій свого часу, у дусі принципів педагогіки реалістичного гуманізму. Викладання, яке спирається на досвід, на свідоме засвоєння, передбачає практичну користь від отриманих знань. Таке твердження було принципово новим, порівняно із середньовічною схоластикою.

Основні праці: "Пересторога", "О воспитании чад", "Аполлія, послання, листи».

Ващенко Григорій Григорович

видатний педагог, психолог, фахівець з дидактики національного виховання

1878-1967 р.р.

Г. Г. Ващенко народився 23 квітня 1878 р. у с. Богданівці на Полтавщині З 10-річного віку почав навчатися: спочатку у Роменському духовному училищі, потім у Полтавській духовній семінарії, яку закінчив у 1898 р., і один рік працював учителем на Прилуччині. З 1899 р. по 1903 р. він 4 роки навчався у Московській богословській академії. Подальший його творчий шлях пов'язаний з педагогікою. Спочатку він працює в Полтавській єпархіальній жіночій школі, а потім у звичайній духовній школі м. Кутаїсі. У 1905 р., повернувшись до Полтави, він продовжує педагогічну діяльність у комерційній і єпархіальній школах та вчительській семінарії. У жовтні 1917 р. Г. Г. Ващенко був запрошений викладачем педагогіки, психології та логіки до Полтавського учительського інституту й одночасно призначений директором учительської семінарії. З 1912 р. по 1928 р. він повністю віддається педагогічній творчості. Г. Г. Ващенко стає доцентом Українського народного університету. У 1931 році кафедри педагогіки і педології об'єднали в одну, завідувачим став професор Г. Г. Ващенко. Однак у 1933 році його різко розкритикували на зборах колективу інституту, а книгу «Загальні методи навчання» заборонили і вилучили з ужитку, у січні 1934 року Г. Г. Ващенка було знято з роботи. Тому потай виїжджає з Полтави за тисячу кілометрів. Після двох років скитання опиняється у Сталінграді, де працює до 1940 року. У 1940 році він повертається до Полтави і до початку війни – знову обіймає посаду професора, завідуючого кафедрою педагогіки в Полтавському педагогічному інституті. З 1943 року – в еміграції, Г. Г. Ващенко з родиною поселяється у Людвігсфелі, околиці Мюнхена. Тут він провів двадцять два роки свого життя. Він помер 2 травня 1967 року, на чужині, у віці 89 років.

У колі його дослідницьких інтересів були проблеми дидактики, зокрема одвічно дискусійне питання класифікації і номенклатури методів навчання. Основу власної класифікації автор заклав необхідність виконання двоєдиної умови: система суто технічних засобів навчання має підпорядковуватися повній педагогічній логіці вчителя, на основі якої можливе здійснення слухних комбінацій цих засобів відповідно до потреб конкретного освітнього моменту.

Основні праці: «Загальні методи виховання» «Виховний ідеал» і т.ін.

Грінченко Борис Дмитрович

письменник, педагог, мовознавець, громадський діяч

1863-1910 р.р.

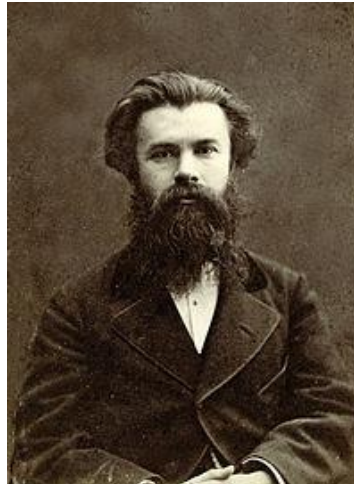
Борис Дмитрович Грінченко народився 9 грудня 1863 р. на хуторі Вільховий Яр Харківського повіту Харківської губернії в сім'ї дворянина. З 1874 р. Борис навчається в Харківській реальній гімназії, де давалися основи різних наук. Восени 1881 р., успішно склавши іспит на звання народного вчителя, Б.Д. Грінченко починає вчителювати у двокласній школі російськомовного села Введенське на Харківщині.. Влітку 1883 р. Б. Грінченко перебував у м. Змієві на педагогічних курсах, де і залишається працювати учителем двокласної школи в с. Олексіївці Зміївського повіту. У 1883 р. Борис Грінченко одружується з поетесою і письменницею Марією Гладиліною, яка стала не просто його дружиною, але й найвірнішим другом, радником, однодумцем у всіх його діяннях в ім'я України. З 1886 по 1887 роки Б.Д. Грінченко працює статистиком Херсонського губернського земства У 1894 р. Б. Грінченко переїздить до Чернігова, де займає посаду діловода оціночної комісії губернського земства, а з 1896 р. – секретаря земської управи. У 1902 р. переїхав до Києва. Брав найактивнішу участь у національно-визвольних змаганнях 1905-1907 рр., заснував і очолив київську культурно-освітню організацію "Просвіта", був одним із організаторів і керівником Всеукраїнської Учительської Спілки.. З 1906 р. – співробітник газети "Громадська думка", редактор журналу "Нова громада". У 1906-1909 рр. очолював Київську "Просвіту". Помер Б. Грінченко в 1910 р., лікуючись від сухот. Мета народної школи – “виховати розум дитини настільки це посилено для народної школи, розвинути, зміцнити його, зробити дитину придатною до подальшої діяльності, тому що при сучасному стані речей саме в цій подальшій діяльності і посягає вся суть”, охоплення всіх дітей національною освітою.

Основні праці: “Народні вчителі і українська школа”, “Якої нам треба школи”, “Братства і просвітня справа на Україні за польського панування”, “Українська граматика до науки читання й писання” і т.ін.

Драгоманов Михайло Петрович

видатний історик, громадський діяч, просвітител, публіцист.

1849-1895 рр.

Михайло Петрович народився в м. Гадячі, що на Полтавщині, у родині дрібно-маєтних дворян, які походили з козацької старшини. У 1849 р. М. Драгоманов вступив до Гадяцького повітового училища, де захопився історією античного світу, географією, мовами, а також мав успіхи у вивченні математичних наук. Через 5 років продовжив навчання у Полтавській гімназії. 1859-1863 рр. – студент Київського університету історико-філософського факультету, вчитель географії у подільській недільній школі. У 1863 р. – залишений при кафедрі загальної історії. 1870 р. – захист магістерської дисертації і обрання на посаду приват-доцента. 1873 р. – штатний доцент кафедри античної історії. В 1879 р. – став жертвою репресій царського уряду; був звільнений з університету і поставлений під нагляд поліції. Восени 1875 р. емігрував до Відня, а потім до Швейцарії. У 1889 р. – професор кафедри загальної історії Софійського університету. В 1895 р. М. Драгоманов помер у Софії. Проблеми шкільництва посідали значне місце в громадсько-просвітницькій діяльності М. Драгоманова. Своїми публікаціями він прагнув впливати на розвиток української національної школи, відновлення навчання рідною мовою, на поліпшення становища народного вчителя. Він вважав мову живим організмом, який росте й розвивається разом з народом і завдяки йому. Розглядаючи мову як соціальне явище, «що має найбільше практичної ваги», як «форму народності», «ознаку породи», як спосіб порозуміння між людьми, вчений наполягав на необхідності хоча б елементарну освіту починати рідною мовою. Завданням освіти, він вбачав, передати нові здобутки всесвітньої науки та культури, для чого необхідне політичне визволення, яке забезпечило б право людини і громадянина думати вільно, вживати свою рідну мову і друкувати книжки. Відняти у народу історію є злочином проти народного духу, нехтування нею є політичною і страшною моральною помилкою.

Основні праці: “Народні школи на Україні серед життя і письменництва в Росії”, “Чудацькі думки про українську національну справу”, “Листи на Наддніпрянську Україну”, „Нові українські пісні про громадські справи: 1764-1880” і т.ін.

Духнович Олександр Васильович

український педагог, літератор, організатор народного шкільництва

1803-1865 р.р.

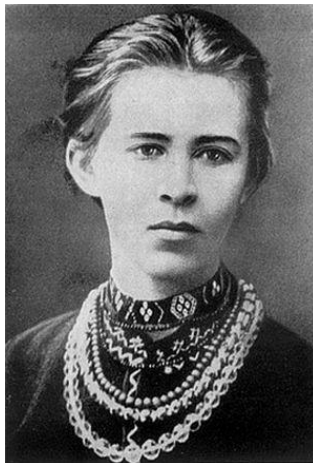
О.В. Духнович народився в селі Тополя Гуменського округу в сім'ї священика. У 1821 році він блискуче закінчив Ужгородську гімназію, а в 1827 році – духовну семінарію. Певний час О. В. Духнович працював домашнім учителем. У 1838 р. О. Духнович займає посаду завідуючого нотаріальним відділом єпископської канцелярії в Ужгороді. Це був найбільш плідний період у його житті, тут він розгорнув бурхливу громадсько-просвітительську діяльність. У роки піднесення суспільно-демократичного і національного руху трудящих Закарпаття, О.В. Духнович брав активну участь у культурно-освітній діяльності. Він засновував товариства, організував школи, видав підручники. Завдяки активній діяльності педагога було відкрито 70 українських шкіл, створено фонди для обладнання приміщень, забезпечення сиріт і дітей з бідних сімей навчальним приладдям. У цей період О. В. Духнович активно співробітничав у газетах «Вісник», «Зоря Галицька», «Слово». Як громадсько-політичний діяч і очевидець угорської революції 1848 — 1849 рр. О. Духнович не міг не висловити свого ставлення до неї. У 1843 році був призначений каноніком в Пряшівський собор, де і служив до своєї смерті. 18 березня 1865 О. Духнович помер. Свідомість просвітника формувалась під впливом неприйняття будь-яких форм насильництва, натомість він вітав демократичні ідеї відродження і єдності слов'янських народів, а також ідеї античної педагогіки. Серед принципів навчання виділяв: природовідповідність, самоохотність, чуттєві настанови (наочність), ґрунтовність, застосування набутих знань в «дійствії», виховуючий характер навчання, доступність, цікаве викладення. Основним завданням виховання він вбачав виховання у душі гуманізму, «понеже человечество в гражданской жизни самая большая добродетель», а також «народолюбія».

Основні праці: «Книжиця читальная для начинающих», «Краткий землепис для молодых русинов», «Народная педагогія в пользу училищ і учителей сельских».

Леся Українка (Лариса Петрівна Косач-Квітка)

українська письменниця

1871-1913 р.р.

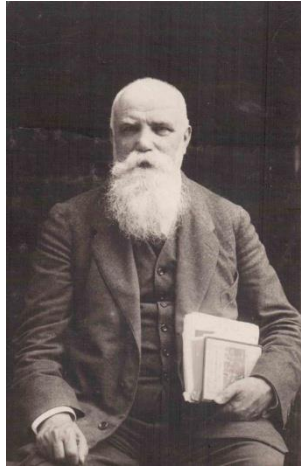
Леся Українка (Лариса Петрівна Косач-Квітка) народилася 13 лютого 1871 р. у м. Звягелі. Батьки поетеси (Петро Косач і Олена Пчілка) прагнули дати своїм дітям широку освіту. Особливо дбали вони про навчання Лесі, яка в дитинстві захворіла на сухоти і, не маючи змоги відвідувати школу, вчилася вдома. В дев'ять – написала вірш «Надія», а з тринадцяти почала систематично писати поезії і працювати над перекладами, друкуватися в періодичній пресі. В 1889 р. сім'я Косачів переїхала до Києва, де Леся продовжила перерване хворобою навчання, студіювала твори класиків української літератури, історію, філософію, ґрунтовно знайомилася з природознавчими науками. Вона написала для своїх сестер «Історію східних народів». Початок роботи Лесі Українки над прозовими жанрами пов'язаний з діяльністю гуртка київської літературної молоді “Плеяда”. У 1894-1895 рр. Леся Українка перебувала в Болгарії. Там була написана переважна частина циклу політичної лірики. Особливий інтерес виявила Лариса Петрівна до іноземних мов. Оволодівши в дитинстві грецькою і латинською мовами, вона потім вивчила також німецьку, французьку, англійську, італійську, польську, болгарську, прагнула опанувати грузинську і арабську. Вона писала цими мовами не тільки прозу, але й вірші. В останнє десятиліття у творчості Лесі Українки переважає драматургія. За порівняно короткий час було написано понад двадцять драматичних творів, першим її драматичним твором є драматична поема «Одержима». Померла Леся Українка в Грузії, у м. Сурамі, у 1913 р. і похована в Києві на Байковому кладовищі. Мета виховання – у формуванні громадянина – борця. Досягти цієї цілі можна тільки розвиваючи природні здібності дитини. Необхідність використання у народних школах спеціальної навчальної літератури, зокрема книг К.Д. Ушинського; забезпечення школи достатньою кількістю навчальних видань. Необхідність підвищення соціального статусу народного вчителя. Ідея організації колективних читань для народу. З метою її реалізації був складений каталог видань для таких читань.

Основні праці: «Волинські образки», «Історія східних народів», «Школа».

Лубенець Тимофій Григорович

**учитель, директор школи, фахівець з теорії й методики початкового навчання,
дошкільного виховання та освіти дорослих**

1855-1936 рр.

Тимофій Григорович народився 21 лютого 1855 р. в м. Кромвці Чернігівської губернії в небагатій міщанській родині. Навчався в Кромвецькому повітовому училищі, а по його закінченні – в Чернігівській земській учительській семінарії. У 1873 р. почав вчительську практику у початковій школі с. Вороньки. У 1878 р. – звільнено з роботи за “Общепольный задачник”. Але йому вдалося дістати призначення на посаду вчителя однокласного училища в с. Рачіси, де він пропрацював до 1883 р. 1881 р. витримав іспити за курс Білгородського учительського інституту. З 1883 р. – вчитель підготовчого класу Київської першої гімназії. 1886 р. – експерт науково-навчального відділу Всеросійської художньо-промислової виставки в Нижньому Новгороді. 12.1913 – 01.1914 рр. – брав активну участь у роботі Всеросійського з’їзду з народної освіти, у підготовці резолюції “Об украинских школах”, після якого Лубинця позбавили права викладати. 1914 р. – викладач на Київських вищих жіночих курсах. 1918-1919 рр. – інструктор київських трудових шкіл. 1919-1924 рр. – керував трудовою школою у Пущі-Водиці. 1926 р. – вийшов на пенсію, але до самої смерті продовжував займатися громадсько-педагогічною діяльністю. Виступав за проведення загального обов’язкового початкового навчання, а також за навчання рідною мовою, за зв’язок школи з життям. Велику увагу приділяв проблемі народного вчителя. Мета виховання: виховання освічених людей, які уміють працювати і з повагою відноситися до людей праці. Дидактичні принципи: наочність, практична спрямованість, активність, розвиток пізнавальних здібностей, народність, природовідповідність. Будучи переконаним, що навчання дітей потрібно здійснювати на близькому і доступному їм матеріалі, педагог залучає текст своїх підручників велику кількість народних творів: пісень, приказок, повчань, казок.

Основні праці: “Общепольный задачник”, “Перша книжка після граматики”, «Педагогические беседы», «Як батьки повинні поводитися з дітьми» і т.ін

Макаренко Антон Семенович

видатний педагог, письменник, публіцист.

1888-1939 р.р.

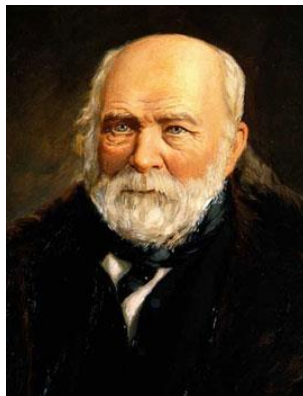
А. С. Макаренко народився 1 березня 1888 р. у сім'ї робітника в містечку Білопіль Харківської губернії. У 1901 р. сім'я Макаренків переїжджає на батьківщину матері – в Крюків (нині район м. Кременчука). Антон, закінчивши до цього часу двокласне залізничне училище в Білопіль, вступає до другого класу Кременчуцького міського чотирикласного училища. Це училище давало середню освіту. В 1904 р. він закінчує його на «відмінно» і вступає на однорічні педагогічні курси. В 1905 р. з 1 вересня він починає свою педагогічну діяльність на посаді вчителя Крюківського двокласного залізничного училища. З 1911 до 1914 р працює у двокласному залізничному училищі на станцію Долинська Херсонської губернії. У 1914-1917 рр. навчання у Полтавському учительському інституті. У вересні 1920 р. А. С.Макаренку було доручено організувати дитячу колонію для неповнолітніх правопорушників і безпритульних. У травні 1926 р. колонія ім. Горького переїздить в Куряж, під Харків і об'єднується з Курязькою трудовою колонією. У грудні 1927 р. в Харкові була відкрита комуна ім. Ф. Е. Дзержинського, побудована для дітей загиблих чекістів та безпритульних. А. С. Макаренко був призначений її завідувачим. У липні 1935 р. Антон Семенович переїхав до Києва, де працював помічником начальника відділу трудових колоній НКВС УРСР. У 1934 р. його приймають у Спілку письменників СРСР. У 1937 р. Антон Семенович переїжджає на постійне місце проживання в Москву. 1 квітня 1939 р. Антон Семенович помер від серцевого нападу. Загальні принципи виховання: цілісність, та діалектичність виховного процесу; педагогічний гуманізм (спрямованість, мотиваційно-ціннісне ставлення до педагогічної дійсності, піклування про вихованців, вимогливість); праця як системоутворююча основа усієї сукупності виховних впливів; принцип завтрашньої радості. Закони розвитку колективу: руху колективу, паралельної педагогічної дії, спадкоємності поколінь, розвитку колективу; умови розвитку колективу (взаємозв'язок загального та первинного колективів, єдність колективу, створення організованого активу, включення колективу в систему широких громадянських зв'язків, наявність єдиного педагогічного центру).

Основні праці: “Книга для батьків”, “Педагогічна поема”, “Прапори на баштах”, “Методика організації виховного процесу” і т.ін.

Пирогов Микола Іванович

**фундатор військово-польової хірургії, прогресивний педагог і просвітитель,
видатний вчений і відомий громадський діяч**

1810-1881 рр.

Народився Микола Іванович 13 листопада 1810 р. в Москві, у родині інтендантського чиновника. Першу освіту М. І. Пирогов отримав удома. У 14 років М. І. Пирогова зараховують до Московського університету на медичний факультет. У віці 23 років М. І. Пирогов склав іспит на ступінь доктора медицини і захистив докторську дисертацію. З квітня 1836 р. починається його викладацька діяльність. Він працював у Дерптському університеті, а з 1841 р. очолив кафедру хірургії у медико-хірургічній академії у Петербурзі. У 1847 р. М. І. Пирогов їде на Кавказ, де вперше застосував наркоз безпосередньо на полі бою. У 1854 р. М. І. Пирогова за його власним бажанням було направлено у Севастополь, де він одночасно розгортає практичну лікарську діяльність і досліджує проблеми військово-польової хірургії. У вересні 1856 р. М. І. Пирогова було призначено попечителем Одеського навчального округу. Вся діяльність ученого у цей час була спрямована на вивчення роботи шкіл з метою підвищення рівня навчання і виховання та розповсюдження просвіти в окрузі. У липні 1858 р. переводять Київський округ. Київський період педагогічної діяльності М. І. Пирогова позначився створенням і сприянням розвитку недільних шкіл у Києві, Чернігові, Глухові, Пирятині, Ніжині. М. І. Пирогов сприяє також відкриттю при Київському університеті безкоштовних курсів для осіб, що не одержали гімназичної освіти, але бажають вступити до університету. Останні роки життя Микола Іванович провів у власному маєтку. 11 листопада 1881 р. Микола Іванович Пирогов помер. Мета виховання – формування істинних людей з розвинутими розумовими здібностями, свободою думки, здатних до самопізнання і самопожертви, натхнення і співчуття. „Необхідно прийняти за аксіому, однаково важливу у педагогічному, моральному і у державному відношенні, що навчання до певного віку має бути одне й те саме для всіх станів”. Принципи навчання: наочність, урахування вікових та індивідуальних особливостей, доступність, боротьба з формалізмом у навчанні, свідоме і глибоке засвоєння знань, самостійність навчання, підвищення ролі вчителя у навчально-виховному процесі.

Основні праці: «Питання життя», «Чого ми бажаємо», «Погляд на загальний устав наших університетів».

Сковорода Григорій Савич

видатний український філософ, письменник і просвітитель

1722-1794 рр.

Григорій Савич Сковорода народився 3 грудня 1722 р. в с. Чорнухах на Полтавщині, в сім'ї малоземельного козака. Після здобуття початкової освіти Сковорода стає студентом Києво-Могилянської академії. У 1745 р. майбутній філософ і просвітитель виїхав до Угорщини в складі російської посольської місії. Після повернення на Батьківщину Сковорода зайняв вакантну посаду викладача поетики в Переяславському колегіумі. Подальший життєвий шлях Сковороди пов'язаний з перебуванням на Переяславщині, у с. Коврай, де він, за рекомендацією київського митрополита Т. Щербацького, був домашнім учителем у родині поміщика Степана Томари. У 1757-1758 рр. починається поетична творчість Сковороди. У 1759 р. Сковорода переїздить до Харкова і стає вчителем поетики у місцевому колегіумі. У 1762 р. Сковороду запрошують до Харківського колегіуму. У 1769 р. Сковорода залишає Харківський колегіум. З цього часу він стає мандрівним філософом, народним учителем-просвітителем. У простому селянському одязі, з палицею в руці і з торбиною за плечима мандрував він по селах і містах Слобожанщини. Помер Сковорода 9 листопада 1794 р. в с. Іванівці на Харківщині. Соціальні і педагогічні погляди Сковороди засновані на вченні про «сродність», «сродном труде». «Сродність» кожної людини до визначеного виду діяльності, фізичної чи духовної виявляється через самопізнання людини, що досягнула свою «сродність» стає насправді щасливою. Згідно Сковороди, тільки через духовне влаштування окремої особистості можна прийти до ідеалу досконалого людського суспільства. Так як не всяка людина здатна до творчого зусилля самопізнання, виникає проблема соціальної педагогіки. Задачею ідеального педагога Сковорода ставив не навчання, не інтелектуальний диктат, а ненав'язлива делікатна допомога учню, зайнятому пошуком істинного покликання – «сродності». Демократизм стилю, діалогічність подання ідей ще за життя Сковороди сприяли широкому розповсюдженню творів філософа.

Основні праці: "Нарис", "О познании самого себя", "Буквар мира", "Басня Езопова".

Смотрицький Максим (Мелетій) Герасимович

видатний філософ, просвітитель, письменник-полеміст, учений-філолог

1572-1633 рр.

Народився Мелетій Смотрицький у с. Смотрич у сім'ї Герасима Смотрицького – письменника й педагога, першого ректора славнозвісної Острозької академії. Початкову освіту здобував вдома, під керівництвом батька, продовжував навчання в Острозькій академії та Веленському єзуїтському колегіумі. Пізніше слухав лекції у Брацлавському, Лейпцизькому, Нюрберзькому та Віттернберзькому університетах, здобув ступень доктора медицини. Після повернення на Батьківщину Максим Смотрицький, блискучий знавець латини, грецької, польської та церковнослов'янської мов, історії і творів європейських гуманістів цілком присвятив себе науковій, педагогічній та літературній діяльності. Вчителював у братській школі у Вільно, де 1617 р. прийняв постриг у Святодухівському монастирі під іменем Мелетій. 1615-1618 р. жив у Києві. Був ректором Київської братської школи. В останнє десятиріччя свого життя М. Смотрицький обіймав посади архімандрита Віленського братського монастиря та архієпископа Полоцького. 17 грудня 1633 р. Мелетій Смотрицький помер. Смотрицький відомий своїми полемічними творами, спрямованими проти католицизму й унії. В поезіях релігійно-містичні роздуми поєднує з ренесансно-гуманістичними ідеями. Оспівуючи в такому дусі сильну, активну, творчу особистість, він підпорядковує її ідеї «спільного блага»; прославляючи освітню і культурну діяльність, розкриваючи внутрішню ступінь людини і зосереджуючись на її духовному змісті. Вважаючи самопізнання найважливішим чинником духовного вдосконалення людини, він розуміє його і як засіб пробудження її етичної і релігійної самосвідомості та волі до захисту своїх прав.

Основні праці:, «Граматики словенское правильное синтетика», «Буквар языка славенска».

ГЛОСАРІЙ

А

Акселерація – це прискорення темпів індивідуального росту і розвитку дітей і підлітків порівняно з попередніми поколіннями.

В

Викладання - діяльність учителя під час навчання.

Вимога — метод педагогічного впливу на свідомість вихованця з метою викликати, стимулювати або загальмувати окремі види його діяльності.

Виховна функція покликана забезпечити виховання підростаючого покоління у процесі навчання на основі формування світогляду як підґрунтя моральних, трудових, естетичних і фізичних якостей особистості. Виховний характер навчання – об'єктивна закономірність, що виявлялася в усі епохи.

Вправа — це метод навчання, який передбачає цілеспрямоване, багаторазове повторення учнями певних дій чи операцій з метою формування умінь та навичок.

Д

Дедуктивний метод передбачає вивчення навчального матеріалу від загального до окремого, одиничного. Учні знайомляться із загальною закономірністю, а потім на основі цієї закономірності, правила, закону характеризують інші явища, предмети.

Демонстрація — це метод навчання, який передбачає доказ предметів і процесів в їх натуральному вигляді, динаміці.

Державні стандарти освіти розробляються окремо з кожного освітньо-кваліфікаційного рівня і затверджуються Кабінетом міністрів України. Вони підлягають перегляду та перезатвердженню не рідше як один раз на 10 років.

Дидактика – це наука про навчання і освіту, їх мету і завдання, зміст, методи, форми, засоби, організацію та досягнуті результати.

Диспут — це прийом формування переконань і свідомої поведінки шляхом суперечки, дискусії у процесі вербального спілкування з членами первинного колективу, іншої соціальної групи.

Е

Екскурсія (від латинського *excursio* - прогулянка, поїздка). Навчальна екскурсія - складна форма навчально-виховного процесу. Вона не має такого чіткого обмеження в часі. Тривалість навчальної екскурсії обумовлена навчальними завданнями, конкретними умовами її проведення, віком учнів. Місце проведення екскурсії теж не є точно визначеним і постійним. Це може бути виробництво, музей, природа та ін.

З

Загальна освіта – сукупність знань основ наук про природу, суспільство, людину, її мислення, мистецтво, а також відповідних умінь і навичок, необхідних кожній людині незалежно від її професії.

Заохочення — це спосіб педагогічного впливу на особистість, що виражає позитивну оцінку вихователем поведінки вихованця з метою закріплення позитивних якостей і стимулювання до діяльності.

Закономірності навчання - суттєві, необхідні зв'язки між процесом навчання і соціальними процесами, а також зв'язки внутрішнього характеру (між метою і змістом, формами).

Закріплення – спеціальна робота вчителя, яка забезпечує міцне запам'ятовування, поглиблює знання, здійснює їх перенесення у нові ситуації розвиває навчально-пізнавальні вміння та навички.

Засоби навчання – матеріальні та нематеріальні (духовні) цінності, які сприяють підвищенню ефективності процесу навчання. До них відносять: наочні посібники, обладнання для лабораторних занять, дидактичні матеріали, навчальну літературу, верстати, інструменти та матеріали для трудового навчання, шкільні приміщення, лагідне слово вчителя тощо.

Застосування – вміння застосовувати знання на практиці у навчальному процесі.

Зміст освіти — це науково обґрунтована система дидактично та методично оформленого навчального матеріалу для різних освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнів. Зміст освіти визначається освітньо-професійною програмою підготовки, структурно-логічною схемою підготовки, навчальними програмами дисциплін, іншими нормативними актами органів державного управління освітою та вищого закладу освіти і відображається у відповідних підручниках, навчальних посібниках, методичних матеріалах, дидактичних засобах.

Знання – основний компонент освіти. Вони узагальнюють у собі накопичений досвід людства у вигляді фактів правил, висновків, закономірностей, ідей, теорій, якими володіє наука.

I

Ідеал – це уявлення про зразок людської поведінки і стосунків між людьми, що формується під впливом розуміння мети життя.

Ілюстрація — метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (фотографії, малюнки, схеми, графіки та ін.).

Індивід (лат. *individuum* — неділимий) — людина як представник людської спільноти, соціуму (групи, класу, нації тощо).

Індивідуальність — сукупність зовнішніх та внутрішніх особливостей людини, що формують її своєрідність, відмінність від інших людей

Індивідуальна форма роботи сприяє розвитку високого рівня самостійності, дозволяє регулювати темп навчальної діяльності учнів. Вона найбільш ефективна при виконанні робіт з метою оволодіння навичками і вміннями, в роботі з комп'ютерами і ЕОМ, а також для поглиблення знань.

Індуктивний метод передбачає вивчення предметів, явищ від одиничного до загального.

Л

Лабораторний метод передбачає організацію навчальної роботи з використанням спеціального обладнання та за визначеною технологією для отримання нових знань або перевірки певних наукових гіпотез на рівні досліджень.

Лекція — це метод навчання, за допомогою якого учитель у словесній формі розкриває сутність ряду явищ, наукових понять, процесів, які знаходяться між собою в логічному зв'язку, об'єднані загальною темою. Лекція використовується, як правило, в старших класах і вищих навчальних закладах.

М

Мета виховання — це сукупність якостей особистості, до виховання яких прагне суспільство. Вона має об'єктивний характер і відображає в узагальненій формі ідеал людини.

Мета процесу навчання — усвідомлення вчителем та сприйняття учнями мети та завдань навчальної теми, розділу або предмета в цілому. Мета процесу навчання визначається на основі вимог програми,

індивідуальних та вікових особливостей учнів даного класу, рівня попередньої підготовки, а також можливостей самого вчителя.

Метод навчання – спосіб реалізації цілеспрямованої двосторонньої взаємодії учня та вчителя, спрямованої на озброєння учня знаннями, уміннями, навичками.

Модульне навчання. Термін “модульне навчання” з’явився в період введення програмованого навчання. Певний обсяг знань пропонувався у вигляді блоку, який необхідно було засвоїти. Кожен блок – “модуль” – мав власний змістовий аспект, власні питання для контролю рівня його засвоєння, “зворотний зв’язок” учня з машиною. Це дозволяло кожному учню, працюючи з машиною, засвоювати матеріал у власному темпі.

Н

Навичка – точна, безпомилкова діяльність, яка після багаторазового повторення стає автоматичною. Розрізняють уміння і навички **теоретичні** (в їх основі – правила оперування поняттями, вони є результатом аналізу-синтезу) і **практичні** (дії, що регулюються за допомогою формул, моделей, зразків).

Навчальний план - це затверджений Міністерством освіти і науки документ, який визначає склад навчальних предметів, що вивчаються в навчальному закладі, порядок (послідовність) їх вивчення й кількість навчальних годин, що відводяться на вивчення кожного предмету в окремих класах (групах). Внаслідок специфіки роботи в різних навчально-виховних закладах навчальні плани складаються окремо для кожного їх виду.

Навчальний предмет – основи відповідної науки або мистецтва: знання, вміння і навички, що мають загальноосвітній характер і відповідають меті навчання і виховання учнів певної вікової групи. Це дидактично обґрунтована і педагогічно адаптована система знань, умінь та навичок

відібраних із відповідної науки чи мистецтва для вивчення у навчальному закладі.

Навчальна програма - це затверджений Міністерством освіти і науки документ, в якому розкривається зміст освіти з кожного предмета, в кожному класі і визначається система наукових знань, світоглядних і морально-естетичних ідей, а також практичних умінь і навичок, якими необхідно оволодіти учням.

Навчальний процес - перебіг навчання, що охоплює всі його компоненти: викладача, учня, методи, прийоми, форми і засоби, матеріально-технічне забезпечення та ін.

О

Освітня функція полягає у тому, що у процесі навчання відбувається засвоєння наукових знань, формування спеціальних і загально навчальних умінь і навичок.

Осмислення навчального матеріалу — процес мислиневої діяльності, спрямований на розкриття істотних ознак, якостей предметів, явищ і процесів та формулювання теоретичних понять, ідей, законів.

Особистість — соціально зумовлена система психічних якостей індивіда, що визначається залученістю людини до конкретних суспільних, культурних, історичних відносин, суб'єкт певного соціального середовища

П

Покарання — це метод виховання, що передбачає вплив педагога на особистість вихованця з метою осуду чи гальмування його негативних дій і вчинків.

Правила — це регулятивні судження про конкретні дії вчителя та учнів з метою реалізації вимог того чи іншого принципу.

Практикуми - це така форма занять, форма навчального процесу, при якій учні самостійно виконують практичні і лабораторні роботи, застосовуючи засвоєні знання, навички, вміння.

Практична робота спрямована на використання набутих знань у розв'язанні практичних завдань. Наприклад, виготовлення моделі певного пристрою на уроках трудового навчання.

Приклад — це метод виховання, який передбачає організацію взірця для наслідування з метою оптимізації процесу соціального успадкування.

Пояснювально-ілюстративний підхід – головне призначення у тому, щоб озброїти учнів системою наукових знань, уміннями та навичками, за допомогою яких вони зможуть не тільки отримати нові знання, а й активно використовувати їх у житті.

Предмет дидактики – закономірності та принципи навчання, його мета, наукові основи змісту освіти, методи, форми та засоби навчання.

Принципи навчання — це основоположні ідеї, вихідні положення, які визначають зміст, форми і методи навчальної роботи відповідно до мети виховання і закономірностей процесу навчання. Принципи навчання виконують регулятивну функцію з погляду моделювання дидактичних теорій і способу регуляції практики навчання. На них ґрунтуються підходи до навчання усіх дисциплін, визначаючи певною мірою їх зміст, засоби, прийоми навчальної роботи.

Політехнічна освіта – сукупність знань про головні галузі і наукові принципи виробництва, формування загальнотехнічних практичних навичок, необхідних для участі у продуктивній праці. Основна мета політехнічної освіти – гармонійний розвиток особистості. І насамперед якостей, які допомагають людині включатися у процес суспільного виробництва.

Пояснення — вербальний метод навчання, за допомогою якого учитель розкриває сутність певного явища, закону, процесу. Він ґрунтується не стільки на уяві, скільки на логічному мисленні з використанням попереднього досвіду учнів. Наприклад: пояснення сутності граматичних категорій іменника, спадковості, обміну речовин і т. ін.

Проблемне навчання — націлює на розвиток пізнавальних можливостей учнів, на стимулювання дослідницького і творчого підходу до оволодіння ними знаннями.

Програмоване навчання — важливий шлях надійного, ефективного керування процесом учіння за допомогою впорядкованого вибору навчальної інформації, удосконалення процесу діяльності і дій самих учнів.

Професійна освіта — сукупність знань, умінь і навичок, оволодіння якими дає змогу працювати спеціалістом вищої, середньої кваліфікації, або кваліфікованим робітником. Зміст професійної освіти передбачає поглиблене ознайомлення з науковими основами і технологією обраного виду праці; формування психологічних і моральних якостей особистості, важливих для роботи у певній сфері людської діяльності.

Процес навчання - спеціально організована і змодельована пізнавальна діяльність, що охоплює викладання вчителя та учіння учнів.

Р

Ретардація - відставання дітей від нормального середнього вікового стандарту зростання і фізичного розвитку.

Розвиваюча функція процесу навчання передбачає процес “творіння”, розвитку особистості, на основі розвитку її сприймання, вольової, емоційної та мотиваційної сфери. До взаємозв’язку між цими функціями слід підходити з точки зору діалектичного характеру їх єдності.

Розвиток – це перехід в поведінці особистості від поведінки, обумовленої почуттєвим сприйняттям зовнішнього середовища, до поведінки, обумовленої думкою, моральними установками.

Розуміння – встановлення зв'язків між явищами та процесами, з'ясування складу, призначення, виявлення причин явищ або розкриття різноманітних залежностей.

Розповідь — це метод навчання, який передбачає оповідну, описову форми розкриття навчального матеріалу з метою спонукання учнів до створення в своїй уяві певного образу. Інколи цей метод називають “малювання словом”. Метод розповіді використовують на всіх рівнях навчання, але найчастіше — у молодших класах на уроках читання, природознавства, образотворчого мистецтва тощо.

С

Середовище – це сукупність соціально-історичних умов, в яких живе і розвивається особистість. В поняття середовища входять географічні і кліматичні умови; суспільний устрій, культурний зміст життя і інші фактори, що в сукупності утворюють систему зовнішніх явищ, які впливають на розвиток особистості.

Соціалізація — процес засвоєння індивідом соціального досвіду, системи соціальних зв'язків та відносин.

Сприймання – відображення у свідомості людини окремих властивостей предметів і явищ, які впливають у цей момент на органи відчуття

Спостереження як метод навчання передбачає сприймання певних предметів, явищ, процесів у природному і виробничому середовищі без втручання у ці явища і процеси.

Структура процесу навчання вміщує мету, завдання, принципи, зміст освіти, методи, форми організації, засоби та результат навчання.

Т

Технологічний підхід – система дій учителя і учнів, спрямована на досягнення чітко визначеної мети шляхом послідовного та неухильного виконання певних навчальних дій в умовах оперативного зворотного зв'язку.

У

Узагальнення – передбачає виділення та об'єднання найбільш значимих рис предметів та явищ.

Уміння – це усвідомлена, спланована, інтелектуальна діяльність, яка в навчальному процесі необхідна для вирішення нових складних завдань.

Учіння – система пізнавальних дій учнів, спрямованих на розв'язання навчально-виховних задач.

Ф

Формою навчання називають зовнішнє вираження цілеспрямованої двосторонньої взаємодії учня та вчителя, спрямованої на озброєння учня знаннями, вміннями, навичками.

Формування- це складний процес становлення людини як особистості, який відбувається в результаті розвитку і виховання. Це цілеспрямований процес соціалізації людини, що характеризується певною завершеністю

ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Автомонов П.П. Дидактика вищої школи : підручник / П.П. Автомонов. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2008. – 368 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: сходження до духовності / І.Д.Бех. – Київ : Либідь, 2006. – 272 с.
3. Барильнік А. І. Громадянське виховання в умовах українського державотворення : (з досвіду роботи політико-правового клубу "Феміда") / А.І.Барильнік // Виховна робота в школі : наук.-метод. журн. – 2012. – № 5. – С. 25–29 : табл. – Бібліогр. : с. 29.
4. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Наталія Павлівна Волкова. – [2-ге вид., перероб., доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 616 с.
5. Галус О.М. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник / О.М.Галус, Л.М.Шапошнікова – К. : Вища шк., 2006. – 215 с.
6. Гадецький М.В. Організація навчального процесу в сучасній школі: Навчально-методичний посібник для вчителів, керівників навчальних закладів, слухачів ІПО / М.В.Гадецький, Т.М. Хлебнікова. – Харків: Веста: Ранок, 2003. – 136 с.
7. Галус О.М. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник / О.М.Галус, Л.М.Шапошнікова – К. : Вища шк., 2006. – 215 с.
8. Горб Т. Й.Громадянське виховання: інструменти дотику до особистості / Т. Й. Горб // Історія в школі : наук.-метод. журн. – 2013. – № 2. – С. 16–17.
9. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка. Загальні основи педагогіки теорія освіти і навчання. У двох книгах. Книга 1: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Видання 2-е,

- доопрацьоване і доповнене. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2014. – 218 с.
10. Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття). – Київ : Райдуга, 1994. – 61 с.
 11. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
 12. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
 13. Зязюн І.А. Філософія педагогічної дії: монографія / І.А.Зязюн. – Черкаси : Вид.ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.
 14. Кузьминський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 418 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
 15. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Вид. 4-те,. Навч. пос. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 190 с.
 16. Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка : навч. посіб., - Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. - 176 с.
 17. Педагог професійної школи: методичний посібник / Нестерова Л.В., Лузан П.Г., Манько В.М., Герлянд Т.М., Петрова М.Я., Романенко Л.В., Слатвінська О.А., Шевчук Л.І., Шимановський М.М. / Наукова редакція Нестерової Л.В., Герлянд Т.М. – К: ІПТО НАПН України, 2012. – 264 с.
 18. Педагогічна майстерність : підручник/ І.А.Зязюн, Л.В.Крамущенко, І.Ф.Кривонос та ін. ; за ред. І.А.Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища шк., 2004. – 422 с.
 19. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І.П.Підласий. — К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. — 616 с.

Додаткова

1. Макаренко А.С. Сочинения в семи томах. - М.: АПН, 1957.
2. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти томах. - К.; Рад. Школа., 1976

Інформаційні ресурси

1. Гурський В.А., Присакар В.В. Педагогіка. Загальні основи педагогіки теорія освіти і навчання. У двох книгах. Книга 1: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Видання 2-е, доопрацьоване і доповнене. – Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2014. – 218 с. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: <http://dspace.kpnu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1238/1/%D0%93%D1%83%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B95%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA.pdf>
2. Педагогіка (Конспект лекцій). – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: books.br.com.ua/themes/259/261 <http://books.br.com.ua/themes/259/261>
3. Практикум з педагогіки : Навчальний посібник: Видання 2-ге, доповнене і перероблене / За заг. ред. О.А.Дубасенюк, А.В.Іванченка. – Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2002. – 482 с. – [Електронний ресурс.] – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/7574/1/Practic_pos.pdf
4. Фіцула М.М.. Педагогіка. pedagogy.webukr.net/ підручники-з-педагогіки-онлайн/м-м-фіцула-педагогіка/
<http://pedagogy.webukr.net/%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D0%B7-%D0>